

**Hodnocení a dokumentace alejí
a stromořadí v krajině, metody a přístupy**

VUKOZ Průhonice 2008

*Hodnocení a dokumentace alejí
a stromořadí v krajině, metody a přístupy*
VUKOZ Průhonice 2008

*Hendrych J. ed.,
(2008)*

I. Hodnocení alejí a stromořadí v krajině

I.1.	Sledování významných krajinářských jevů a esteticky a kulturně historicky jedinečných hodnot alejí a stromořadí v krajině a při pozemních komunikacích	16
I.1.1.	Příklady metody hodnocení starých českých alejí	48
I.2.	Analýza trasování a hodnot historických alejí a stromořadí v krajině a při pozemních komunikacích na modelovém příkladu krajiny Březnicka	96
I.3.	Přílohy a vymezení pojmů problematiky hodnocení vegetačního doprovodu pozemních komunikací	118
I.4.	System trvalé zeleně – doprovody silnic; metody hodnocení, návrhy péče a opatření; vybrané modelové území okresu Rychnov n. Kněžnou	128
	Bibliografie, grafické přílohy	156

I. Hodnocení alejí a stromořadí v krajině

Úvod

Dnešní civilizace ve víru rychlých změn dospěla z pohledu udržitelnosti tradiční kulturní a historické krajiny k určité významnému přelomovému bodu. Tradiční krajina mizí, je zasypávána, překrývána a likvidována. S tím se možná rychle ztrácí i cosi tradičního a daného naší evropské civilizaci. Hodnoty tak nehledáme tam, kde bychom je nacházeli ještě před půl stoletím, ale někde úplně jinde. Více než své krajině již patříme práci, hypermarketu, silnici, automobilu, počítači a mobilnímu telefonu.

To nám jasně dojde při pohledu z ohozů chrámu Jupiterova vysoko v horách, kde přes údolí naproti se tyčí mohutný masiv Monte Circeo, kde čarodějka Kirké kdysi proměnila Odyseovu družinu do podoby prasat a nedaleko, v příbojemTyrhénského moře omývaných rozvalinách vily císaře Tiberia, jen tušíme bývalé přístaviště, prastaré lázně a výstavné zahrady s vodními bazény a grotou. Tam Tiberius nechal umístit mramorové sousoší od řeckých sochařů, které vypráví příběh Homérovy Odysey. Obrovitý okřídlený Ganymédes pak jako stráž stojí dodnes nad skalním vstupem

do grotty. Nesmírným úsilím do skal nad vilou byla vylámána prastará římská cesta Via Flacca kopírující pobřežní vody k Formii, kde se setkala s hlavní římskou silnicí Via Appia. V těchto místech byl dostižen a zabit Cicero na útěku z Říma v době preskripcí, zde byla později vztyčena jeho obrovitá a rustikální hrobka, stojící dnes v háji cypřišů, granátovníků a citrónovníků. Podobně jako u hrobek čínských císařů a filosofů (v Číně Confuciova hrobka byla osázená posvátným hájem), bylo významné místo opatřeno stinnými stromy.

Posvátnost stromů a stinných hájů antického Řecka a Říma se stala předobrazem křesťanskému chrámu. Římský architekt Vitruvio zdůrazňoval důležitost vysazování stinných alejí při veřejných promenádách a hlavních cestách, renesanční architekti Alberti a později Palladio a mnozí další tuto tradici objevili pro současný svět; přímo ze severní Itálie z okolí měst Luccy, Janova a Mantovy k nám byly tyto tradice importovány v době manýrismu a baroka (Nicolo Sebregondi pro Albrechta z Valdštejna a jeho libosad ve Valdicích, italští architekti pracující na Pražském Hradě pro Rudolfa II. pak v podobě lipové aleje ke Královské oboře v Bubenči, architekt Alliprandi pro hraběte Šporka na Kuksu aj.).

Nová Královská obora ve Hvězdě byla opatřena dvouřadou lipovou alejí ke zvýraznění osy od letohrádku Hvězda ve směru na Pražský Hrad. Staré lovecké obory, tak jako Smiřická obora či Valdická Valdštejnova obora lipovou alejí, byly s panskými sídly spojovány liniemi stromořadí tradičních druhů. Těmi byly především lípy a duby, javory či jilmy, od vrcholného baroka jírovec, v době romantismu akáty či od empíru pyramidální topoly a duby (Sychrov). Topol černý a další importované druhy byly ve stromořadích využity až později a často jsou dnes pokládány za nevhodné druhy (invazivní javor jasanolistý, trnovník akát, ale i různé druhy topolů aj.). Obornické cesty a průseky byly tradičně doprovázeny stromořadími; Buquoyská obora Kapinos má lesní cesty osázené alejemi dubů, podobně jako mj. i na četných panstvích Švarcenberských a Fürstenberských (obornické aleje), v novějších výsadbách se uplatnil často i méně kvalitní jírovec maďal.

Dlouhé části starých cest a silnic u nás i jinde již zanikly, jiné i dnes slouží původnímu účelu pod překryvem zpevněných povrchů; ať jako dlážděné rušné ulice starých měst (příkladem je průběh římské Via Appia městem Itri),

nebo současné asfaltové silnice s občasnými římskými i pozdějšími barokními rozcestníky a patníky po celé Itálii, kde celé dlouhé úseky starých cest v krajině jsou dnes pečlivě restaurovány, například v regionálním parku Monti Aurunci prastará římská cesta Via Appia Antica.

V posledních letech byly takto krajinářsky a archeologicky odkryty a očištěny dlouhé kilometry starých římských cest a silnic a staly se součástí značených turistických tras a cest; jsou tak i patřičně prezentovány informačními tabulemi. Tak vypadá i oblíbená výletní trasa Via Appia Antica v horách mezi městy Itri a Fondi, kde trasa cesty prochází i kolem opevněných bašt a pevnosti populárního bandity Fra Diavola, který dle pověsti bohatým bral a chudým dával, spojil se ale později i se Španělskými vojenskými úřady v Neapoli a vedl místní odpor proti francouzským okupačním armádám. Později byl však vlastními zrazen a popraven v Neapoli. V té době již řada cest v krajině byla doprovázena stromořadími a alejemi platanů, pinií, kaštanů i lip a dubů.

Již roku 1936 byla v Itálii uzákoněna ochrana krajinných panoramat a horizontů krajiny významných oblastí (např. Toskánsko). V letech šedesátých a sedmdesátých

minulého století (během a reakcí na rychlý hospodářský růst) došlo k výraznému rozšíření těchto oblastí a k posílení pravomocí státní, regionální, okresní i místní správy; začalo se s přísnou regulací nové zástavby a ochranou nezastavěných území. Na severu Itálie jsou dnes výsledky této politiky dobře patrné. Například v provincii Toskánska jen v okrese města Arezzo bylo dodnes zřízeno na padesát chráněných krajinných území s úplným zákazem nové výstavby s výjimkou zemědělských staveb u farem rozlohou převyšující šest hektarů.

Tím je v podstatě znemožněno nekontrolovatelné rozrůstání sídel, vznik šedých suburbií a kontaminace krajiny novou zástavbou. Úřady pak průběžně a cyklicky dokumentují stav a změny v krajině, sledují stav obrazu krajiny, čistotu panoramat a horizontů, pomocí leteckého snímkování případné černé stavby. Ty jsou předmětem přísných trestů včetně uvěznění pachatele takového trestného činu a odstranění stavby na vlastní náklady (včetně uvedení lokality do původního stavu).

Nová výstavba v krajině je tak v podstatě možná jen v rámci starých stavebních základů bývalých staveb. Situace v jižních provinciích (kde tradičně je stále silný vliv místních zájmových podnikatelských seskupení) ale není ještě takto stabilizována a připomíná spíše současnou situaci u nás. Praxí jsou zakládány požáry krajiny likvidující chráněné prvky území a tím podstatu ochrany (ta je pak odejmuta a nic nebrání územnímu rozhodnutí a povolení developerských projektů a nové výstavby).

Důraz na ochranu nejen přírodních, ale i historických hodnot krajiny je v takovém prostředí (dnes v rozvíjející se nové Evropě široce etablovaném) jasnou a efektivní snahou o posílení ochrany krajiny i přírody a omezení dalších devastací ekosystémů, půdy, vody i druhové rozmanitosti. I vypálená krajina zůstává historicky cenná a tak chráněná před další devastací a má šanci znovu regenerovat. Je to chytrý systém ochrany, kdy přírodní hodnoty krajiny mohou požívat ochrany díky jejím hodnotám historickým. Doufejme, že i český úředník najde v italské osvícenosti alespoň trochu inspirace.

Ochrana a obnova historické krajiny je tématem, které je skloňováno řadou evropských dokumentů, nejvýznamněji evropskou úmluvou o krajině. Měly by být využívány všechny stávající legislativní možnosti k péči, ochraně a plánování krajiny. U nás to znamená plně využít možností legislativy na ochranu přírody a krajiny, krajinného rázu, kulturních památek a důslednou aplikaci v územním plánování.

Dle nového stavebního zákona (183/2006 Sb.) musí územně plánovací dokumentace přírodní i kulturně historické hodnoty krajiny respektovat. K úspěšné péči, ochraně a plánování výše uvedených hodnot a prvků patří jejich dokumentace a interpretace; významná je i poloha vzdělávací. Své krajině by měl každý rozumět, umět se s ní ztotožnit a její hodnoty ctít a chránit. Známe osudy (dnes zmizelé krajiny) českého pohraničí po válce, kde krajinu obývali indiferentní novousedlíci. V krajině tak zůstaly často jen solitérní stromy a aleje u starých venkovských cest a sídel, komponované podle doby vzniku z javorů klenů, lip, dubů, jilmů a popřípadě jírovců či javorů mléčů.

Veškerá evidence a dokumentace krajinných hodnot a prvků má smysl pokud také dojde k jejich naplnění, ochraně, obnově a interpretaci. Staré cesty v krajině a jejich vegetační liniový doprovod patří k základním stavebním prvkům krajinné mozaiky, tvoří kostru tradiční kultivované krajiny (nejen královskými i císařskými výnosy byly takto zakládány a stromy osazované cesty v celé kulturní střední Evropě; krajiny šlechtických panství a dominií byly takto utvářeny až do doby poměrně nedávné a třeba na území Anglie dodnes; tamější mozaika krajiny se solitéry, skupinami stromů, živými ploty a alejemi dubů, lip, jilmů a javorů je skvělou ukázkou tradiční krajiny).

Tento prvek byl přenesen i za moře, dnes v Nové Anglii je legislativní přísná ochrana starých cest a jejich vegetačního doprovodu (např. ve státě Massachusetts), o obnovu, údržbu, interpretaci a prezentaci tohoto fondu se starají speciální divize státních správ parků. Tam všude je dnes možné obdivovat původní importovanou evropskou kultivovanou krajinu s legislativně chráněnými a pravidelně udržovanými úvozy, starými cestami, kamennými zídkami (které dnes u nás bohužel již mnohde zanikají – levné stavební kamenivo a export). Jsou

chráněny a opečovávány jako součásti kulturního dědictví prvních osadníků z Evropy.

Jan Werich v exilu rád navštěvoval krajinu v Maine na severovýchodě Ameriky, říkal o ní velmi trefně, že mu připomíná Šumavu posazenou na břeh moře. Staré cesty v Maine vyšlapali místní indiáni a námořníci a někde snad i Vikingové. Na Šumavě to byli již prehistoričtí prospektoři, obchodníci se solí a jiným zbožím, pašeráci, místní hospodáři, vojáci i poustevníci (Vintř – Vintřova stezka přes Hartmanice) a světci (sv. Vojtěch – stezka přes Lštění). Někde dodnes již staleté stromy a jejich relikty dokládají významná místa právě na těchto dálkových kupeckých a solných cestách, někde se dochovaly celé intaktní úseky prastarých stromů později záměrně vysázených pro lepší orientaci, přistínění cesty. Jiné solitéry značí křížení a odbočení cest a události, které se v těch místech odehrály (Chlístov, Vatětice aj.).

Některé z cest byly později potvrzeny vrchností, králem či císařem a platila povinnost je nejen používat a platit na příslušném místě clo, ale i cesty patřičně udržovat. Sem by mohla spadat doba, kdy se poprvé počaly vysazovat stromy jako ochrana cest před sluncem větrem a sněhem. To

dosvědčují mohutné prastaré lípy (770 cm) při stezce Vintřově (Hartmanická větev Zlaté stezky) u Vatětic, lípy v kotlině u Záblatí, v údolí Cikánského potoka, ale i při Zlaté stezce nad Volary a jinde.

Posvátné háje byly kultivovány v antickém Řecku a zanala je i pohanská Evropa (lokalita Lažíštko u Volar s hájem buků a vztyčenými kameny v zhruba kruhových řadách), v Římě architekt Vitruvio přímo doporučoval vysazování řad stromů k promenádám a ve veřejných prostranstvích, lemovány byly i významné cesty a silnice (ještě cestáři ve 20. století asi ze setrvačnosti vysazovali aleje pinií podél novodobě používaných tras starých římských cest).

Během renesance a baroka tento princip alejí (opět zdůrazněný architekty Albertim i Palladiem v jejich spisech o architektuře; v té době se architektura krajiny ještě nevydělovala a byla součástí oboru) naplno zapustil kořeny i u nás. Nejprve prostřednictvím císařského dvora (Královská obora), vysoké české šlechty (cesta do Janova, Smiřice, Jičín aj.) a později i pobělohorským importem.

K několika málo centrům z doby renesance (Kratohvíle, Jičín, Smiřice, Litomyšl, Jindřichův Hradec, Telč, Vimperk aj.) pak v baroku přibyla řada nových (Slavkov, Kuks) a ty se staly vzory dalším. Otázka je i míra inspirace císaře Karla IV. při jeho cestách do severní Itálie a tamními starými cestami v krajině, často ještě římského původu. Karlem IV. založená silnice (Zlatá stezka přes Hartmanice) přes Šumavu mohla být takto inspirována (podobně jako jej mozaika na dómu v Lucce inspirovala k výzdobě na jižním portiku katedrály Sv. Víta).

Doba osvícenská počala kultivovat i ovocná stromořadí (hrušně, jabloně, ořešáky i třešně) podél cest v krajině (Friedrich veliký, Marie Terezie, Josef II.). Tyto doprovody cest a silnic se během 18. – 20. století staly základními stavebními prvky kulturní historické krajiny velké části Čech a na mnohých místech jsou jimi v poměrně dochované podobě doposud, byť ne všude tomu přeje legislativa.

Péče o staré i nově zakládané aleje v krajině svědčí o našem porozumění krajině a naší snaze o adekvátní péči, ochranu a interpretaci těch hodnot krajiny, které tvoří naše

tradiční kulturní krajinné prostředí, se kterým se ztotožníme a které prezentujeme Evropě. Společně tak můžeme uchovat krásný a dlouhý příběh zdejší krajiny vědouc, že krajina bez příběhu a genia loci je mrtvou krajinou.

Jedno z vůbec prvních zobrazení kultivované krásy krajiny v Evropě (z první poloviny 15. století) překvapivě skvěle dokumentuje okolí renesančního sídla (oblast pod Alpami) s oborou, rozptýlenou solitérní a liniovou zelení mezí, remízů, dokonce i zakládaných alejí a stromořadí podél cest. Konrad Witz: Zázračný rybolov, 1444, Musée d'Art et d'Histoire, Geneve. Výřez; in: Stibral K., (2005): Proč je příroda krásná. Str. 97. Dokořán, Praha.

Krajinný fenomén stromořadí.

Vojtěch Storm

Používám slova fenomén důvodně (fainomai – řecky objevit se) protože stromořadí jsou tím, co se objevuje jak smyslům, tak vědomí, v protikladu ke skutečnosti poznatelné rozumem. Je to citový prožitek, v němž se předmět zjevuje. Stromořadí, jsou základním prvkem komponované krajiny a výrazným projevem lidského zasahování do přírody. Podle jejich formy a měřítka rozlišujeme, zda se spíše prosazuje antropická, např. architektonická tuhost a pravidelnost barokního parku, či zda se výsadba blíží přirozenému uspořádání přírody s jeho organickou nepravidelností a součinností s reliéfem krajiny.

V každém případě lze pozorovat, že alej vnáší *do krajiny lidský řád*. Stromořadí, aleje jsou téměř bezvýhradně spojeny s komunikací, cestou nebo pěšinou. Tím je dán jejich smysl, průběh a cíl, sám název je odvozen od francouzského: *aller* - jít, od toho pak *allée* - cesta.

Zdálo by se, že výrazové možnosti stromořadí jsou značně omezené, že jde především z vnitřního pohledu o jakýsi tunel nebo koridor, z vnějšku pak jen pouhou řadu vytvářející kulisu. Původ alejí bývá označován jako prodloužení stromových řad geometrického parku do volné krajiny, jako koridory zvyšující monumentalitu přístupu k renesančním vilám nebo v osách lesních průseků barokních loveckých revírů.

Domnívám se, že pradávným původem stromořadí je již zmíněná *cesta*, jejíž trasování je výsledkem podvědomé trajektorie chůze za určitým cílem, který se neztrácí ze zřetele, ale její průběh je obohacován vnímáním krajiny okolo, reakcí na její modelaci, stoupaním na rozhledová návrší a dočasným odbočováním tak, aby chůze byla co nejméně únavná a monotónní. Tato prvotní stopa, dalšími chodci ověřovaná a potvrzovaná, má cenu hluboké podvědomé zkušenosti. *Karel Čapek* ve svém fejetonu o krajináři Václavu Rabasovi z r. 1935 píše: „Cesta protínající kraj, není toliko barevný a lineární úkaz na tváři země; silnice je cosi jako páteř, podle níž se rozčleňuje kraj; podle cest se seskupují pole a obce; každá silnice je

prastarý základ struktury a organizace své krajové oblasti. Řekl bych, že kraj se modeluje podle silnic; chcete-li poznat složení kraje, musíte jít po jeho cestách. ...

Kraj na který se jen díváme, může a má být stranou lidských cest; kraj, ve kterém se žije a pracuje, je protkán silnicemi jako lidské tělo kostmi, tepnami a nervy.“ I stromy podél cesty jsou takovým obohacím, třebaš původně náhodné, náletové, na okraji obdělávané půdy a později záměrně vysazované. *Andrea Palladio* (1508 – 1580) ve své třetí knize o architektuře píše: „ A jako se ve městech dosahuje krásy cest krásnými stavbami, zvyšuje se venku jejich ozdobnost stromy, které zasázeny s obou jejich stran, obveselují naše duše zelení a stínem jim činí nejvyšší pohodlí.“

Shrňme alespoň stručně přehled forem stromořadí, jak se za staletí vytvořily a dochovaly. Uvidíme jaké možnosti a bohatství variant přinášejí:

Nepravidelné tzv. anglické aleje, s rozptýlenou, smíšenou výsadbou, které dosud nejsou za aleje považovány. Již jsme se zmínili, může jít o prvotní formu, nám se ale dochovaly již jako torza původní pravidelné výsadby, přesto působí podobně. Nová výsadba ovšem musí být citlivá, neschematická jakoby „rozsevem,“ s možností volby dominantních dřevin na vhodných místech. Zjišťujeme, že přináší řadu výhod, nestíní prakticky přilehlé kultury ani komunikaci (nevzniká např. námraza), poskytuje nerušený *přehled po krajině*, dostatečně oživuje jízdní trasu, je méně nákladná, může se vysazovat v rámci náhradních výsadeb i jako jedinci. Z vnějšího pohledu působí v krajině organicky měkce, jako rozptýlená vegetace a podobají se doprovodu podél vodních toků a stok. V tomto smyslu působí aleje pravidelné, ale výrazně *řidké*, kde se uplatňuje strom jako solitérní jedinec.

Pravidelné oboustranné aleje, jsou přes praktické nevýhody, klasickou, často monumentální formou výsadby, bývaly vysazovány na šlechtických nebo klášterních panstvích, kde reprezentace byla důležitější než zastínění okolních polí.

Aleje není porostní kulisa, ale řada jedinců, kteří vytvářejí svými *kmeny výrazný rytmus*. Souvislá a shora otevřená aleje dosahuje zpravidla triumfálního výrazu. V baroku byly převážně monokulturní (lípa, dub, javor), později jako doprovod státních silnic také smíšené. Poskytovaly ochranu před slunečním žářem, částečně před nepřízní počasí a pochoduujícím vojskům ukrytí.

Vzhledová *rozmanitost* je výsledkem nejen smíšené druhové skladby, přežíváním věkovitých jedinců s výrazným úctyhodným habitem, ale podobně jako v souvislých lesních porostech jsou oživením mýtiny, zde působením mezer, cézur způsobených stárnutím a úhynem. Rozmanitě působí i každé uvolnění na křižovatkách, zvláště když dochází k šikmému připojení další aleje na způsob v baroku oblíbeného a působivého „neptunova trojzubce.“ Přímá aleje musí mít však *vyústění, cíl*, tím může být dominanta, bod (point de vue), dnes působí přirozeněji zamíření na panorama, na jeho kompoziční těžiště. I zcela přímé trasy býv. státních silnic působí v krajině vznešeně a suveréně; příjemné zvlnění vzhledu je pak způsobeno tím, jak trasa překračuje vrstevnice.

Méně používaná, alespoň u nás, je výsadba *jednostranná*, často v krátkých úsecích uplatňuje nějaký zvláštní kultivar. Účelová výsadba jednořadých větrolamů bez zřetele ke krajině kompozici, někdy v pravidelných čtyřúhelnících, jakási parcelace krajiny, často vysazovaná v 50. letech m. st., (stalinské větrolamy) působí téměř vždycky tvrdě a bezohledně.

Druhová skladba alejí by měla odpovídat geobotanickým podmínkám, (lužní polohy jsou charakteristické topolem černým či dubem letním, vrchovina pak jeřábem a břízou). Převažují však praktické stereotypy. Aleje velkostatků bývaly většinou monokulturní, byla to lípa srdčitá, javor klen, dub letní, jírovec. Selské aleje bývaly ovocné pro jejich užitek a menší zastínění, selským stromem byl z téhož důvodu jasan. Také guberniální nařízení z r. 1820 předepisuje podél státních silnic ovocné stromy.

Později se prosadila u silnic skladba smíšená: lípa, javor, jasan, dub, někdy bříza či dokonce akát. Stromořadí je *umocněním* vzhledového působení *solitérního druhu*, proto se

objevují v souvislé výsadbě také druhy neobvyklé, exotické. Počátkem 19. století to byl pyramidální topol (dodnes existují zbytky jeho alejí už v několikeré generaci), topol černý s výraznou krajkovou kresbou korun lemující silnice na Čimelicku. Topol byl stromem francouzské revoluce, podle slovní podobnosti *peuple* – národ, lid, *peuplier* – topol. Pravděpodobně rovněž z Francie k nám přišlo používání platanu, rozšířeného spíše ve městech. Nacionalistické hledisko preferovalo slovanskou lípu (stromy svobody) oproti germánskému dubu, ač i lípu považují Němci za národní strom.

Dále bychom mohli připomenout aleje březové, akátové, jilmové, každý druh má svůj charakteristický habitus, korunu, každý jinak propouští a rozptyluje světlo, vytváří *specifickou atmosféru* a každý jinak působí v krajině. Velmi málo se používají ve volné krajině konifery a to zcela oprávněně. I když např. ojedinělé použití borovice, jako stále zeleného stromu v jedné aleji na Prachaticku působí zajímavě zvláště proto, že má nepravidelnou širokou korunu, připomínající listnáče a stálo by možná zato vyzkoušet jeho

širší použití. Na lesních cestách se výrazně uplatňuje dub, krásné jsou lesní aleje mohutných douglasek tisolistých v písečných lesích. Nakonec je třeba připomenout také významné a většinou starobylé aleje dubů na hrázích rybníků. Tento neúplný a spíše náhodný výčet chce připomenout široké druhové možnosti, avšak neměli bychom však zapomínat, že krajina není botanickou zahradou s ukázkami a že rozmanitost je třeba sjednocovat tradičními kosterními dřevinami.

Městské aleje jsou druhem v dnešní době povážlivě mizícím a vytlačovaným narůstajícími plošnými a prostorovými nároky automobilové dopravy; přestože právě ony dotvářejí urbanismus města, zvyrazňují jeho osnovu a hierarchii a jsou nezbytným prvkem podporujícím *obytnost města*.

Ne tedy jen vnitřní vegetace izolovaných parků a sadů, ale jejich vzájemné propojení a další propojení města s okolní krajinou, jako doprovod automobilových komunikací i pěších cest, protože obytnost sídla je závislá na možnostech volného pěšího pohybu. Připomeňme jen dodnes živé aleje pařížských bulvárů, zvláště avenue de Champs Elysées či berlínskou Unter

den Linden. Také u nás jsme měli lipovou alej na pražské Ferdinandově (dnešní Národní) třídě a do té doby pusté Václavské náměstí bylo osázeno čtyřřadou alejí, stejně jako v každém českém městě, jen trochu dbalém své úpravnosti a reprezentativního vzhledu. Vegetace totiž vnáší i do hlučícího a pulzujícího města jisté *uklidnění a vlídnost*.

Všímáme li si podrobněji a soustavně výskytu stromořadí v krajině poznáváme nejen, jak jsou citelně poškozovány, jak jsou z dopravních důvodů celé kilometry káceny a další kilometry usychají vlivem zasolování, jak jen menší část hyne přirozeným stárnutím. Přesto nacházíme v krajině netušené množství souvislých či kratších alejí i fragmentů o několika stromech, které dosud neocenitelným způsobem dotvářejí krajinu. Zjišťujeme také, jak je fenomén stromořadí spolu s reliéfem *nekonečně rozmanitý*.

Stojíme tedy před nelehkým a finančně náročným ***úkolem obnovy a nové výsadby stromořadí*** v krajině ale i ve městech a osadách, chceme-li navázat na úspěšnou a následování hodnou tradici, o které jsme právě zmínili.

Ochrana jaké jsme zvyklí v památkové péči a ochraně přírody by se týkala jen poměrně malého a stále se zmenšujícího počtu případů. Je třeba začít uvážlivě a odborně vysazovat, pěstovat a současně vést kampaň k seznámení veřejnosti a politiků s těmito hodnotami a s představami finálního účinku.

Před tím však je nutné, dochované, avšak pouze významné či pozoruhodné aleje zdokumentovat a zhodnotit (bez ohledu na jejich současný statut ochrany památných stromořadí, který jak známo je zcela nedostatečný a neúplný), nikoli statisticky všechny sepsat; to by byla práce nekonečná a do značné míry i zbytečná. Troufám si říci, že naše aleje v jejich mnohotvárnosti a bohatství dosud vlastně neznáme (stejně jako neznáme v úplnosti a detailech ani českou krajinu). Teprve taková práce by mohla být přesvědčivá pro veřejnost a instruktivní pro odborníky. Nevyhneme se ovšem ***popisné metodice***, z které je třeba vybírat případ od případu.

Za nejzákladnější údaje lze považovat *taxon* dřeviny nebo dřevin, *rozpon* aleje ve vztahu k doprovázené komunikaci, *span* ve vztahu k charakteristice dřevin a tím

k charakteru aleje a k případné dodatečné probírce ve vzrostlém stavu a *obvod kmene* v prsní výšce nejstarších jedinců pro odhad stáří. *Stáří* odhadované či zjištěné vrtnou sondou, nebo z archivních pramenů je třeba uvádět letopočtem či zlomkem století výsadby, nikoli stářím v době popisu.

Zpravidla bude nutné zprůměrovat údaje z několika měření. Pak je nutné popsat *užitný typ* (funkce), *urbanistický význam* (řada starobylých alejí doprovázela historické komunikace) a *vnější vzhledové působení a výraz v krajině*, tedy průběh, směřování a délku. Alej musí být *určena souřadnicemi* GPS a zaznamenána do mapy.

Zvláště důležitá je kvalitní *fotodokumentace* jak průhledu koridorem, tak účinu v krajině a to jak v době vegetace, tak po opadu listí. Už z tohoto seznamu vidíme, že takto podrobně lze postupovat jen ve vybraných, charakteristických případech.

Dále je po zvážení možné ještě měřit průměrnou *výšku* stromů, *výšku odvětvení*, *uspořádání* (protilehlé nebo

quicunx), *uzavřenost* nebo *otevřenost* koridoru shora (té druhé se dosahuje sloupcovou formou, širším rozponem a nebo stříháním a získává se prosvětlením a je nutná pro zřetelné zacílení), *příčný řez* se zakreslením příkopu, krajnic a vozovky, případně doprovodného oplocení, a také *estetické hodnocení* (A,B,C) a *zdravotní stav*.

Jsem si jist, že obnova a výsadba stromořadí by se mohla stát rozhodujícím činitelem obnovy sídel i krajiny ve vzájemném propojení.

I.1. Sledování vybraných krajinářských jevů, esteticky a kulturně historicky významných a jedinečných hodnot alejí a stromořadí v krajině a při pozemních komunikacích

(Základní esteticko-krajinářská metoda dokumentace významných alejí a stromořadí ve vybraných lokalitách.

VUKOZ Průhonice; Hendrych J., Storm V. 2008).

Staré české aleje

(Osnova a metoda dokumentační práce;

Storm V., Hendrych J., VÚKOZ Průhonice, 2008).

Aleje jsou od počátků baroka nejvýraznějším krajinným prvkem, komponovaným člověkem.

Bylo řečeno, že alej je prodloužením parku do krajiny, nebo že alejí vstupuje do krajiny parkový prvek.

Aleje jsou namnoze skutečnou přírodní památkou, protože buď jsou historického založení, nebo takové založení tradují.

Aleje krajinu především kultivují, usměrňují a zpříjemňují v ní komunikaci, které zároveň udělují vyšší význam. Jsou přírodním prvkem urbanistického charakteru.

Záměr dokumentace je nanejvýš aktuální, protože strmě stoupající provozní nároky na komunikacích (rychlost,

dimenze a bezpečnost) způsobují v poslední době masové kácení alejí, které často nejsou ani předmětem zvláštní zákonné ochrany jako památné stromy podle § 46 zák. č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny.

Práce podrobně dokumentuje nejvýznamnější aleje jako neustále se přetvářející a zanikající přírodní jev.

Práce by měla:

Popularizovat aleje mezi veřejností jako přírodně kulturní a vlastivědnou hodnotu.

Přesvědčit zainteresované partnery o těchto hodnotách a vytvořit atmosféru společného zájmu a úsilí o jejich zachování (jak se to děje v zahraničí).

Příspěk k zachování a obnově alejí hledáním oboustranně přijatelných technických a provozních kompromisů.

Zachování, obnova a nové realizace obnov alejí jsou jedním z nejdůležitějších úkolů péče o krajinu.

Charakter, popis, metoda a postup práce:

Lze se v ní opřít o současné zkušenosti na př. z Německa, kde byla r. 2001 založena společnost Deutsche Alleengemeinschaft a kde se zachování a obnova alejí stala celonárodním zájmem pod heslem „Deutsche Alleen - durch nichts zu ersetzen“ (Německé aleje nelze nahradit).

Práce nebude vyčerpávajícím soupisem všech vyskytujících se alejí, ale jejich reprezentativním výběrem s ohledem na stáří, druh dřevin, historický význam, vzhledové kvality a působení v krajině a to bez ohledu na aktuální zákonnou ochranu a perspektivy zachování. Vedle krajinných alejí bude věnována pozornost i alejím v zástavbě.

U každé takto vybrané aleje budou zaměřeny její technické parametry: rozpon, spon, celková délka, průměrná výška, šířka a báze koruny, obvod kmene v prsní výšce – největší a průměrný, šířka a povrch

přilehlé komunikace; dále textová charakteristika: typ aleje (silniční, parková, lesní, ke dvoru, městská), taxon (taxony) dřevin, výsadba protilehlá, střídavá (quincunx), vitalita, tvarové změny (malformace), zdravotní stav, stáří (pokud lze zjistit), její směřování odkud - kam, možnost náhradního odsazení, prostorový účín v krajině, příp. point de vue.

Měřené parametry mohou osvětlit a zdůvodnit specifický charakter některých alejí a být podkladem pro realizaci podobného záměru. Na závěr by měly být parametry souhrnně uspořádány v tabulce.

Důraz bude kladen na kvalitní fotodokumentaci schopnou publikování a to: průhledy alejí a působení v krajině, s olistěním, případně bez listí. Soubor by měl být doplněn i popisem a ikonografií zaniklých alejí.

Zpracování by měl být rozděleno podle krajů, podobně jako edice Zahrady a parky, a takto postupně v jednotné úpravě vydáno tiskem, pokud se nepodaří přípravu zorganizovat tak, aby dílo mohlo vyjít souborně.

Legislativní rámec problematiky, předpoklady

Článek 7. Ústavy ČR stanoví: „Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství“. Tato zásada konstituuje ochranu přírody a krajiny jako jeden z obecných veřejných zájmů.

Listina základních práv a svobod. Článek 11, odstavec 3 říká: „Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem“.

V zákoně 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) je zakotven statut „zabezpečení trvalého souladu všech přírodních, civilizačních a kulturních hodnot v území“. Orgány územního plánování podle tohoto zákona koordinují veřejné i soukromé záměry změn v území, výstavbu a jiné činnosti ovlivňující rozvoj území a konkretizují

ochranu veřejných zájmů vyplývajících ze zvláštních právních předpisů (§18). Územní plánování ve veřejném zájmu chrání a rozvíjí přírodní, kulturní a civilizační hodnoty území, včetně urbanistického, architektonického a archeologického dědictví a chrání krajinu jako podstatnou složku prostředí života obyvatel a základ jejich totožnosti.

Zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb., mimo institut významných krajinných prvků (některé aleje a stromořadí mohou požívat této ochrany) stanovuje ochranu památných stromů (popř. jejich souborů) v § 46 a § 47 zákona. Památné stromy je zakázáno poškozovat, ničit a rušit v přirozeném vývoji. Mají ochranná pásma, ve kterých je zakázána veškerá rušivá činnost. Pokud ochranné pásmo nestanoví příslušný orgán ochrany přírody při jejich vyhlášení, je jím kruh o poloměru desetinásobku průměru kmene v prsní výšce.

Dle §12 téhož zákona se chrání krajinný ráz, kterým je přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti; tento charakter je chráněn před činnostmi snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu.

Zásahy do krajinného rázu, zejména umístování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině. Krajinný ráz se nově neposuzuje v zastavěném území a v zastavitelných plochách, pro které je již územním nebo regulačním plánem stanoveno plošné a prostorové uspořádání a podmínky ochrany jsou takto dohodnuté s orgánem ochrany přírody.

Protože významná alej či stromořadí může být i předmětem zájmu a ochrany státní památkové péče (viz níže Florentská charta aj. mezinárodní úmluvy), je nutno vzpomenout i zákon o Státní památkové péči; č. 20/1987 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Vymezuje v §6 zákona Památkovou zónu, území sídelního útvaru nebo jeho části s menším podílem kulturních památek, historické prostředí nebo části krajinného celku, která vykazují významné kulturní hodnoty, může Ministerstvo kultury po projednání krajským úřadem prohlásit za památkové zóny a určit podmínky jejich ochrany. Předmětem

ochrany je historický charakter, prostorové uspořádání, krajinné dominanty a měřítko jednotlivých objektů, sídelních útvarů a krajiny.

§ 14 téhož zákona stanoví obnovu kulturních památek (zahrady a parky zpravidla nedílnou součástí, výjimečně jako samostatná kulturní památka). Vlastník (správce, uživatel) nemovitosti, je povinen k zamýšlené stavbě, změně stavby, terénním úpravám, umístění nebo odstranění zařízení, odstranění stavby, úpravě dřevin nebo údržovacím pracím na této nemovitosti si předem vyžádat závazné stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností, není-li tato jeho povinnost podle tohoto zákona nebo na základě tohoto zákona vyloučena.

§ 17 zákona zavádí ochranné pásmo, vyžaduje-li to ochrana nemovité kulturní památky nebo jejího prostředí, vydá obecní úřad obce s rozšířenou působností po vyjádření odborné organizace státní památkové péče územní rozhodnutí o ochranném pásmu a určí, u kterých nemovitostí v ochranném pásmu, nejsou-li kulturní památkou, nebo u jakých druhů prací na nich, včetně

úpravy dřevin, je vyloučena povinnost vyžádat si předem závazné stanovisko podle § 14.

Mezinárodní úmluvy a charty a problematika historicky významných alejí a stromořadí

Řada relevantních mezinárodních dokumentů a úmluv se v rámci EU stala součástí právního řádu ČR. Jsou jimi např.:

Athénská charta Komise pro mezinárodní duševní spolupráci z r. 1931....kde „Předmětem zvláštního studia jsou otázky spojení architektury s přírodou; stromoví a rostlinná výzdoba mají být přizpůsobeny památkám nebo jejich skupinám s tím záměrem, aby byl zachován jejich starý charakter...“.

Benátská charta je Mezinárodní charta o zachování a restaurování památek a sídel z r. 1964. Zde „památky jsou neoddělitelné od dějů, jichž jsou svědky a od prostředí, ve kterém jsou umístěny“. ... „Památková sídla mají být předmětem zvláštní péče tak, aby byla zajištěna jejich integrita...“

Florentská charta Mezinárodního výboru pro historické zahrady a historické lokality (ICOMOS – IFLA) z r. 1981, byla našimi odborníky přijata r. 1997. Postuláty charty jsou mimo jiné:

„**Označení historická zahrada** náleží stejně tak malým, drobným zahradám jako rozsáhlým tvarovaným nebo krajinářským parkům“(čl.6). „Historická zahrada je **architektonická a vegetační kompozice**, jež je **z hlediska dějin nebo umění celospolečensky významná**. Jako taková je považována za památku“(čl. 1).

„Jako **památka musí být** historická zahrada **chráněna v duchu Benátské charty** („Památka je neoddělitelná od dějů, jichž je svědkem a od prostředí, v němž je umístěna...“), nicméně **jako živá památka spadá pod ochranu specifických pravidel**, která obsahuje tato charta“(čl. 3).

„Do architektonické kompozice historické zahrady patří její **půdorys a různé profily terénu**,

rostlinná hmota: dřeviny, jejich objem, jejich barevnost, rozmístění, vzájemné poměry, stavební či dekorativní prvky, tekoucí i stojaté vody s příslušným zrcadlením“(čl.4).

„Vyjadřujíc úzké vztahy mezi civilizací a přírodou jako místu blaha, vhodné k meditaci nebo ke snění, nabývá zahrada kosmického smyslu idealizovaného obrazu světa, stává se rájem v etymologickém smyslu slova a současně **svědčí o kultuře, o stylu, o příslušné epoše,** popřípadě o originalitě jejího tvůrce“(čl.5).

„Historická zahrada ... nemůže být odtržena od svého vlastního městského nebo venkovského prostředí a to bez ohledu na to, je-li umělé nebo je-li přírodní“(čl.7).

„Historická lokalita je určitá část krajiny, připomínající pamětihodnou skutečnost; jde o místo významné historické události, vzniku pověsti nebo hrdinského boje, slavného obrazu atd.“(čl.8).

„Ochrana historických zahrad vyžaduje, aby byly identifikovány a inventarizovány. Vyžaduje diferenciované postupy jako údržbu, konzervaci, restaurování. **Autenticita** historické zahrady se týká stejně tak její **koncepte a objemu** jejích částí, jako její výzdoby nebo **výběru vegetace** či nerostů, které ji vytvářejí“(čl.9).

„Veškerá činnost související s údržbou, konzervací, restaurováním nebo restitucí historické zahrady nebo některé z jejích částí musí přihlížet současně ke všem jejím prvkům. Oddělit od nich jednotlivé úkony by znamenalo narušit vztahy, které je spojují“(čl.10).

„Údržba historických zahrad je prvořadou činností a to nezbytně kontinuálního charakteru. **Vzhledem k tomu, že hlavním materiálem jsou rostliny, je možné udržovat dílo v dobrém stavu dílčími náhradami a v dlouhodobém výhledu i**

cyklickou obnovou (holosečí a novou výsadbou, resp. umístěním již rozvinutých jedinců)“(čl.11).

„Rozhodnutí o výběru druhů stromů, keřů, rostlin, květin, jež mají být periodicky nahrazovány, musí přihlížet ke stanoveným zvykostem, platným pro jednotlivé botanické a kulturní oblasti, ve snaze udržet, resp. vyhledat původní druhy“(čl.12).

„Historická zahrada musí být udržována ve vhodném prostředí. Je třeba odmítnout jakoukoli změnu fyzikálního prostředí, jež ohrožuje ekologickou rovnováhu. To platí pro veškeré infrastruktury, vnitřní i vnější (kanalizace, zavodňovací systémy, silnice i cesty, parkovací plochy, oplocení, technická opatření umožňující hlídání či provoz atd.“(čl.14).

Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy z r. 2000 vymezuje mj. tyto kategorie ochrany:

1. památky;...2. architektonické soubory;... ale také **3. místa**; to jsou **kombinovaná díla člověka a přírody**, jimiž jsou oblasti částečně zastavěné a dostatečně charakteristické a homogenní, aby byly **topograficky vymežitelnými jednotkami**, a která jsou **pozoruhodná svým historickým, archeologickým, uměleckým, vědeckým, společenským nebo technickým významem**.

Zde jsme tak přímo zavázáni ochranou míst, ke kterým patří i historické zahrady, parky a krajiny (vč. významných alejí a stromořadí), neboť tato úmluva je nedílnou součástí právního rámce ČR.

Za účelem přesné identifikace památek, architektonických souborů a míst, které mají být chráněny, se každá Strana zavazuje vést jejich soupisy a v případě ohrožení dotyčných statků připravit příslušnou dokumentaci při nejbližší příležitosti. (v současnou chvíli probíhá zpracovávání evidence a

dokumentace fondu historických zahrad v rámci výzkumného záměru VÚKOZ Průhonice, v.v.i.).

Česká republika přijala také dokument **Evropská úmluva o krajině** z r. 2000, který stanoví a vymezuje ochranu kulturní krajiny v rámci signatářských zemí Evropy. Předmětem ochrany je kulturní krajina obecně, a to i krajina městská a taková, která doposud nepožívala ze zákona žádný speciální režim. Podle dikce úmluvy (a zcela ve shodě s nástroji na ochranu rázu krajiny dle §12/114 Sb., viz výše) zde **ochrana krajiny znamená činnosti směřující k zachování a udržení význačných rysů krajiny** (i městské krajiny) odůvodněné její dědičnou hodnotou, vyplývající z její přírodní konfigurace a/nebo z lidské činnosti.

Správa krajiny pak znamená činnost, která má, z hlediska udržitelného rozvoje, zajistit pravidelné udržování krajiny s cílem řízení a harmonizace změn, které jsou způsobeny sociálními, hospodářskými, přírodními procesy. Plánování krajiny znamená činnosti s výhledem do budoucna, které mají za cíl zvýšení

hodnoty, obnovu nebo vytvoření krajin. To bylo také nově promítnuto v ustanoveních nového zákona o územním plánování (zákon č.183/2006 Sb.).

Aplikace výše uvedených norem a především pak zákon 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu sleduje v souladu s Evropskou úmluvou o krajině a s ochranou rázu krajiny strategické „zabezpečení trvalého souladu všech přírodních, civilizačních a kulturních hodnot v území“. Problematiku kulturní krajiny ošetřuje na základě následujících ustanovení:

§ 26; Územně analytické podklady obsahují zjištění a vyhodnocení stavu a vývoje území, jeho hodnot, omezení změn v území z důvodu ochrany veřejných zájmů, vyplývajících z právních předpisů nebo stanovených na základě zvláštních právních předpisů nebo vyplývajících z vlastností území (dále jen „limity využití území“), záměrů na provedení změn v území, zjišťování a vyhodnocování udržitelného rozvoje území a určení

problémů k řešení v územně plánovací dokumentaci (dále jen „rozbor udržitelného rozvoje území“).

§ 30; Územní studie navrhuje, prověřuje a posuzuje možná řešení vybraných problémů, případně úprav nebo rozvoj některých funkčních systémů v území, ... které by mohly významně ovlivňovat nebo podmiňovat využití a uspořádání území nebo jejich vybraných částí. Pořizovatel pořizuje územní studii v případech, kdy je to uloženo územně plánovací dokumentací, z vlastního nebo jiného podnětu. V zadání územní studie určí pořizovatel její obsah, rozsah, cíle a účel.

Pořízení územní studie z jiného podnětu může pořizovatel podmínit úplnou nebo částečnou úhradou nákladů od toho, kdo tento podnět podal. Pořizovatel územní studie podá poté (kdy schválil možnost jejího využití jako podkladu pro zpracování, aktualizaci nebo změnu územně plánovací dokumentace) návrh na vložení dat o této studii do evidence územně plánovací činnosti.

Lze diskutovat mnohé mezinárodně platné zásady péče, správy a údržby historických zahrad, parků a krajin (vč. alejí a stromořadí), které spočívají z velké části na trvalé a poučené práci s vegetační složkou toho kterého útvaru. **V rámci nových zásahů obecně musí být respektováno měřítko, prostorové uspořádání, panoramatické pohledy, charakter, půdorys a struktura krajnotvorných prvků.**

Tyto zásahy (terénní úpravy při budování infrastruktury a jiných technických prvků a staveb, výstavba budov, výsadba vegetace) musí být v souladu s charakterem a měřítkem krajiny. Aby nedošlo k znehodnocení prostorových a kompozičních vazeb a krajinných souvislostí, musí být stanoven i způsob výsadeb a hospodaření tak, aby nedošlo k nevratným změnám v prostorových kulisách a panoramatických pohledech.

V souladu s výše uvedenými úmluvami, chartami a legislativou se tak mj. doporučuje: Zevrubný

průzkum ke zjištění pramenů týkajících se původních úprav včetně výsadeb, jejich charakteru atp.; provést i analýzu reliktních historických výsadeb. Dokumentovat vždy a patřičným způsobem všechna zjištěná data. Zpracovat inventarizaci území ke zjištění stop předešlých výsadeb, průzkum vedoucí k lokalizaci (rozteče výsadeb v alejích atp.) či druhové skladbě.

Při obnovách alejí se vyvarujeme výsadeb nedostatečně zapěstovaných a tvarově nejednotných dřevin; je nutné použít výpěstky z kategorie vysokokmenů či lépe alejových stromů.

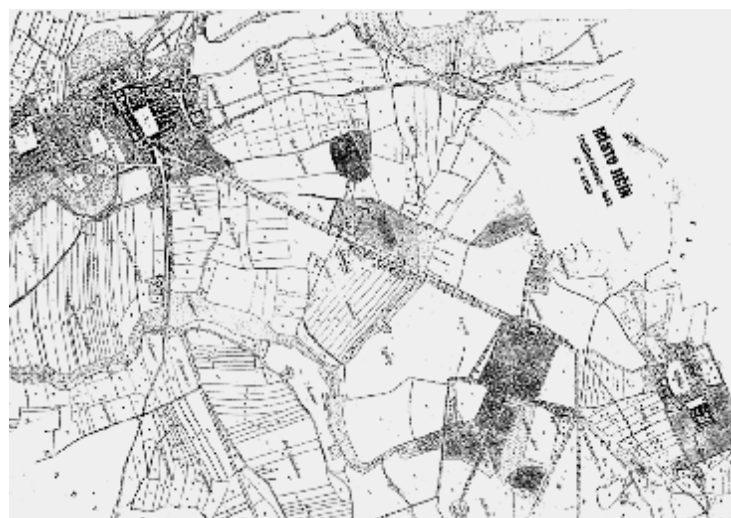
Rozteče, spon a druh dřevin v alejových liniích a stromořadích by měly respektovat původní charakter historických výsadeb. (Často se ovšem takové liniové porosty zakládaly hustěji s tím, že po určité době dojde k jejich „proředění“, k němuž však vlivem zanedbání již nedošlo. Během manýrismu a baroka se aleje často, byť jen nepatrně zužují, resp. rozšiřují ve snaze o perspektivní iluzi, např. alej cypřišů u Villy Torrigiani v Camigliano u Luccy, lipová alej Vévody z Valdštejna

v Jičíně, ale i zděná arkádová „Dlouhá jízda“ v Děčíně aj.).

Obnova alejových výsadeb by ideálně měla respektovat princip použití především původních druhů a kultivarů dřevin. Kde není možno toto pravidlo dodržet, je nutné dřevinu nahradit materiálem, který nejlépe nahradí funkce původních výsadeb, s ohledem na zachování linií, průhledů, charakteru krajinné scény, estetické, přírodní hodnoty atp.

Výsadby budou respektovat i původní měřítko, charakter, urbanistický záměr a styl dané významné doby, kdy byla původní výsadba či úprava uskutečněna (pokud neexistuje závažný např. rostlinolékařský důvod k její náhradě za jinou, leč charakterem obdobnou dřevinu).

Měly by ovšem být důsledně odstraňovány nevhodné nepůvodní výsadby, které narušují tradiční a charakter dané lokality a mělo by dojít k jejich náhradě výsadbou odpovídající. (Často jsou ještě vidět v historické krajině aleje a stromořadí různých rychlostoucích a jiných exotických dřevin, vysázené na úkor pův. tradičních lip, dubů, klenů, hrušní, jabloní atp.).

Valdštejnova lipová alej v Jičíně zachycená během 18. a 19. stol. na I., II., III. vojenském mapování a na mapě stabilního katastru z r. 1841.

Čtyřřadá lipová alej Vévody Albrechta Valdštejna v Jičíně, založená po r. 1620 je naší nejstarší dochovanou alejí. Byl v několikáté generaci, stále reflektuje původní založení, a to včetně druhové skladby. Nechtějme si představit situaci, kdy by při poslední obnově došlo ke změně sponu, rozteče či dokonce druhu výsadeb, a tím i ke ztrátě významného kulturního dědictví.

Nemělo by tedy docházet k náhradám či nové výsadbě na základě jen spekulativních odhadů a osobních preferencí, ani prováděny takové výsadby, které by neodpovídaly měřítku a charakteru daného významného historického prostředí, jehož ostatní prvky jsou udržovány či obnovovány dle charakteru daného období.

Například rekonstrukce mnohých historických zahrad v Praze i jinde přinesly novotvary, které nerespektují původní příběhy a symboliku zahrad (jabloně a zlatá jablka Hesperidek a jejich náhrada novodobými cypřišky atp.), nebo rekonstrukce zahrad, kde dochází k odstranění původního terénu (to navíc bez předchozího archeologického průzkumu) a usazení nových realizací do železobetonových konstrukcí. Výsledek může být dočasně fotogenický a atraktivní, má však s původními a legislativně chráněnými založeními často autentických historických zahrad (a dle dikce Florentské charty i historických alejí a stromořadí) jen málo společného.

Nový zákon 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu v ustanoveních o pořizování územní studie by měl využít i princip dobrovolnosti zmíněný Evropskou úmluvou o krajině; legislativně zakládá statut územní studie pro možnost plánování krajiny a lze jej využít tam, kde existuje vůle k jeho pořízení a zpracování. Náklady spojené se zpracováním územních studií krajiny by měly být v budoucnu směrem k pořizovatelům

uspokojovány z rozpočtů resortů, kam problematika ochrany a plánování kulturní krajiny přímo spadá.

Agenda kulturní krajiny jde však napříč resorty a ve výsledku není zřejmé, kdo nese za její dnešní stav odpovědnost. To je ovšem zásadní systémový nedostatek. U vědomí toho, že je dnes k dispozici dostatečné množství legislativních nástrojů k ochraně a správě historických zahrad (parků, krajin i alejí a stromořadí), je plánování a správa kulturní krajiny (a o tu nám v souladu s výše uvedenými úmluvami, chartami a legislativou jde) spíše systémovým a organizačním problémem.

Řešení není zdaleka tak složité, jak je mnohdy předkládáno. V širším pohledu jde ruku v ruce s udržitelným rozvojem venkova a turistického ruchu. To by měla být velká výzva pro budoucnost venkovského prostoru.

Prezentace a podnikání upravené a spravované krajiny je v době masivního rozvoje i tzv. zahradního turismu ve světě jedinečnou možností pro náš mnohdy jen rozpačitě se rozvíjející venkov s doposud nevyužitým obrovským kulturním potenciálem kultivované tradiční evropské krajiny. Pro kultivaci a rozvoj země je si roven s dnes velmi skloňovanou biodiverzitou a ekologií krajiny. Inspiraci lze čerpat již nyní v mnohých sousedních zemích Evropy (např. v Anglii ochrana tzv. Krajin a míst výjimečných krás; zde je estetická kvalita krajiny přímo prvotním zájmem ochrany a péče; ochrana druhů je pak nedílnou součástí).

V minulosti byl často nevratně poškozen a rozvrácen obraz původní a tradiční, esteticky harmonické hospodářské České krajiny, jež se vytvářel mnohdy záměrně a na základě promyšlených plánů a postupů, nebo jako vedlejší produkt hospodářské činnosti. Někde došlo jen k částečné devalvaci a destrukci, jinde k totálním a nevratným změnám, často v podobě

neblahých opatření vyvolaných např. požadavky zemědělské a lesní velkovýroby.

I když tím byla přirozeně poškozena původní tradiční matrice a mozaika krajiny, o kulturně historických hodnotách ani nemluvě, je i dnes velmi dobře možné na základě dochovaných stop původního hospodaření v krajině a na základě studia starých map (vojenská mapování, stabilní katastr) vysledovat původní charakter a cenné rysy krajinné scény a na jejich základě (po patřičném vyhodnocení současných možností a potenciálů) přistoupit k případným návrhům na jejich konzervování, rehabilitaci či dokonce obnovu tam, kde je to reálně možné a vhodné i vzhledem k současnému hospodářskému využívání krajiny.

K ochraně, péči a zachování, popřípadě i dotvoření prostorové struktury krajiny je však potřeba využít takových prvků a postupů, které tradičně utvářely krajinné prostředí.

Členění krajiny, dané pozemkovou držbou a hospodářskými postupy před pozemkovými reformami již dnes neexistuje anebo je patrné jen v náznacích a stopách. Ty jsou představovány (i vizuálně v prostoru krajiny) především terénními prvky modelace krajiny (cesty a meze, terásky atp.) anebo prvky vegetačními (ať již zakládanými) jako sady, solitéry, liniové výsadby, či nahodile a náletově rostoucí díky existenci vhodných a neobhospodařovatelných terénních prvků (meze, kamenné svozy, zpustlé cesty a jejich okraje atp.).

Péče, ochrana, správa či dokonce dotvoření prostorové struktury krajiny proto především a kardinálně vychází z ideje zachování, dotvoření a doplnění vizuálně dominantních a prvotně vnímatelných prvků v krajinné scéně.

Těmi jsou zejména vegetační prvky; ať již liniové (tvořící a ohraničující jasné prostorové celky a tradičně rozčleňující často příliš velké měřítko kolektivizovaného prostoru krajiny), skupinové (tvořící

dominantní body v krajině a rozbíjející prostorovou jednotvárnost a plochost), či solitérní (které vracejí do krajiny jemné měřítko, zpestřují barevnost, strukturu, mozaiku a vracejí zpět ducha drobné hospodářské kultivace krajiny).

Obnovy a doplnění tradičních stromořadí jsou důležité především v místech a specifických, historicky či morfologicky daných liniích, které odpovídají charakteru a stavbě krajiny. Ve většině takových míst se totiž zpravidla jedná o esenciální, páteřní a základní prvky krajinné struktury a jako takové je potřeba je udržovat a chránit.

Legislativní předpisy a normy budou mít zásadní význam při realizacích návrhů obnovných výsadeb či dosadeb alejí (zpracování ÚPD, komplexních pozemkových úprav, příp. nutnosti vytváření volných výsadbových pásů podél stávajících komunikací) v souladu platnou legislativou.

Tomu se bude muset v budoucnu přizpůsobit i projektová dokumentace obnovných výsadeb alejí a stromořadí, včetně dodržení zákonem stanovených rozhledových polí, volných výšek dopravního prostoru a jim odpovídajících vzdáleností výsadeb stanovených v kapitole 13. Vegetační úpravy, odst. 13.1.2.12., zvláštního předpisu „Technické podmínky 99 – Vysazování a ošetřování silniční vegetace a Technické kvalitativní podmínky staveb pozemních komunikací“.

Staré liniové, solitérní i skupinové výsadby často vycházejí z tradičních metod krajinotvorby, které do značné míry určovaly podobu kultivované venkovské krajiny a jsou založeny na osvědčených postupech tvorby krajinné scény pomocí výsadeb solitérní, skupinové a liniové vegetace, a to včetně zásady využití místních a zdomácnělých druhů dřevin, které dotvářejí tradiční charakter krajiny, tak jak dokládá i předmětná ikonografie a historické mapové podklady (výřezy z voj. map i z map císařských otisků stabilního katastru).

Fenomén alejí v krajině je dnes velmi diskutovaným tématem i na pozadí ne příliš přející legislativy (zákon o pozemních komunikacích, odst. II.1.). Nicméně alejový doprovod komunikací je v zemích západní a střední Evropy nepostradatelným prvkem kulturní krajiny, jakýmsi „trademarkem“ a svědčí o duševním a civilizačním stupni vývoje komunity a okolní krajiny v minulosti, o povinnosti, ochotě a umění péče o kulturní krajinu v současnosti.

Měla by zde být jasná reflexe na současnou situaci, kdy tento liniový prvek a základní stavební kámen kulturní hospodářské krajiny je v ohrožení jako ještě nikdy v minulosti.

U pozemních komunikací nižších tříd, obslužných komunikací a polních cest je však i dnes velká šance tento fenomén udržet, posílit a zároveň jej využít k doplnění krajinné struktury v těch místech, kde z hlediska hospodaření není možnost reálně uvažovat s obnovou zaniklých mezí a zeleně po pozemkové

reformě. Současná situace bohužel vyhovuje i dnešním způsobům hospodaření a nelze očekávat dramatický zvrat ve prospěch tradičního rolnického obhospodařování.

Aleje a stromořadí v krajině tak zůstávají jednou z mála (navíc ještě okleštěných možností – v zásadě možnost pouze dosadeb stávajících stromořadí), jak zachovat a udržet výrazný prvek rázu kulturní hospodářské krajiny. Proto je potřeba stávající aleje, stromořadí či jejich fragmenty dokumentovat a evidovat, zachytit především jejich uplatnění a význam v krajině a základní nosné parametry. Detailní technická data jsou podružná a lze se k nim vrátet v rámci detailních zpracovávání jednotlivých liniových položek v rámci např. přípravy projektů obnovy atp.

Doposud ještě nebyla u nás zpracována studie hodnotící principiálně právě výše uvedené esenciální aspekty našich alejí a stromořadí (jako je tomu zvykem např. v Anglii či Německu; z řady tamních prací vycházíme v naší metodě hodnocení).

Prováděná hodnocení a práce byly v našich donedávna totalitních podmínkách směřovány spíše k dílčím a specifickým detailům problematiky (viz přehled literatury), estetické kvality krajiny obecně byly upozadřovány suchou vědou a výzkumem, sledovaly se spíše jen položky exaktně měřitelné a kvantitativní (stresory atp.); jim pak byl podřízen i výběr druhů pro nové výsadby a dosadby.

To mělo často za následek v extrému až zavlčení některých exotických a vůči okolí i agresivních dřevin často velmi sporných estetických kvalit z hlediska charakteru krajiny, měřítka i tradičních forem (srovnej s výše uvedenými postuláty mezinárodních chart a úmluv).

S vědomím tohoto výrazného nedostatku jsme přistoupili k systému či metodě hodnocení právě kvalitativních aspektů, jako je význam a uplatnění aleje

v krajině, estetická hodnota, krása, vznešenost atp. Metoda hodnocení (Storm V., Hendrych J.) pracuje s řadou pojmů obvyklých v estetických vědách, vychází i z platné legislativy (§12 zák. č. 114 Sb.) a jejího výkladu dotýkajícího se předmětu hodnocení. Ostatně epocha nejrozvinutějšího zakládání alejí a stromořadí v krajině (18. – 19. století) byla zároveň i dobou, kdy krása, umění a estetika stály zřetelně v popředí a podle toho byla samozřejmě organizována a upravována i kulturní krajina.

Pracujeme – li s materií alejí a stromořadí tak typických pro to které období, musíme plně respektovat a ctít i podstatu fenoménu historické aleje (v příštích dekáдах již bude pozdě). To znamená se mnohdy zříci zjednodušujících a paušalizujících technických a inženýrských řešení této navýsost esteticko - umělecké problematiky alespoň tam, kde si to vyžaduje kulturně historická podstata a jasný zájem ochrany kulturního dědictví.

Historické aleje jako významná součást komponovaného území bývalého nadačního panství hraběte Františka Antonína Šporka Choustníkovo Hradiště

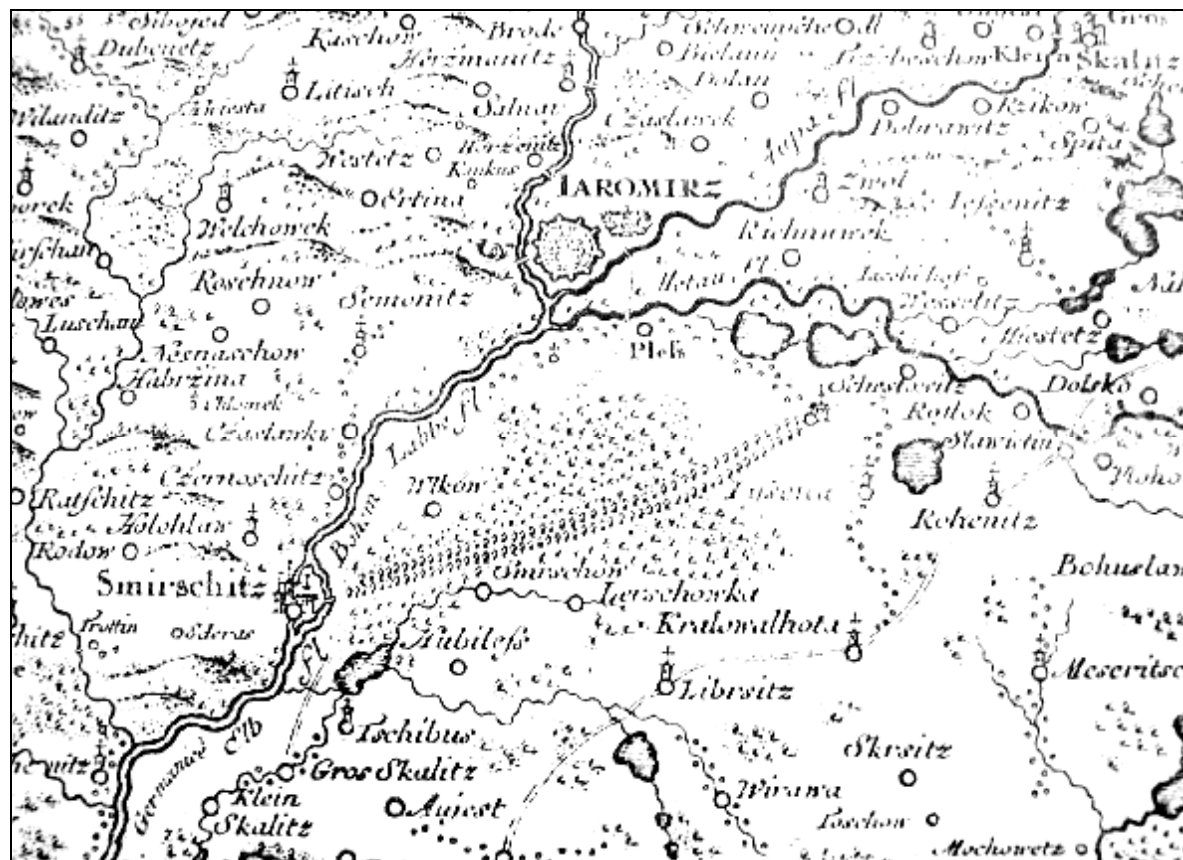
Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví se dlouhodobě zabývá i komponovaným územím bývalého nadačního panství Choustníkovo Hradiště, které se nalézalo východně od Dvora Králové nad Labem. Tuto podobu mu vtiskl na počátku 18. století osvícený hrabě František Antonín Špork. Hodnota území spočívá mimo jiné v dosud mnohdy dochovaném a hodnotném kompozičním krajinném systému prolínající celé panství.

Aleje hrály v kompozičním utváření krajin všech panství hr. Františka Antonína Šporka významnou roli. Alejové stromy dvouřadě či jednořadě lemovaly původní, dnes již převážně zaniklé komunikace (např. na Müllerově mapě Království Českého; 1723 ještě zaznamenaná Šporkova alej mezi Smiřicemi a loveckým zámečkem Sv. Huberta v Plese), tvořily kulisu a zpevnění hrází a břehů rybníčních soustavám a vodním tokům (podobně jako na Třeboňsku), lemovaly okraje lesů či stály při hranici panství. Vytvářely přirozené spojnice

významných lokalit (obcí, odlehlých mlýnů, hájoven a statků, míst odpočinku či zábavy lázeňských hostů, světského a duchovního břehu lázní Kuks apod.).

Ranně barokní kaple v Plese (viz obr. na této straně) byla postavena z popudu Františka Antonína hraběte Šporka v roce 1690, současně s přilehlým loveckým zámečkem, který zanikl. Kaple je postavena na centrálním osmibokém půdorysu se sakristií a márnicí na severní straně. Ve vstupním průčelí kaple jsou tři výklenky pro sochy postav světců. Po stranách jsou sochy Sv. Petra a Pavla, ve středu na vstupem socha Ježíše (sochy zde byly ještě v nedávné minulosti).

Müllerova mapa Království Českého (mapoval mezi 1712-17), vydaná r. 1723, výřez. Mimo Valdštejnské aleje v Jičíně je alej ke kapli a zámečku Sv. Huberta v Plese jedinou, která je takto výrazně na mapě zaznamenána. Má souvislost se Šporkovskou kultivační krajiny (viz níže krajina u Kuksu) a v té době vyhlášenou oborou u Smiřic (viz již i Balbínova Miscellanea, kde ostatně Bohuslav Balbín vyzdvihuje nejen Smiřickou a další obory, ale zejména Valdštejnův libosad a jedinečnou lipovou alej...). Otázkou však ještě zůstává, zda alej vysázel až hrabě Špork, nebo před ním již Smiřičtí (v souvislosti s oborou) či Šternberkové během zásadních přestaveb areálu ve Smiřicích koncem 17. století.

Polohu dnes často zaniklých alejí nám dokládají dochované historické podklady (mapy, písemné dokumenty, ikonografie...). Za nejcennější v tomto pohledu lze považovat mapu olejomalby panství z Národního zemědělského muzea zámku Ohrada z let 1754, která detailně zachycující strukturu barokní krajiny a přehledně informuje o prostorovém utváření alejového systému. Aleje jsou utvářeny v několika větších komponovaných celcích, které mohou nasvědčovat o zatím často ne zcela neobjasněném významu těchto míst. Na základě tohoto vyobrazení byla provedena analýza pravděpodobného zastoupení typů alejových dřevin, ke kterému posloužily mapy stabilního katastru (1826–1843).

Vzhledem k časovému rozpětí datace obou mapových znázornění, se bohužel často nepodařilo zejména z důvodu zániku alejí určit vždy jejich složení. Identifikované úseky dokládají, že se jednalo o okrasné i ovocné dřeviny. Ovocné dřeviny vedly často kolem významných komunikací, okrasné pak v místech, které navštěvovalo panstvo za účelem rozmanitých her, vycházek a zábavy. U některých alejí

vedoucích lesy či propojujících nejvýznamnější místa kompozice, známe díky dalším doloženým historickým podkladům dokonce konkrétní sortiment dřevin.

Typ dřevin a jejich poloha byla digitalizována a přenesena do současných map katastrálních, základních i ortofotomap. Takto zpracované podklady mohou sloužit k opětovnému navrácení kompozice do krajiny formou nových výsadeb akceptujících zejména původní regionální sortiment odrůd a ve Šporkově době často používané okrasné dřeviny (buk, dub, lípa...).

V době vrcholného baroka obecně průseky a aleje artikulují vztah sídla k okolní krajině a propůjčují ji tak formu a řád prodloužením této (byť zelené) sídelní struktury. Na Sicílii nelze nezpomenout soubor několika vil u města Bagherie, s výraznými osovými vazbami v (dnes již urbánní) krajině, nebo ještě manýristické francouzské lovecké lesní terény s dlouhými průseky nad městem Orleans (dobře rozpoznatelné i dnes při pohledu okem družice); ostatně dril

parforsních honů byl do Čech přiveden právě hrabětem Šporkem. Barokní a až osvícenská kultivace krajiny je u nás dobře prezentována právě kultivací krajiny panství Choustníkovo hradiště.

Krajina byla promyšleně a programově zhodnocována enklávami s dobovými atrakcemi ve stinných bosketech a lesících, i podél zakládaných alejí a stromořadí a hospodářsky okrasným způsobem kultivována (doba baroka byla i vyvrcholením zahradního designu v kontinentální Evropě, další vývoj se již odehrával na ostrovech a za oceánem) a stala se rozsáhlou zahradou a parkem. Je patrný nástup doby, kdy okrasné farmy nacházejí místo ve stylizovaných krajinách Evropy. Původní barokní osnova dálkových krajinných os byla postupně doplňována dalšími dominantami a drobnými prvky. Barokní krajina Kuksu, Jičínka, Lysé nad Labem a mnohé další tak stojí při zrození české kultivované parkové krajiny. Ta je formována harmonickým hospodářským vztahem člověka k prostředí a to včetně duchovního podtextu. Takovýto barokní systém kultivované krajiny byl později doplněn prvky klasicistních, romantických a přírodně krajinářských úprav a

logicky s nimi vytvořil vyvážený celek, s patřičnými ikonografickými odkazy staré Arkádie a Akademie, krajina se stává idylickým, přátelským a kultivovaným obytným prostorem. To dobře dokumentuje i olejomalba „Mapa panství Choustníkova hradiště“, z poloviny 18. století, která tento stav na Kuksu a v okolí podrobně zobrazuje. Jsou zde zachyceny již realizované úpravy na základě hospodářsko krajinářského programu hraběte Šporka a patrně i krajináře zahradníka Jana Henryka Klemma, který se přímo inspiroval jak dílem slavného francouzského zahradního umělce André le Nôtrea, tak i prací architekta Fischera von Erlach ve Vídni a snad i v Děčíně.

V rámci zpracovávání mezinárodního grantového projektu „Kuks World Monument Heritage Site Management Plan“ s řešitelským týmem (Jech D., Dlouhá E., Hendrych J., Vávrová V.) Výzkumného ústavu Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví v Průhonicích, v.v.i. (r. 2005-7), se nám při průzkumech a analýzách krajiny u Kuksu s kolegy dostalo cti poznat velmi osvědčené způsoby a principy kultivování krajiny.

Prostorové uplatnění a komponování barokních architektur i alejí v krajině jsou společným jmenovatelem barokních i klasicistních krajinných úprav nejen na kontinentu, ale od první čtvrtiny 18. století i v Anglii (architekti Wise, Bridgemann, Vanbrugh, Hawksmoore). Zde jejich realizace daly vznik prvním krajinářským parkům v Anglii. Vanbrugh s Hawksmorem počali kolem roku 1709 v krajině u Castle Howard v Yorkshire nově umisťovat silné architektonické prvky ještě barokní povahy v neformální krajinné kompozici, jak z důvodů estetických, tak i praktických. Postupně umístili na dlouhém krajinném průhledu Andrea Palladiem inspirované architektonické dominanty, v řadě na sebe navazující a tvořící promyšlenou iluzivní scénérii. Zde byl servírován čaj a občerstvení v krajině, zde bylo možno se skrýt před nevlídným yorkshireským počasím. Na mnohých těchto architektonických dílech měli jejich tvůrci i možnost v malém měřítku testovat nové přístupy, použité později na významnějších stavbách.

Mausolea sloužily jako rodinné hrobky, kostely a kaple k modlitbám, stavěny byly i stáje, úkryty pro zvěř, loděnice a pavilóny pro rybáře. Obelisky a pyramidy byly vztyčovány na

upomínku výjimečných událostí i osob. Již v 16. století vznikaly v Anglii v krajině náboženské stavby, založené na půdorysu trojúhelníku v souvislosti s uctíváním Nejsvětější Trojice, sloužící ale také pro pořádání banketů v prostorech loveckých parků, loveckých obor i krajiny; ostatně výraz *Deer park* dal vzniknout i novějšímu *Park*. Souvisí to snad i s italským *Barco*, upravovaných částí krajiny v okolí renesančních a manýristických usedlostí Toskánska a dalších částí apeninského poloostrova. Původní pojem pro park je tak zřejmě velmi klasický a prastarý a ideí nás zavádí do krajin Arkádských. Přes odlišné náboženské a politické podmínky doby jsou celoevropsky techniky kultivování krajiny v rámci velkých šlechtických celků krajiny srovnatelné, vycházejíc ze stejných manýristických a barokních inspiračních zdrojů italských a francouzských, později ještě posílených osvícenským klasicismem i romantismem.

Dokladem budiž i dílo českého grafika a exulanta Václava Hollara, jehož rytiny krajinných scén v první polovině sedmnáctého století předznamenávají a do budoucna patrně ovlivňují proměny panských zahrad a parků na rozsáhlé

krajinářské parky; tak v současnosti začíná být alespoň v Anglii význam díla Václava Hollara v současnosti povolanými krajinářskými autoritami vnímán.

Hollar přesně graficky popisuje vybrané krajinné scenérie u venkovského sídla Lorda Arundela v Albury a vůbec jako první je plánovitě sestavuje do navazujících panoramat, v principu postupně se rozvíjejících krajinných scén – obrazů (odtud také pojem *picturesque*, používaný pro první krajinářské parky). Při své návštěvě Prahy r. 1635 vytvořil slavnou vedutu města, kde zachytil naši nejstarší a tehdy již vzrostlou alej lip mezi Pražským Hradem a Královskou oborou v Bubenči.

Václav Hollar, alej ke Královské oboře, výřez z velké veduty Prahy r. 1647, podle cestovních skic zhotovených r. 1635.

Hollarův velký pohled na Prahu z r. 1635 (vydáno jako „Velká veduta Prahy“ r. 1647) zachycuje vzrostlou (patrně lipovou) alej v linii mezi Pražským Hradem a loveckým letohrádkem v Královské oboře v Bubenči, která byla jedním z prvních záměrných a plánovaných krajinářských počínů již v době vlády císaře Rudolfa II. na našem území. Linie dnes odpovídá ulici Pod kaštany v Praze 6.

Podobně jako Habsburkové či Valdštejn, i hrabě František Antonín Špork plánovitě zakládal v krajině svého panství vyhlídková místa (např. Nový Bonrepos aj.), se scénickými výhledy na špitální kostel a lázně v Kuksu. Na okruhu cest v rámci Šporkova panství tak byla upravena celá řada takových míst, navzájem pohledově propojených s centrální dominantou panství v podobě zámku a špitálu. Aleje a stromořadí podél cest v této komponované barokní krajině již hrály zcela nezastupitelnou roli. Jakým způsobem se v průběhu následujících staletí staly nedílnou součástí evropské kultury, mohou stručně ilustrovat i níže uvedené obrázky.

Mapa nadačního panství Choustníkovo Hradiště hraběte Františka Antonína Šporka, (olejomalba po r. 1750) dokumentuje rozvinutý systém alejí a stromořadí v barokní kultivované krajině.

Detail mapy nadačního panství Choustníkovo Hradiště, zachycující průběh alejí a stromořadí v bezprostředním okolí Kuksu a Choustníkova Hradiště.

Pohledy na historickou pohlednici Champs Élysée a současný bulvár ve městě Montpellier dokumentují oblibu tradičních alejových výsadeb od klasicismu až po současnost.

Liniové prvky klasických alejí našly uplatnění i v rámci úprav loveckých obor (Královská obora ve Hvězdě) a mnohde slouží jako pěší parkové bulváry současnosti.

Také významné cesty v krajině (mimo hlavních císařských cest a silnic) byly nejpozději od 18. století tradičně lemovány stromořadími a alejemi. Příklad jedné z tras Zlaté stezky, v původním dochovaném úseku mezi Záblatím a Hlásnou Lhotou ve směru na Volary, lemované lípovou alejí.

Ve druhé polovině 19. století linie alejových stromů doprovázely standardně panské cesty spojující sídla s důležitými hospodářskými centry panství. Alej mezi Vimperkem a Hrabicemi, okr. Prachatice, je dokonce pro zvýšení estetického účinku místy doplněna (tehdy oblíbenými) červenolistými a zlatolistými javory kleny.

Estetický účín aleje, pozitivní uplatnění v obrazu krajiny i výrazné protieroční funkce dobře reprezentuje i trasa prastaré Zlaté stezky, silnice založené císařem Karlem IV. přes Hartmanice a Kašperské Hory. Úsek mezi Kašperskými Horami a vsí Tuškov byl v 19. století lemován alejí javorů klenů, dnes patří k našim nejpůsobivějším alejím.

Aleje a stromořadí zahradních čtvrtí a měst zabezpečovaly funkce rekreační, hygienické i estetické v rámci koncepcí plánování a stavby zdravých a životu příjemných sídel 20. století. Pražská Ořechovka.

I.1.1. Příklady hodnocení starých českých alejí

**Vybrané typové příklady hodnocených alejí
r. 2008**

Typy alejí:

Historické aleje při pozemních komunikacích a historických cestách v krajině jihozápadu Čech

Příkladové typové lokality:

Alej Kašperské Hory – Tuškov (okr. Klatovy)

Alej Kašperské Hory – Radešov (okr. Klatovy)

Alej Záblatí – Hlásná Lhota (okr. Prachatice)

Alej Borová Lada – Nový Svět (okr. Prachatice)

Alej Zdíkov – Masákova Lhota (okr. Prachatice)

Alej Zdíkov – Zdíkovec – Vacov (okr. Prachatice)

Alej Nahořany – Lčovice (okr. Prachatice)

Sledované jevy – metoda hodnocení:

Průběh aleje v krajině.

Význam kulturně historický a estetické uplatnění v krajině.

Druhové složení.

Délka linie.

Šíře aleje (rozteč).

Spon výsadeb.

Max. obvod kmene v prsní výšce.

Fotodokumentace.

Zachycení linie v ortofotomapě (alternativně v základní mapě ČR).

Souřadnice GPS.

Alej Kašperské Hory – Tuškov (okr. Klatovy)

Průběh aleje v krajině	Alej směřuje na SZZ z Kašperských Hor v linii místní komunikace na ves Tuškov ve výrazném JJZ svahu.
Význam kulturně historický a estetické uplatnění v krajině	Alej z doby po pol. 19. století zvýrazňuje jednu z poloh trasy silnice Zlaté stezky založené císařem Karlem IV. ve směru na Opolenec a dále k brodu na Otavě. Zde se setkává se starší trasou cesty zv. Vintířova stezka, vedoucí přes Palvínov a Vatětice na Dobrou Vodu, a do Hartmanic. Linie aleje je výrazným prvkem krajinného rázu dotčeného krajinného prostoru, jehož charakter dotváří a výrazně se podílí na prostorové skladbě a měřítku okolní krajiny. Výrazné estetické a kulturně historické hodnoty s odkazy na nejstarší osídlení území a kultivaci krajiny.
Druhové složení	<i>Acer pseudoplatanus</i> , místy <i>A. platanooides</i> , dosadby <i>Aesculus hippocastanum</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> (celkem 256 stromů)
Délka linie	1 500 m
Šíře aleje (rozteč)	6 m
Spon výsadeb	5 – 6 m
Max. obvod kmene	410 cm (<i>A. pseudoplatanus</i>)
Fotodokumentace	
Zachycení linie v ortofotomapě; GPS:	49°8′44.145″N, 13°38′8.667″E - 49°9′19.937″N; 13°33′1.501″E

Pohled od Vatětic, linie aleje zřetelná ve svahu uprostřed

Průběh aleje ve svahu mezi Kašperskými Horami a Tuškovem, vpravo nahoře gotický kostel Sv. Mikuláše, dole údolí Otavy.

Pohled z protilehlé stráně z aleje Kašperské Hory – Radešov při státní silnici. Zřetelné jsou změny tras staré trasy Zlaté stezky (Kašperské Hory – Opolenec) a dominantní poloha aleje klenů při silnici na Tuškov.

Dto, detailní pohled

Pohled z aleje na údolí Otavy k Hartmanicím dokumentuje i estetický význam aleje v krajině.

Pohled k JJZ na kostel Sv. Mikuláše a alej Kašperské Hory- Radešov

Prosluněný interiér aleje

Detail nejstamějšich kle

Zachycení aleje Kašperské Hory - Tuškov v ortofotomapě. Zřetelně vynikají variace tras historických cest (včetně tras Zlaté stezky) s tradičním vegetačním doprovodem. Alejami jsou lemovány silniční komunikace z Kašperských Hor do Tuškova (zeleně) a do Radešova při státní silnici (šedě). Alej je dokladem kultivace krajinného prostoru, významným krajinnotvorným prvkem s kulturně historickým a estetickým významem nadregionálního charakteru.

Alej Kašperské Hory – Radešov (okr. Klatovy)

Průběh aleje v krajině Alej směřuje na západ z Kašperských Hor v linii silniční komunikace na ves Radešov v táhlém Z svahu do kaňonu řeky Otavy. Místy se kříží se starou historickou cestou (četné úvozy) od kostela Sv. Mikuláše u Kašperských Hor.

Význam kulturně historický a estetické uplatnění v krajině

Druhově smíšená alej na severním svahu, protilehlému k trasám úvozů Zlaté stezky ve směru na Opolenec a k Otavě. Alej doprovází serpentiny státní silnice (Kašperské Hory – Sušice) a její linie významným způsobem dotváří charakter údolního krajinného prostoru s vyhlídkami k hradu Kašperk. Z části potvrzuje středověkou cestu od kostela Sv. Mikuláše a starých Kašperských Hor (před požárem a novým založením města na současném místě). Výrazné estetické a kulturně historické hodnoty s odkazy na nejstarší již stálé osídlení území ve středověkou a především na novověkou kultivaci krajiny výsadbami stromů podél cest a silnic, s převládajícími výsadbami na krajnici tělesa silniční komunikace ve století 20.

Druhové složení *Aesculus hippocastanum, Acer pseudoplatanus, Fraxinus excelsior, Robinia pseudoaccacia*

Délka linie 2 000 m

Šíře aleje (rozteč) 7 – 8 m

Spon výsadeb 10 – 12 m

Max. obvod kmene 250 cm

Fotodokumentace

Zachycení linie v ortofotomapě (viz výše); GPS: 49°8′42.233″N, 13°33′0.824″E - 49°9′9.525″N, 13°30′50.277″E

Část aleje pod Kašperskými horami s převládajícími javory kleny; uprostřed nahoře střecha a věž kostela Sv. Mikuláše pův. Kašperských Hor.

*Střední úsek aleje se skládá druhově z kaštanu jírovece maďalu, javoru kleny a jasanu ztepilého;
v protilehlém svahu je dominantní klenová alej Kašperské Hory – Tuškov a výhledy na hrad Kašperk.*

*Střední část aleje se střídavě otvírá výhledům na Kašperk a okolní luční partie údolí, části jsou již zarostlé náletovou vegetací.
Po levé straně časté úvozy původní staré cesty do Kašperských Hor a ke kostelu Sv. Mikuláše.*

Alej Záblatí – Hlásná Lhota (okr. Prachatice)

Průběh aleje v krajině

Alej směřuje úvozem (místy dochované historické dláždění cesty) na jih ze Záblatí v historické trase Zlaté solné stezky (hrad Hus) na Hlásnou Lhotu (dále Volary). Alej stoupá v JV svahu nad Záblatím k lesu, kde končí. Cesta pak zahýbá k jihu porostem. V pohledech z jihu i severu se linie výrazně a pozitivně uplatní v obrazu krajiny.

Význam kulturně historický a estetické uplatnění v krajině

Lipová alej na JV svahu. Výrazné estetické a kulturně historické hodnoty s odkazy na nejstarší stabilní osídlení území ve středověku i kultivaci krajiny výsadbami stromů jako doprovod důležitých dálkových a kupeckých cest (jejich odboček, změn tras i popř. později některých tras pašeráckých). Esenciální prvek krajiny.

Druhové složení *Tilia cordata* (53 ks.), *Quercus robur* (1 ks)

Délka linie 400 m

Šíře aleje (rozteč) 6 m

Spon výsadeb 7 m

Max. obvod kmene 320 cm

Fotodokumentace

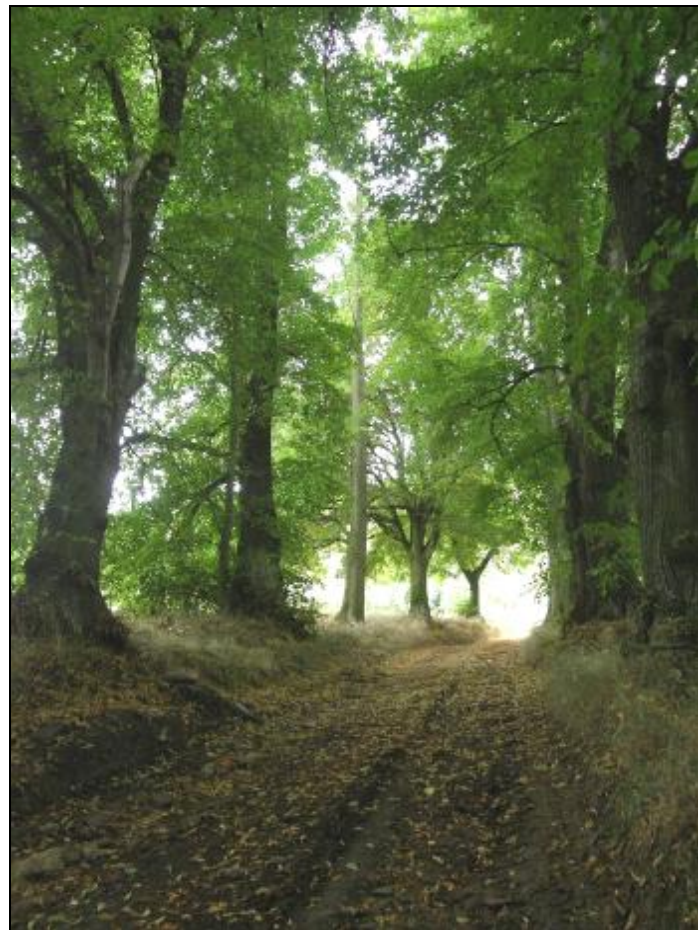
Zachycení linie v ortofotomapě; GPS: 48°59′40.283″N, 13°55′56.783″E - 48°59′32.513″N; 13°55′56.949″E

Svahy jižně a jihovýchodně od Záblatí jsou protkány sítí starých cest a stezek (odboček Zlaté stezky), všechny s běžným vegetačním a některé i se vznešeným alejovým doprovodem, jako i popisovaný fragment lipové aleje na Hlásnou Lhotu. Prastaré stromy v okolí (Chlístovská lípa atp.) dokládají osídlení a kultivaci krajiny ve spojitosti s obchodními stezkami již v nejstarších obdobích dějin.

Pohled na alej lip z JV strany.

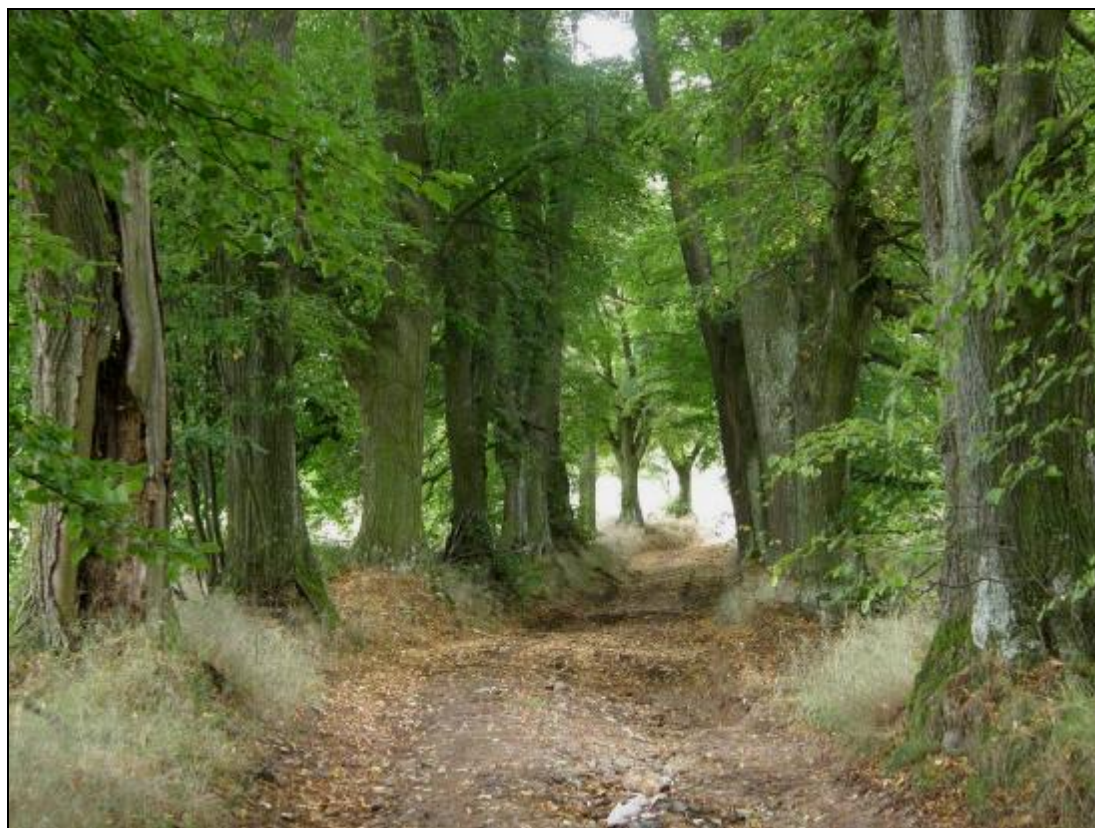
Interiér aleje se starou cestou.

Střední úsek aleje.

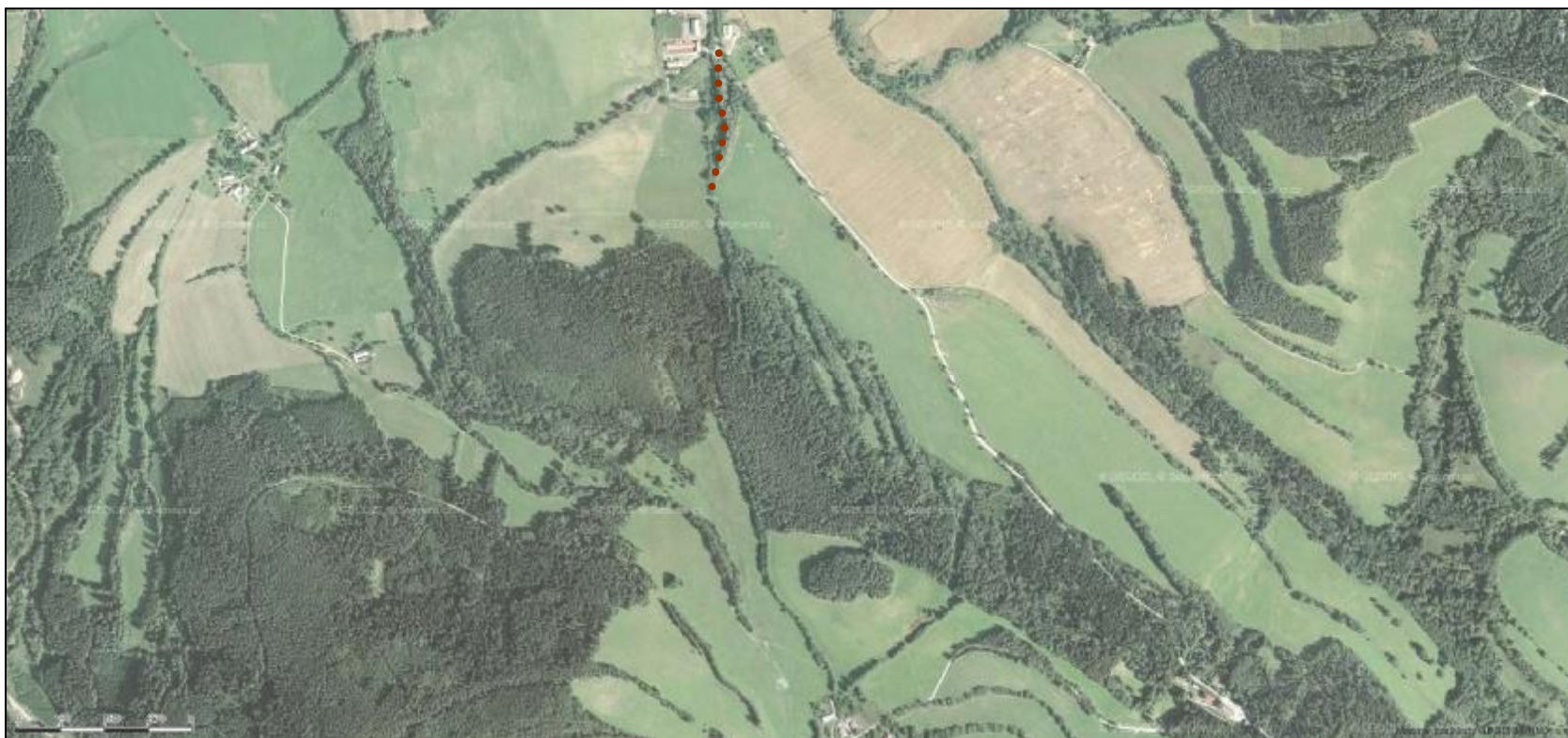
Dolní úsek aleje v hlubokém zářezu s dochovaným dlážděním.

Horní úsek aleje.

Červeně tečkovaně je značen měřený a dokumentovaný relikv lipové aleje v trase staré cesty Záblatí – Hlásná Lhota v jedinečném obrazu krajiny starých cest, stezek a mezí v krajině Záblatí. Řada tras Zlaté stezky od nepaměti procházela touto krajinou povodí Blanice a stoupala vzhůru k horským přechodům na Volary. Poslední z viditelných příkladů kultivace podhorské krajiny by si zasloužil péče a ochrany minimálně v rámci kategorie Přírodního parku.

Červeně tečkovaně je značen měřený a dokumentovaný relikt lipové aleje v trase staré cesty Záblatí – Hlásná Lhota.

Alej Borová Lada – Nový Svět (okr. Prachatice)

Průběh aleje v krajině

Alej vedena jako doprovod místní silniční komunikace zhruba v polovině západně orientovaných svahů nad pláněmi, ve všech pohledech výrazně dominantní a pozitivně se uplatňuje v obrazu kultivované krajiny horských plání. Chybí velké úseky; místy působí dojmem souvislé aleje, místy jen rozptýlených fragmentů původní aleje.

Význam kulturně historický a estetické uplatnění v krajině

Smíšená alej na západním svahu nad Novosvětskými pláněmi. Výrazné estetické a kulturně historické hodnoty s odkazy na hospodářské osídlení území a kultivaci krajiny výsadbami stromů jako doprovod cestní sítě v minulých staletích. Nepostradatelný prvek krajiny s funkcí estetickou, orientační, základní stavební prvek horské krajiny na pláních.

Druhové složení *Acer platanoides*, *Acer pseudoplatanus*, *Betula verucosa*, *Fraxinus americana*, *Fraxinus excelsior*,
Larix decidua, *Picea excelsa*, *Populus nigra*, *P. tremula*, *Quercus robur* (celkem 270 ks.).

Délka linie 7 000 m

Šíře aleje (rozteč) 6 - 7 m

Spon výsadeb 6 - 9 m

Max. obvod kmene 350 cm (*Fraxinus excelsior*, *Acer pseudoplatanus*)

Fotodokumentace

Zachycení linie v ortofotomapě; GPS: 49° 2' 44.04''N; 13°40'49.322''E - 48°59'27''N; 13°39'52.325''E

Horní úsek aleje nad penzionem Babůrek, převážně souvislá alej Acer platanoides

Horní úsek javorové aleje se uplatňuje jako clona problematických smrkových monokultur

Střední úsek aleje s javorem mléč a javorem klen

Dolní úsek aleje nad Borovou Ladou je místy jednořadým stromořadím, místy oboustrannou alejí s převahou javoru klenů;

v okolí obcí chybí celé úseky aleje (zástavba, zahrádky atp.).

Linie aleje červeně tečkovaně.

Alej Zdíkov – Masákova Lhota (okr. Prachatice)

Průběh aleje v krajině

Alej je doprovod silniční komunikace v táhlém východně orientovaném svahu. Ve všech pohledech výrazně dominantní a pozitivně se uplatňuje v obrazu historicky záměrně esteticky kultivované podhorské krajiny.

Význam kulturně historický a estetické uplatnění v krajině

Smíšená alej na východním svahu s výraznými estetickými a kulturně historickými hodnotami. Nepostradatelný prvek krajiny s funkcí estetickou, orientační, základní stavební prvek podhorské krajiny. Pražský baron Wimmer zde v 19. století provozoval okrasné hospodářství – ferme ornée - a krajinu kultivoval podle osvícenských a romantických zásad estetického hospodaření a krajiny tvorby; v úpravách krajiny včetně alejí na něj navázali i noví majitelé panství Thunové – parkové úpravy v okolí Zdíkova. Alej pokračovala nad Masákovou Lhotou na Nový Dvůr a dále k lesu ve směru na pláň. Zde jen relikty a velké proluky, nová dosadby jeřábů a lip, zbytky klenů a mlčců. Celkem asi 60 stromů v délce 2,7 km, obvod kmenů do 3 m (*Populus nigra* obvod 4 m.). Síť alejí se rozbíhala také na Zdíkovec a dále na Vacov, viz níže.

Druhové složení *Acer platanoides*, *Acer pseudoplatanus*, *Fraxinus excelsior*, *Tilia cordata*. (Celkem 62 ks).

Délka linie 700 m

Šíře aleje (rozteč) 8 m

Spon výsadeb 5 - 10 m

Max. obvod kmene 300 cm Fotodokumentace

Zachycení linie v ortofotomapě; GPS: 49°5'11.467"N, 13°40'53.009"E; 49°5'6.66"N, 13°41'23.114"E

Alej Zdíkov – Masákova Lhota v pohledu od křížku při cestě na Zdíkovec.

Interiér aleje shora.

Interiér aleje zdola od Zdíkova.

Pohled do aleje z Masákovy Lhoty.

GPS: 49°5'11.467"N, 13°40'53.009"E 49°5'6.66"N, 13°41'23.114"E

Alej Zdíkov – Zdíkovec - Vacov (okr. Prachatice)

Průběh aleje v krajině

Alej je doprovod silniční komunikace po vrstevnici ve východně orientovaném svahu. V pohledech od východu a severu dominantní, pozitivně se uplatňuje v obrazu historicky záměrně esteticky kultivované podhorské krajiny.

Význam kulturně historický a estetické uplatnění v krajině

Smíšená alej (relikt) na východním svahu údolí mezi Zdíkovem a Zdíkovcem s výraznými estetickými a kulturně historickými hodnotami. Nepostradatelný prvek krajiny s funkcí estetickou, orientační, základní stavební prvek podhorské krajiny. Pražský baron Wimmer zde v 19. století rovozoval okrasné hospodářství – ferme ornée - a krajinu kultivoval podle osvícenských a romantických zásad estetického hospodaření a krajinotvorby; v úpravách krajiny včetně alejí na něj navázali i noví majitelé panství Thunové – parkové úpravy v okolí Zdíkova. Alej pokračuje na Vacov. Zde velké proluky, nové dosadby javorů mléčů v horní části mezi Mladíkovem a Vacovem, zbytky původních klenů, mléčů i lip.

Druhové složení Zdíkov – Zdíkovec: *Fraxinus excelsior* (23 ks.). Zdíkovec – Vacov: *Acer platanooides*, *Acer pseudoplatanus*, *Fraxinus excelsior*, *Tilia cordata*, *Populus nigra*, *Alnus glutinosa*, *Malus domestica*; (celkem 500 ks).

Délka linie Zdíkov – Zdíkovec 1 000 m, Zdíkovec – Vacov 5 500 m.

Šíře aleje (rozteč) 10 m

Spon výsadeb 10 m

Max. obvod kmene 350 cm (*Fraxinus excelsior*)

Fotodokumentace

Zachycení linie v ortofotomapě; GPS: 49°5'14.965"N, 13°41'35.814"E; 49°8'3.561"N, 13°43'25.883"E

*Alej Zdikovec – Vacov, část u Vacova z novějších dosadeb *Acer platanoides*, pohled z Popelné.*

Interiér jasanové aleje Zdíkov – Zdíkovec, pohled ke Zdíkovci.

Pohled na novější část aleje pod Vacovem od Rohanova.

GPS: 49°5'14.965"N, 13°41'35.814"E; 49°8'3.561"N, 13°43'25.883"E

Alej Nahořany - Lčovice (okr. Prachatice)

Průběh aleje v krajině

Alej je doprovod silniční komunikace v jihozápadně orientovaném svahu. V pohledech od jihu dominantní, pozitivně se uplatňuje v obrazu kultivované podhorské krajiny. Místy jednořadé stromořadí, druhá řada vysázena jabloněmi - relikty. Alej pokračovala i dále nad Nahořany.

Význam kulturně historický a estetické uplatnění v krajině

Smíšená javorová alej v jižním svahu nad údolím Volyňky, s výraznými estetickými a kulturně historickými hodnotami.

Nepostradatelný prvek krajiny s funkcí estetickou, orientační, základní stavební prvek podhorské krajiny.

Druhové složení *Acer platanoides*, *Acer pseudoplatanus*, (celkem 190 ks)

Délka linie 1 000 m.

Šíře aleje (rozteč) 8 m

Spon výsadeb 6 - 10 m

Max. obvod kmene 250 cm (*Acer pseudoplatanus*)

Fotodokumentace

Zachycení linie v ortofotomapě; GPS: 49°7'20.967"N, 13°50'51.446"E; 49°8'26.414"N, 13°49'56.522"E

Pohled na horní část aleje nad lesem pod Nahořany (VPR.).

Alej klenů v pohledu zdola, část pod lesem.

Alej klenů pod Nahořany, pohled odshora z lesa.

Alej doprovázela cestu na Čestice a Dobrušku, rozcestí s kapličkou nad Nahořany.

GPS: 49°7'20.967"N, 13°50'51.446"E; 49°8'26.414"N, 13°49'56.522"E

**I.2. Analýza trasování a hodnot historických
stromořadí v krajině a při pozemních
komunikacích na příkladu Březnicka**

*(Metoda byla odzkoušena na případové studii
ve vybraném území krajiny Březnicka.
VUKOZ Průhonice, 2004).*

I.2. Analýzy trasování historických stromořadí v krajině a při pozemních komunikacích

(Metoda byla odzkoušena na případové studii ve vybraném území krajiny Březnicka., Hrubá T., Hendrych J., Miovska L., 2004).

Na základě studia historických mapových děl byla pro dané zájmové území provedena lokalizace tras stromořadí v 19. století. Existence stromořadí podél cest je doložena historickými mapovými díly v příloze. Pro sledování přítomnosti vegetace při cestách autoři shledali jako nejvhodnější:

- a) soubor map stabilního katastru z roku 1840 měřítko 1 : 2 880);
- b) mapy tzv. druhého vojenského mapování, Františkova, z let 1819 – 1858

měřítko 1 : 28 800;

- c) mapa panství Březnice zachycující stav v roce 1860.

Zjištěné údaje byly zaznamenány do základní mapy České republiky /měřítko 1 : 10 000/, stromořadí jsou označena plnými liniemi, rozlišenými barevně dle zdroje, ze kterého daná informace pochází (viz legenda hlavního výkresu).

Výsledky jsou shrnuty níže v tabulkovém přehledu, který uvádí také dnešní stav trasy – existuje-li tato cesta, je zde odkaz na průzkum dnešního stavu alejové vegetace.

HISTORICKÁ MAPA - ZDROJ:	františkovo (druhé) vojenské mapování, 1819 - 1858		
LOKALIZACE STROMOŘADÍ	CESTA DNES ANO / NE	NÁVRH PPK: ANO / NE	číslo aleje dle aktuálního hodnocení
Březnice – Poříčí Přední	exist.	ne	9
Březnice – severně k vrchu Vinice	ne	ano	-
Březnice – Bor	ano	ne	16
Březnice – zámek – a) k řece Skalici	ano	ne	-
b) okolo bažantnice do Boru	ano	ano	-
Bor – okolo kravína směr Starosedlský Hrádek	ano	ne	-
Malý radeninský rybník – Martinice	ano	ne	25
Bor – Dobrá Voda, okolo Hlubokého rybníka – myslivna Holandr – rybník Žofín	ano	ne	část 28
myslivna u Stražiště – rozcestí Počáply – Lhotka	ano	ne	-

HISTORICKÁ MAPA - ZDROJ:	stabilní katastr z roku 1840		
LOKALIZACE STROMOŘADÍ	CESTA DNES ANO / NE	NÁVRH PPK: ANO / NE	číslo aleje dle aktuálního hodnocení
Březnice – oborou – a) k řece	ano	ne	-
b) kolem bažantnice do Boru	ano	ano	-
Bor – kravín – myslivna Holandr	ano	ano – pouze k rybníku Žofín	-
Bor – okolo Hlubokého rybníka Dobrá Voda, myslivna Holandr, podél lesa směr Starosedlský Hrádek ke konci lesa	ano	ne	-
myslivna u Stražiště – rozcestí Počáply – Lhotka	ano	ne	-
Tochovice - Hráze			8
Bubovice – Volenice s odbočkou do osady Zliv	exist.	ne	-

HISTORICKÁ MAPA - ZDROJ:	mapa panství Březnice z roku 1860		
LOKALIZACE STROMOŘADÍ	CESTA DNES: ANO / NE	NÁVRH PPK:	Číslo aleje
Březnice – Poříčí Přední	ano	ne	9
Březnice – Tochovice	ne	ne	8
Březnice – zámecká obora – a) nádraží – Bor	ano	ne	část 16
b) k řece Skalici	ano	ne	-
Bor – kravín – přes pole severně od rybníka Žofín – myslivna Holadnr	ano	ano	část 28
Bor – okolo Hlubokého rybníka do Dobré Vody	ano	ne	-
Březnice – Drahenice	ano	ne	25
Březnice – Hudčice	ano	ne	20
Březnice - Bubovice	ano	ne	15
Bubovice – Volenice	exist.	ne	-
Hudčice - Bělčice	exist.	ne	-
Počáply: Kněžský rybník – Lhotka (2	ano / ne		část 26

směry)			
Poříčí Přední – Poříčí Zadní	ano	ne	10
Poříčí Přední – Rožmitál pod Třemšínem	ano	ne	-

Mapování současného stavu alejových výsadeb Březnicka

Alejové výsadby, dřevinný vegetační doprovod cest, jsou v rámci rozptýlené zeleně neopominutelné, v krajině Březnicka jsou druhým nejrozšířenějším typem nelesní stromové vegetace, za břehovými porosty vodních toků a rybníků.

Cílem mapování současného stavu alejových výsadeb mělo za cíl získat objektivní informace o kvantitativním a do jisté míry také kvalitativním celkovém stavu těchto porostů v zájmovém území, dále tyto informace sumarizovat a analyzovat. Míra podrobnosti sledování a hodnocení byla přizpůsobena potřebám objektivního přehledu a analýzy existujících alejových porostů v zájmovém území Březnicka.

Zde předkládané výsledky mapování stavu alejových výsadeb mají sloužit jako základní přehledná

informace a nástroj při krajinném plánování, pro obnovu nelesní stromové vegetace. Zpracování je přehledné a umožňuje velmi rychlou orientaci a vyhledání potřebných údajů.

To jistě ocení především orgány samosprávy a státní správy, které vyhlášují jednotlivé stromy či jejich skupiny jako památné podle § 46 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen „zákon“), vydávají povolení ke kácení dřevin podle § 8 zákona, v neposlední řadě mohou být zjištěné údaje pomůckou při vedení seznamu možných tzv. náhradních výsadeb podle § 9 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a formulace zadání konkrétních projektů obnovy nelesní stromové vegetace, nových výsadeb v krajině.

Metodika mapování

1. Terénní průzkum, pořízení fotodokumentace
2. Převedení informací z terénu do tabulkového přehledu
3. Záznam stavu alejových výsadeb zájmového území do základní mapy České republiky v měřítku 1 : 10 000

Výstup

Tabulkový přehled sledovaných tras s popisnými a hodnotícími údaji. Záznam základních determinačních údajů /označení a stav/ do mapy „Analýza komponovaných porostních struktur krajiny Březnicka“ (příloha X.1.) v měřítku 1 : 10 000. Označení odpovídá pojmenování aleje či jejího úseku v tabulkovém přehledu. Stav porostů byl hodnocen třemi stupni míry poškození,

znázorněnými pomocí třech různých základních barev (viz příloha X.1.).

Sledované znaky při mapování alejových výsadeb, rozvedení pojmů používaných v tabulkách evidence stromořadí na Březnicku

Do tabulkového přehledu byly zaznamenávány následující informace:

Číslo stromořadí - aleje: většinou jde o zlomek, kde číselník je označením aleje, jmenovatel jejího úseku, většina alejí byla rozdělena do úseků, které byly hodnoceny samy o sobě, stejné značení je použito v hlavním výkresu.

Lokalizace: jde o slovní označení umístění aleje v území a směr sledování při jejím mapování, tedy jde o informaci typu „cesta vedoucí odkud kam,“ pomístní název, případně viditelný orientační bod.

Jedno či oboustranné stromořadí: zde je vyjádřena skutečnost, jde-li o výsadby pouze po jedné či obou stranách cesty, údaj v závorce znamená, že výsadby jsou nepravidelné, spíše skupinovitě rozmístěné v trase či dokonce sporadické.

Převládající druhové zastoupení: jsou jmenovány nejčastěji se vyskytující druhy v daném úseku cesty.

Počet věkových skupin: číslicí vyjádřeno jde-li o porost stejnověký či různověký.

Přibližné stáří: jde o hrubý odhad stáří, vyjádřený vždy v rozmezí let, zde voleném pro jasné vymezení a zařazení do věkových kategorií: 0 – 10 let; 10 – 30 let; 30 – 60 let; 60 a více.

Stav: použité třístupňové hodnocení bylo stanoveno zvláště pro účel této práce, nejde o obecnou, všeobecně přijatou a v praxi běžně používanou stupnici. Tedy odstupňování míry

poškození je nastaveno na místní poměry, jednotlivé stupně jsou vztaženy k celku (zájmové území). Vychází především z posouzení zdravotního a s tím souvisejícího provozně-technického stavu. Kategorie hodnocení stavu:

- 1. Dobrý:** v rámci řešeného území (vzhledem ke stavu všech sledovaných alejových výsadeb) představující poměrně uspokojivý celkový stav, zjevně nevyžadující okamžitý zákrok; porost je schopen dále plnit funkci vegetačního doprovodu dané silnice, cesty.
- 2. Zhoršený:** hodnota vegetačního doprovodu je jistým způsobem výrazněji snížena – především zdravotní stav je neuspokojivý, ne však kompletně havarijní (může jít o poškozené jedince) nebo je výrazněji narušena estetická hodnota; je-li porost hodnocen jako „zhoršený“, jsou v něm přítomny stromy, které vyžadují okamžité odborné

ošetření (alespoň udržovací řez, lépe celkový zdravotní řez).

- 3. Špatný:** zdravotní stav většiny stromů je havarijní, hrozí pád větví či celých kmenů, v případě ovocných výsadeb nemusí hrozit nebezpečí pádu na vozovku (výsadby za příkopem), nicméně stav porostu je krizový – na vykácení a náhradní novou výsadbu, je nutné co nejdříve zasáhnout.

Významným faktem, zjištěným při mapování alejových výsadeb, který je nutné v souvislosti s hodnocením stavu výsadeb zmínit, je skutečnost, že sledovaným stromořadím nebyla v minulosti věnována dostatečná, dá se říci dokonce ani minimální péče. V každé aleji shledáme proschlé větve v korunách stromů či poškození kmene. Stav hodnocen jako „dobrý“ vyjadřuje nejmenší míru poškození, snížení hodnoty aleje – v rámci celého území.

Opatření: specifikace nutného pěstebního zásahu – likvidace, nová výsadba, dosadba, ochrana;

Význam aleje v krajině: slovní popis má přiblížit krajinářský význam cesty a stromořadí, její umístění v terénní modelaci – údolnice, hřbetnice, horizont, vztah k dominantám, lesu, osadě, sadu apod., pro vytvoření představy opakování určitého motivu v krajině, rytmu a krajinné harmonii.

Dokumentace evidence a plánování zásahů do alejových výsadeb by neměla postrádat následující údaje:

- Číslo aleje: číslo odpovídá údaji v tabulce a na hlavním výkresu.
- Číslo úseku.
- Lokalizace: slovní upřesnění místa, kde se silnice/cesta daného čísla nachází, nejčastěji

- dáno směrově – odkud kam vede – spojuje která sídla.
- Číslo mapového listu (základní mapa ČR v měřítku 1:10 000).
 - Kategorie silnice, cesty: dle zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích (dále jen zákon o pozemních komunikacích).
 - Povrch cesty – nejde-li o silnici (význam dle zákona o pozemních komunikacích), např. asfaltový, živičný, rostlý terén ap.
 - Historické doklady: jakékoli historické zmínky vztahující se k dané lokalitě, související s existencí a funkcí dané dopravní trasy.
 - Popis a zhodnocení zdravotního stavu alejové výsadby.
 - Působnost, uplatnění výsadby v krajině – krajinářská hodnota aleje.
- Funkce vegetačního doprovodu (význam viz téma „Funkce zeleně“):
 - a) aktuální;
 - b) žádoucí: např. je-li třeba, aby porost, oddělující rušnou komunikaci od obytné zástavby či jiné klidové zóny, plnil funkci izolační.
 - Omezení možnosti existence vegetačního doprovodu: např. vysoká intenzita provozu na komunikaci, intenzivní zimní chemická údržba komunikace, potřeba přístupu na přilehlé pozemky – např. polní kultury, pastviny atp.
 - Návrh postupu: navrženy potřebné kroky v časovém sledu /např. zdravotní řez nutný okamžitě, ošetření kmene, probírka a dosadba,

následná péče o nově založené porosty
minimálně do 4 let po výsadbě/.

**Publikace Technické podmínky TP 99 –
Vysazování silniční vegetace, která je
vydávána pod patronací Ministerstva
dopravy a spojů uvádí například tyto
funkce alejí a stromořadí:**

- zpevnění svahů, ochrana půdy před erozí,
 - meliorace zamokřených půd,
 - zlepšování mikroklimatických podmínek
 - (omezení nežádoucích vlivů klimatických extrémů),
- zlepšení hygienických podmínek
(snižování prašnosti, tlumení hluku,
zachycování zplodin),
 - zachycování nezvládnutých vozidel keřovými
porosty,
 - optické vedení,
 - ochrana proti oslnění protijedoucími vozidly či
sluncem,
 - mírnění síly větru a zabránění tvorby závějí na
vozovce,
 - spoluurčuje architektonickou podobu a hodnotu
stavby,
 - začleňuje technické dílo do krajiny,
 - spoluurčuje krajinný ráz dotčené části území,
 - vytvoření optimálního objemu biologicky aktivní
hmoty,
 - zvýšení ekologické stability dotčené části krajiny

Hodnotící tabulky alejí:

ČÍSLO ALEJE	LOKALIZACE ALEJE	JEDNO/OBOU-STRANNÁ	převládající druhové zastupení	POČET VĚKOVÝCH SKUPIN	PŘIBLIŽNÉ STÁŘÍ	STAV	NÁVRH OPATŘENÍ
1/1	Tochovice – Horčápsko	2	<i>Malus sp.</i> (<i>Salix alba</i>)	1	30-60	zhoršený	likvidace, nová výsadba
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Silnice, alej není významnou pohledovou kulisou či dominantou. Stromořadí tvoří dožívající torza jabloní. Po likvidaci se nabízí řešení navázat novou výsadbou na lipové stromořadí, tedy následující úsek silnice mezi Tochovicemi a Horčápskem.						
1/2	Tochovice - Horčápsko	2	<i>Tilia cordata</i>	1	10-30 let	dobrý	ochrana (udržovací řez koruny, dodání živin)
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Úsek není obzorovou linií, není významně pohledově exponován. Vysázené lípy - v budoucnu mohutné stromy, vytvoří dominantní linii sledující směr pohybu. Mladé lipové stromořadí vchází spolu se silnicí do centra obce, kde spoluvytváří oficiální, reprezentativní prostor návsi.						
1/3!	Horčápsko – Starosedlský Hrádek	2	<i>Pyrus sp., Populus sp.</i>	1 / 1	30 – 60 a více	špatný, havarijní stav topolů, akutní nebezpečí!	likvidace topolů, částečná likvidace ovocné aleje
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Terén se mírně svažuje k jihu, otevírají se pohledy na západ na Brdy a k východu ke Starosedlskému Hrádku. Alej zde může tvořit výraznou pohledovou linii. Ovocné stromořadí postupně dožívá. V blízkosti Horčápského rybníka rostou topoly, jejichž stav je velmi nebezpečný! Je nutné je skácet a nahradit spolehlivějším druhem.						
1/4	Horčápsko – Starosedlský Hrádek	(2)	<i>Tilia, Quercus, Fraxinus, Acer</i>	-	30 – 60 a více, <i>Acer</i> 10-30	zhoršený	ochrana, částečná likvidace, nová výsadba
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Terén se svažuje k jihovýchodu - od Horčápska ke Starosedlskému Hrádku, blíže k Horčápsku náznak pravidelné aleje. Nejde o významný pohledový cíl, výsadby však jsou žádoucí – orientace v krajině, zpestření krajinné struktury (po obou stranách cesty jsou plochy orné půdy), mírnění větru.						

2	Horčápsko – Stará Voda	2	<i>Malus sp.</i>	1	30 – 60	zhoršený	likvidace nemocných stromů
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ		Striktně přímá cesta (nově založená v době kolektivizace zemědělství), vede téměř po obzorové linii ve směru západ-východ. Obrysy korun stromů tak zde mohou být výrazným pohledovým horizontem. Z cesty se otevírají daleké výhledy, především směrem na západ na Brdy, k jihovýchodu ke Starosedlskému Hrádku.					
3	Stará Voda – Starosedlský Hrádek	-	nálet: <i>Quercus, Tilia, Sorbus, Robinia Malus, Populus tremula, Rosa canina</i>	-	-	dobrý: nejedná se o pravidelnou výsadbu, spíše ojedinělý nálet,	dosadba (nepravidelné výsadby zpestří krajinnou strukturu a posílí její stabilitu)
KRAJINNÁ SCENÉRIE, UPLATNĚNÍ ALEJE V KRAJINĚ		Striktně přímá cesta (nově založená v době kolektivizace zemědělství), po obou stranách orná půda. Hodnotné výhledy - k západu až na Brdy, jihovýchodně na památkové objekty - tvrz ve Starosedlském Hrádku. Vhodná by byla nepravidelně rozvržená výsadba, vhodné střídání skupin s volným výhledem.					
4/1	Březnice - Chrást	(2)	<i>Tilia, Populus, Quercus</i>	-	10 – 30, 30 – 60 a více	zhoršený	částečná likvidace, dosadba
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ		Stoupající úsek silnice, pohledově poměrně uzavřený, jedna z hlavních tras v území. Výsadby jsou roztržštěné – věkově, druhově, četné nálety.					
4/2	Březnice - Chrást	(2)	<i>Tilia, Quercus, Sorbus, Populus, Pyrus</i>	-	30 – 60 a více; (Sorbus 10-30)	zhoršený	částečná likvidace, nová výsadba
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ		Silnice stoupá mezi poli, po stranách místy remízky, sad. Daleké výhledy na západ na Brdy, východně na zalesněný vrch Vinice. Na prvním vrcholu stoupání – zcela nevhodně umístěná, vystavena pohledům, je skládka komunálního odpadu (pokus o její zakrytí výsadbami vždy bude opuhým zoufalým činem, řešení je pouze ve zrušení skládky). Nové výsadby mohou zdůraznit význam a směr této hlavní silnice, začlenit ji do okolní krajiny.					

5/1	Od silnice St. Hrádek-Horčápsko směr vrch Vinice, Březnice	-	<i>Alnus glutinosa</i>		30 - 60	-	nová výsadba – nepravidelné skupiny a solitéry
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Polní cesta, její trasa je vyznačená v ZM ČR 1:10 000, povrch nezpevněný, využívaná především při obhospodařování polí. Dříve zřejmě běžně používané spojení mezi Březnicí, Horčápskem a Starosedlským Hrádkem. Krajinný význam této cesty je značný, její existence, resp. její zpřístupnění úpravou povrchu, může být velmi pozitivním přínosem – mimo jiné ve smyslu rekreace obyvatel. Nepravidelně rozvržené výsadby umocní a podtrhnou okolní krajinný ráz.						
5/2		-	-	-	-	-	-
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Jde o pokračování polní cesty, trasa v terénu obtížně čitelná. Viz 5/1.						

6	Navazuje na č. 5 a vede do Březnice	2	<i>Prunus spinosa, Rosa canina, Salix caprea,</i>	-	-	dobrý	náletovité porosty, možné prořezat
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Polní cesta navazující na výše popsanou- č.5, nyní se zpevněným povrchem (hrubá živice). Vycházková vrstevnicová cesta, jižním směrem vystupují z údolí březnické střechy, komíny; pohledy na jihovýchod/západ (Šance, Hlubyně, Drahýšov, Brdy).						
7/1	Chrást - Tochovice	2	<i>Malus sp.</i>	1	30 - 60	špatný přestálé, neošetřované	likvidace, nová výsadba
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Přímá trasa silnice spojující Tochovice a Chrást, významné daleké pohledy odtud nejsou. Nabízí se možnost nahradit dožívající torza ovocných stromů duby – navázat na starou dubovou alej vedoucí až k bráně zámku v Tochovicích.						
7/2*	Chrást - Tochovice	2	<i>Quercus robur</i>	2	60 -	dobrý	ochrana, posouzení zdravotního stavu (tracheomykóza), zdravotní řez

VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Stromořadí vysoké kulturně historické, ekologické a estetické hodnoty je žádoucí zachovat a chránit (§ 46 „památný strom,“ příp. § 3 odst.b a § 6 „významný krajinný prvek“). Alej je součástí širších krajinářských úprav na Tochovickém panství z konce 19. století (pravidelné řady stromů – dubů, jírovců, lip, vysázené zřejmě po hranicích pozemků, pastvin). Duby potřebují ošetřit.						
8/1*	Tochovice – Březnice, Tochovice - Hráze	2	<i>Quercus sp.</i> (<i>Populus sp.</i>)	1	30 - 60	dobrý	zdravotní řez, posouzení zdravotního stavu (tracheomykóza); likvidace starých topolů
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Terén se mírně svažuje k jihu, výhledy do blízkého okolí. Vysázené duby připomínají bývalé Tochovické panství a místní, dodnes zřejmě krajinářské úpravy. Jde o starou historickou cestu z Březnice do Tochovic. Staré topoly se doporučují skácet, z důvodu bezpečnosti provozu na silnici.						
8/2*	Tochovice – Březnice, Tochovice - Hráze	1	<i>Quercus, Fraxinus</i>	1	60 - , 30 - 60	dobrý	zdravotní řez, posouzení zdravotního stavu (tracheomykóza)
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Dubová alej zde (od železničního přejezdu) pokračuje pouze po pravé straně silnice. Terén téměř v rovině. Pohledy směřují na hladiny rybníků Kocanda a Horčápský rybník a jejich břehové porosty.						
8/3!	Tochovice – Březnice, hráz rybníka Kocanda	2	<i>Populus, Quercus, Salix, Fraxinus,</i>	-	-	špatný	částečná likvidace, dosadba hluboko kořenícími, zpevňujícími druhy
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Úsek vede po hrázi rybníka Kocanda. Porosty jsou součástí tělesa hráze, kromě zpevňující funkce mají velký význam ekologický a estetický. Současný stav porostu je alarmující, je zde mnoho nemocných, proschlých či úplně uhynulých stromů. Nutná obnova celého hrázového porostu.						
8/4	Tochovice – Březnice, rybník Kocanda - Březnice	2	<i>Fraxinus, Sorbus, Pinus, Quercus, Tilia, Populus</i>	cca 2	20-50, 50 a více	zhoršený	zdravotní řez, likvidace starých topolů
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Terén pozvolna stoupá od rybníka Kocanda vzhůru – směrem jihozápad, pohledově uzavřené do okolních strání – většinou zatravněných. Po krátkých úsecích se střídají výsadby vždy jednoho druhu (vždy po jedné straně).						

8/5	Tochovice – Březnice, rybník Kocanda - Březnice	1	<i>Quercus sp.</i>	-	30 - 60	dobrý	zdravotní řez, posouzení zdravotního stavu (tracheomykóza)
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Stoupající úsek silnice, pohledově více méně uzavřené v okolních polních kulturách a okrajích lesů.						
8/6	Tochovice – Březnice, rybník Kocanda - Březnice	(2)	<i>Malus, Pyrus, Sorbus</i>	1	30 – 60, Sorbus 10 - 30	špatný	likvidace, nová výsadba
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Poslední úsek cesty z Tochovic do Březnice, terén klesá k Březnici, otvírají se pohledy na město a dále k jihu a jihozápadu (panorama: Drahenický vrch, Hradec, Stráž, Špalková hora, Bubovice, Drahyšov). Tochovická silnice je starou cestou, doloženou již na mapách z poloviny 19. století. Doprovodné porosty mohou výrazně ovlivňovat – doplňovat obraz krajiny.						
9	Březnice – Přední Poříčí	(2)	<i>Quercus, Populus, Sorbus, Malus</i>	-	30 - 60	zhoršený	částečná likvidace, nová výsadba
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Jde o hlavní trasu v kraji - aktuálně i historicky – z Březnice do Rožmitálu pod Třemšínem. Od Březnice silnice stoupá – rovnoběžně s tokem Skalice (Vlčavy) jejíž mohutné břehové porosty jsou neopominutelné, jsou také regionálním biokoridorem. Za řekou stoupá svah – do vrchu Vinice. Pohledy vlevo (západně) směřují přes pole k hlubokým lesům vrchu Drahyšov. Porosty tvoří ojedinělé solitéry, skupinky, často jde o torza ovocných stromů.						
10	Poříčí Přední –Poříčí Zadní	2	<i>Populus nigra 'Italica'</i>	1	30 - 60	dobrý	odstranění suchých větví
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Silnice představuje krátké spojení dvou sídel – blízkých nejen vzdáleností a jménem. Pravidelná alej štíhlých topolů tento fakt umocňuje a celému kraji oznamuje, přibližuje.						
11	Březnice - Hlubyně	2	<i>Malus sp.</i>	1	30 - 60	špatný	likvidace (rekonstrukce), nová výsadba
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Cesta stoupá mírným svahem z údolí Skalice, od Hlubyně jsou zpět na město krásné pohledy. V okolí jsou pole, tedy silnice je dobře rozpoznatelná v širším rámci pohledů. Ovocné stromy zde jistě působí malebně a tradičně, porosty jsou však ve velmi špatném stavu. Obnovu ovocné aleje je nutné uvážit v souvislosti s provozem na této komunikaci.						

12	Hlubyně – Vševily	2	<i>Acer pseudoplatanus</i>	1	10 – 30	dobrý	udržovací řez
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Pravidelná javorová alej lemuje cestu od vesnice k lesu (dál podél lesa jsou lípy, duby). Terén stoupá, pohledy přes pole k Bubovicům.						
13	Polní cesta spojující silnice Hlubyně-Vševily, Bubovice-Pročevily	-	-	-	-	-	nová výsadba solitér a skupin
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Polní cesta bez stromového a keřového doprovodu. První úsek jde po vrstevnici – pod okrajem lesa, v poslední třetině – nad Bubovicemi, cesta klesá a je z obou stran obklopena poli. Po celé délce možné výhledy do širšího okolí, především v nejvyšším místě se otevírá jeden z nejkrásnějších pohledů na celou krajinu Březnice – údolí řeky Skalice.						
14/1	Pročevily – Bubovice, úsek Pročevily- Na Drahách	2	<i>Acer pseudoplatanus, Betula pendula, Populus tremula, (Malus sp.)</i>	cca 2	30 – 60, <i>Acer</i> :10 – 30	dobrý	částečná likvidace, dosadba javorem klenem, prodloužení stromořadí od Pročevil
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Z Pročevil – ze Skleněné hory silnice klesá k osadě Na Drahách, doložené již v 19. století. Výhledy do krajiny v popředí (vrch Čepírka, Bubovice), po obou stranách zemědělský půdní fond, trvalé travní kultury doprovázejí v minulosti zmeliorované vodoteče (Bubovický potok, bezejmená vodoteč pramenící Na Babinách, Volenický potok). Pod vsí Pročevily jsou poměrně mladé javory kleny, zbytek výsadb tvoří starší, často dožívající jedinci jabloní, osik, bříz. Bylo by vhodné prodloužit násilně ukončenou výsadbu klenů až do osady Na Drahách.						
14/2	Pročevily – Bubovice, úsek Na Drahách – Bubovice	(2)	<i>Quercus, Fraxinus, Populus,</i>	-		dobrý	zdravotní řez, dosadby
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Rovinatý úsek silnice, bez významnějšího stromového doprovodu. Vpravo od cesty, v místě nejmenované zmeliorované vodoteče, možné vidět monokulturu smrku – vymezenou ostře hranicí pozemku. Trasa meliorace je čitelná díky liniové stromové vegetaci, sledující zamokření. Před Bubovicemi, před odbočkou na Hlubyni – zcela stranou rostou čtyři lípy obestupující křížek – jsou svědky minulosti, kdy kolem nich vedla cesta z Bubovic do Hlubyně.						

15!	Bubovice – Březnice	2	<i>Acer pseudoplatanus, Betula, Populus tremula, Populus nigra, Malus, Fraxinus</i>	-	<i>Acer</i> : 10 – 30; 30 – 60 -	zhoršený	zdravotní řez, částečná likvidace (přestárých topolů), ponechat nejlepší jedince, nová výsadba
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Terén se svažuje od Bubovic k Březnici, výhledy do údolí Skalice. Od Bubovic začíná poměrně mladá výsadba javoru klenu, která po pár metrech končí, zbývající porosty jsou tvořeny solitery a skupinkami často dožívajících jedinců, především topoly jsou nebezpečné. Vzhledem k otevřenosti krajiny může alej vzrostlých stromů významně působit orientačně a esteticky.						
16/1	Březnice – Bor	2	<i>Sorbus aucuparia</i>	1	10 - 30	zhoršený (stromy mají korunu nasazenou poměrně nízko nad zemí, cca 130-160 cm)	udržovací řez koruny – úprava podle provozních potřeb komunikace
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Výsadba sleduje okraj komerční zóny města Březnice – vlevo, vpravo, jižním směrem otevřený výhled do údolí Skalice, vrch Šance. Dříve (19. století) významná cesta vedoucí do lázní v Dobré Vodě. Stávající jeřáby mají korunu nasazenou poměrně nízko nad zemí, což by v budoucnu mohlo znamenat problémy při provozu na silnici a jejich poškození, v celkovém důsledku znehodnocení celé výsadby.						
16/2*	Březnice – Bor	2	<i>Tilia sp.</i>	1	60 -	dobrý	zdravotní řez
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Důstojná alej mohutných letitých lip spojuje stará centra osídlení. Trasa této cesty není v okolní krajině výrazná, zdůrazňují ji vysoké koruny stromů.						
17*	Bor – Dobrá Voda	2	<i>Tilia sp.</i>	1	60 -	dobrý	zdravotní řez, nové výsadby – obnova aleje
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Silnice od Boru klesá náletovými porosty, dále pod viaduktem do údolí Skalice. Současné lípy jsou pozůstatkem pětiřadé lipové aleje vysázené v druhé polovině 19. století hrabětem Kolovratem při úpravách celého okolí lázní v Dobré Vodě (vycházkové cesty na Stražiště a Šance, střelnice, myslivna Holandr, umělý ostrov s čínským pavilónkem na rybníku Žofín). Význam a smysl obnovy lipové aleje je zřejmý.						

18	Bubovice – Hlubyně	-	-	-	-	dobrý	nová výsadba – solitéry, skupiny
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Cesta místního významu, opět dvě mohutné lípy s křížkem. Výhled na Březnici. Malebnost této cesty mohou umocnit citlivě vedené výsadby.						
19	Bubovice - Hudčicko	(2)	<i>Fraxinus, Salix, Malus, Crataegus, Betula</i>	-	-	dobrý , převážně jde o nálety	nové výsadby, solitéry, skupiny, po úsecích (druhově i sponem)
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Přímá komunikace nižšího řádu, ryze místního významu. Terén mírně stoupá k vrchu Na Hůrce, v okolí po obou stranách cesty orná půda. Před Hlubyní - v nejvyšším bodě je po levé straně křížek a dvě mohutné lípy, opět memento zaniklé cesty. Výhledy východně k Březnici, za Bubovicemi končí v hustém porostu Bubovického rybníka, západní až jižní obzor uzavírají vrchy Altán nad Volenicí, špalková hora a Drahenický vrch.						
20/1	Hudčicko – Březnice	(2)	<i>Populus, Malus, Fraxinus</i>	-	30 – 60 -	zhoršený	částečná likvidace, zdravotní řez, nová výsadba
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Silnice klesá do údolí Zlivského potoka (Simínský rybník). Výhledy na okolní zvlněná pole, lesy. V ohybech silnice jsou místy v celé trase vysázeny topoly. Od Hudčic začíná pravidelná výsadba jasanů, která po pár metrech končí. Na přítomnost železničního přejezdu upozorňují olše – 2 a 2 na každé straně přejezdu.						
20/2	Hudčicko – Březnice	(1)	<i>Pyrus sp.</i>	-	30 – 60	špatný	likvidace, nová výsadba
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	V tomto úseku převažují porosty po levé straně. Výhledy vlevo do krajiny – pole, louky, vpravo od cesty se terén zvedá k Martinicům – zde, v trase zaniklé cesty je nová výsadba - alej, realizovaná v rámci PPK. - Jasně vyjadřuje návrat života a vztahu k místu.						
20/3	Hudčicko – Březnice	(2)	<i>Malus, Pyrus, Fraxinus, Acer pseudoplatanus,</i>	-	30 – 60 -	zhoršený	částečná likvidace, zdravotní řez, nová výsadba
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Trasa směrově a výškově členitá. Často se měnící pohledy, dominantní je vrch Šance, Březnice, údolí Skalice.						

21*	Ze silnice Hudčicko – Březnice k Martinicům	1	<i>Tilia, Acer pseudoplatanus, Alnus glutinosa, Betula pendula</i>	1	0 - 10	dobrý	ochrana (povýsadbová péče)
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Polní cesta, povrch tvoří rostlý terén, mírně stoupá – k Martinicům. Výsadby realizované v rámci PPK v roce 2001. Výhled vlevo z cesty na Březnici a údolí Skalice.						
22/1	Březnice – Počáply	2	<i>Acer, Sorbus, Malus, Pyrus</i>	2	10 – 30, 30 - 60	zhoršený	likvidace přestárých ovocných stromů, udržovací řez, nová výsadba
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Trasa silnice je přímá, sleduje koryto Skalice (vlevo), vede po úpatí svahu zvedajícího se pozvolna k Martinicům. Především v historii důležité spojení významných center osídlení: Rožmitál – Březnice – Mirovice.						
22/2	Březnice – Počáply	(2)	<i>Fraxinus, Tilia, Malus, Pyrus</i>	-	30 – 60 -	zhoršený	částečná likvidace, nová výsadba
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Tento úsek se odklání od řeky a mírně stoupá poměrně otevřenou krajinou při úpatí vrchu Tejnice (472 m n.m). Pohled na vrch Šance, Počapelský rybník, Počáply, západně až jihozápadně členitý svažité terén – převažuje zemědělský půdní fond.						
23	Počáply – Drahenice	(2)	<i>Pinus, Betula, Malus, Salix caprea</i>	-	30 - 60	zhoršený , náletové porosty	udržovací řez, částečná likvidace; nová výsadba
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Přímá trasa silnice, vzniklá po druhé světové válce. Po obou stranách orná půda, zvlněný terén. Východní obzor uzavírá zalesněný vrch Čihadlo a břehové porosty Mlýnského potoka; na západě se otvírá širší pohleda na členitou krajinu v okolí Martinic. Od Počápel pěkný pohled zpět na Březnici.						
24/1*	Drahenice – Hudčice, hranice území	2	<i>Tilia cordata</i>	1	60 -	dobrý	zdravotní řez korun
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Pravidelná oboustranná lipová alej je zcela zřejmě svědectvím zdejšího významného panství, jedním z prvků záměrně komponované krajiny, je lemována kamennou zídou (Drahenice jsou zmiňovány již roku 1227 jako majetek kláštera sv.						

	Jiří na Pražském hradě, tvrz od roku 1365, na zač. 18. st. přestavěna na zámek, tehdy také rozšířena mariánská kaple). V zájmu jejího zachování a ochrany se doporučuje vyhlásit ji „památnou alejí“ podle § 46 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.						
24/2	Drahenice – Hudčice, hranice území	(2)	<i>Pinus, Larix, Populus tremula, Betula, Sorbus aucuparia</i>	-	30 - 60	dobrý ; často jde o nálety	udržovací řez, nová výsadba solitér a skupin
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Charakter krajiny je podhorský, v okolí převažují trvalé travní porosty, pohledy západně na blízký okraj lesa, trasa pohledově více méně uzavřena mezi Drahenickým vrchem a vrchem Hradec. Východně Podleský rybník s pravidelným dubovým stromořadím na hrázi (duby ovšem jeví příznaky podobné příznakům tracheomykotickým, nutné ověřit, případně zasáhnout).						
25/1	Drahenice – Březnice	2	<i>Acer pseudoplatanus</i>	1	10 - 30	dobrý	udržovací řez
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Silnice mírně klesá do údolí Mlýnského potoka, k Mlýnskému drahenickému rybníku. Okolní terén členitý, převažuje orná půda, břehové porosty Mlýnského potoka a Mlýnského drahenického rybníka jsou součástí ÚSES, jsou výrazným krajinným prvkem.						
25/2	Drahenice – Březnice	2	<i>Populus nigra</i> ‘Italica’	1	60 -	dobrý	udržovací řez
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Topoly jsou vysázeny v ohybu cesty v údolí Mlýnského potoka a Mlýnského - drahenického rybníka. Jsou výrazným orientačním bodem. Silnice v tomto místě protíná ÚSES, pod hrázi je možné zahlédnout zachovaný Drahenický mlýn.						
25/3	Drahenice – Březnice	2	<i>Malus, Sorbus, Acer, Fraxinus</i>	-	30 - 60	zhoršený	částečná likvidace, zdravotní řez; nová výsadba
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Poslední úsek trasy, krajina se otvírá do údolí řeky Skalice, pohledy na Březnici, západně malebná vesnice Martinice. Stav porostů je neuspokojivý, především v důsledku nulové údržby a péče, nejsou však přítomny stromy ve vysloveně havarijním stavu. Ke zlepšení by zatím mohly přispět nové kvalitní dosadby – solitér a skupin, uspořádané podle daností terénu. V okolí Martinic je několik nových stromořadí – často podél zaniklých cest, jde o projekt PPK. Alespoň minimální dosadby v úseku 25/3 by tyto úpravy doplnily a podtrhly hodnotný přínos celé akce.						

26	Počáply – Stražiště	(2)	<i>Fraxinus, Aesculus, Tilia, Betula, Populus tremula, Salix caprea, Aronia</i>	-	30 – 60 – Aronia: 0 - 10	zhoršený	zdravotní řez
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Silnice stoupá z Počápel, z údolí Mlýnského potoka, pohledy se otevírají pouze severně do polní stráně pod zalesněným vrchem Šance, Kněžský rybník nad Počáply. V první části cesty je nová výsadba <i>Aronia melanocarpa</i> 'Nero', jež by mohla, vzhledem k tvaru a nasazení koruny znamenat provozní problémy a poškození samotných stromů. Zbytek cesty je doprovázen náhodnými staršími solitéry.						
27	Dobrá Voda – Starosedlský Hrádek	-	-	-	-	-	nová výsadba solitér a skupin
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Tato polní cesta, vedoucí mírně členitým terénem, skrze pole až do Starosedlského Hrádku, bývala v minulosti využívaným spojením nesporného místního významu. Není zde téměř žádný vegetační doprovod, cesta je vzhledem k zemitému povrchu schůdná jen za určitých podmínek. – Za rostoucího zájmu o krajinu a rekreaci má jistě obnova takových cest smysl. – Prvním krokem k oživení trasy se mohou stát právě výsadby (v rámci PPK byly v letech 2001 a 2002 realizovány výsadby podél zaniklých cest v okolí Martinic).						
28*	myslivna Holadr – rybník Žofín	2	<i>Tilia cordata</i>	1	60 -	dobrý	zdravotní, udržovací řez
VÝZNAM ALEJE V KRAJINĚ	Jde o travnatou polní cestu se stromořadím mohutných lip, břehy rybníka jsou porostlé vrbami a topoly. Tato alej vznikla na přelomu 18. a 19. století při krajinářských úpravách širšího okolí Dobré Vody, prováděné hrabětem Kolovratem (umělý ostrůvek s čínským pavilonem na rybníku Žofín, výsadba topolů bílých na březích atd.). Tato alej je hodnotou, která vyžaduje zvláštní ochranu – doporučuje se vyhlásit ji „památnou“ dle § 46 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Kulisou pohledů na alej a rybník Žofín jsou pole zvedající se k zalesněnému vrchu Vinice.						

* doporučuje se vyhlásit alej památným stromořadím dle § 46 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

! v úseku jsou jedinci, kteří mají vzhledem ke svému špatnému zdravotnímu stavu narušenou stabilitu

() ad. výsadby „obou / jednostranné“ - údaj v závorce značí, že výsadby jsou nepravidelné, spíše skupinové či sporadické

Výsledky mapování alejových výsadeb v krajině Březnicka

Více jak polovina sledovaných alejí vyžaduje okamžitý zásah, sedmina ze sledovaných porostů je v havarijním stavu. Hlavním problémem je zdravotní stav porostů, v přímé souvislosti s tím také provozně-technický stav. Taková skutečnost je výsledkem nejen mnohaleté minimální péče o porosty, často je ovšem důsledkem již špatného založení výsadeb a především volby výsadbového materiálu.

Podrobně řeší výsadby v krajině příručka „Metodické podklady pro navrhování a realizaci výsadbových opatření v rámci krajinnotvorných programů,“ vydaná Ministerstvem životního prostředí v roce 2003 jako Příloha č. 1 k pokynu č. 1/2003 ředitele odboru ekologie krajiny a lesa MŽP. Splnění požadavků ochrany přírody a zákona o pozemních komunikacích – především co se týče bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemní komunikaci závisí především na správné volbě druhového složení výsadeb (viz dále) a kategorii a kvalitě

Závěrem je možné shrnout výsledky mapování alejových výsadeb krajiny Březnicka na základě poznání a konstatování stavu a hlavních problémů nastínit možné krok školkařského materiálu. Sazenice by měly pocházet z okrasných či lesních školek, aby byla, alespoň do určité míry, zajištěna kvalita sazenic. Náročné požadavky týkající se provozu na komunikacích splní jedině materiál, který má korunu zapěstovanou jako již vysokokmen. Tvaru koruny a výšce jejího nasazení je třeba věnovat soustředěnou pozornost nejen při výběru výsadbového materiálu, ale také během povýsadbové péče a dále v rámci běžné údržby. Pro celé území je nutné zavést pravidelný režim údržby, v případě alejí navržených k úplnému nebo částečnému odstranění a založení nové výsadby, je nutné nechat zpracovat samostatný odborný projekt (řešící samotné odstranění stromů, přípravu stanoviště pro novou výsadbu, provedení nové výsadby, povýsadbovou péči a potřebnou celoživotní údržbu). Je nutné přivést vlastníky pozemků, na kterých se aleje nachází, k řešení situace, kterým nemůže být pouhé namátkové vyřezání na první pohled suchých větví.

**I.3. Přílohy a vymezení pojmů problematiky hodnocení
vegetačního doprovodu pozemních komunikací**

I.3. Přílohy a vymezení pojmů problematiky hodnocení vegetačního doprovodu pozemních komunikací

(na základě podkladů Mackovčín P., Bulíř. P., VUKOZ Průhonice, 2008).

Výsadby kolem císařských silnic byly realizovány již v 18. století s jasně danými parametry. Koncem 18. století sázeli stromy podél především polních cest, v zahradách a u silnic i sedláci (jen za období 1772-1786 přibylo do krajiny přes 5 mil stromů a to především ovocných – celkem registrováno 7,6 mil stromů). Výsadby pokračovaly i počátkem 19. století hlavně po napoleonských taženích byly v oblibě topoly (např. v roce 1832 bylo na nových silnicích vysázeno přes 500 000 stromů).

Trend ve výsadbách stromořadí a alejí pokračoval až do první poloviny 20. století. Cena za utržené ovoce, dřevo, píci a seno byla do roku 1956 rentabilní a výnosová a v roce 1986 nákladná a ztrátová (Bulíř P, 1988). Nárůstem počtu automobilů a hustoty silničního provozu od 60. let 20. století

postupně péče o silniční zeleň se orientuje jen na jejich údržbu. Nových výsadeb nebylo provedeno mnoho. V letech 1970-78 rostlo podél komunikací okolo 3 782 508 stromů, z toho asi 2 912 246 ovocných a 807 262 okrasných (údaje tehdejšího Terplanu).

Úpravou silničního zákona v roce 1984 byly stanoveny nová pravidla pro výsadbu a udržování zeleně podél komunikací. Zeleň se osazuje nebo udržuje s ohledem na bezpečnost a plynulost silničního provozu. Postupně se ovocné stromy z důvodu zatížení emisemi s olovem, prachem a ze solení nahrazují okrasnými dřevinami.

Podle vyhlášky Federálního ministerstva dopravy č. 35/1984 Sb. měly být stromy jako pevné překážky u silnic I. a II. tříd naprosto odstraněny do konce roku 1986. U silnic III. tříd a místních komunikací byla doba prodloužena za dané datum.

Vegetační úpravy při projektování silnic a dálnic se řídí podle **ČSN 736101** (poslední platná norma 2004).

ČSN 736101, Článek 13.7.3.

Výsadba stromů a keřů vyžaduje dodržování těchto zásad:

a) v místech kde vymezení rozhledových polí a volných výšek dopravního prostoru nestanovuje větší odstup větví keřů a stromů od hrany koruny silnice nebo dálnice, musí být dodrženy tyto minimální příčné vzdálenosti:

aa) větví keřů od hrany koruny silnice nebo dálnice:
u dvoukruhových silnic s celkovou šířkou koruny:

- menší nebo rovnou 10 m	1 m
- větší než 10 a menší nebo rovnou 15 m	1,5 m
- větší než 15 m	2,0 m

u čtyř a vícepruhové silnice nebo dálnice s celkovou šířkou koruny:

- menší nebo rovnou 25 m	2,5 m
--------------------------	-------

- větší než 25 m 3,0 m

je-li za hranou koruny příkop nebo rigol, mohou být větve vzrostlé keřové výsadby nejbliže 1,0 m od jeho vnější hrany;

b) větve keřů a stromů musí být vzdáleny nejméně 1,0 m od všech součástí mostních objektů, tunelů, opěrných zdí, bezpečnostních zařízení apod.: tento odstup musí být rovněž dodržen na zářezových svazích od vnější temenní hrany zárubních zdí

d) výsadba souvislých stromořadí se nedovoluje

- u kultivarů s průměrem kmene, který je rizikem pro bezpečnost dopravy

- u novostaveb dálnic, směrově rozdělených silnic a silnic I.

třídy, na novostavbách a rekonstrukcích silnic II. a III. třídy a u všech existujících silnic v úrovni terénu nebo na násypech a pod nimi bez osazení svodidel:

g) keřový porost a stromy nesmí snižovat viditelnost svislých dopravních značek, signalizačních zařízení apod.

ČSN 736101, Článek 13.7.6. Při vysazování stromů je třeba dát přednost cílené výsadbě, plnicí specifickou funkci (např. sníží oslňování slunečními paprsky, ochrany proti závějím atd.

Výsadba ovocných stromů podél dopravně významnějších (exponovaných) silnic a dálnic je nevhodná.

Podél ostatních silnic je třeba výsadbu provádět s ohledem na půdní klimatické poměry, vliv exhalací a jiných škodlivých vlivů a na zajištění řádného obhospodařování. Jinak se vždy volí výsadba stromů funkčně účelových a okrasných.

ČSN 736101, Článek 13.7.7. Při návrhu vegetačních úprav je vhodnější uvažovat především vhodné druhy a kultivary. Ty mohou působit i jako ochrany silnice před zavátím sněhem.

Zákon č. 13/1997 Sb. o pozemních komunikacích definuje v § 15 podmínky pro silniční vegetaci:

1) Silniční vegetace na silničních pomocných pozemcích a na jiných vhodných pozemcích tvořících součást dálnice, silnice, nebo místní komunikace nesmí ohrožovat bezpečnost užití pozemní komunikace nebo neúměrně ztěžovat použití těchto pozemků k účelům údržby těchto komunikací nebo neúměrně ztěžovat obhospodařování těchto pozemků.

2) Na návrh příslušného orgánu Policie ČR nebo po projednání s ním je vlastník dálnice, silnice, místní komunikace oprávněn v souladu se zvláštními předpisy (§8 odst.2 a 4, §46 a náhled, zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů) kácet dřeviny na silničních pozemcích.

- vyhláška č. 104/1997 Sb. k zákonu o pozemních komunikacích.

V §9 Údržba a opravy komunikací pod bodem 4 – Běžná údržba zahrnuje zejména drobné místně vymezené práce, včetně ošetřování silniční vegetace.

V příloze v bodě 5 je pokládáno za běžnou údržbu dle 1.8. ošetřování silniční vegetace a za souvislou údržbu dle 2.5. obnova silniční vegetace v souvislých úsecích.

Poslání a význam liniové zeleně u komunikací a v krajině

Lze rozlišit několik funkcí zeleně:

- dopravně stavební (brání vzniku závějí, oslnění řidičů, zvyšuje stabilitu zemního tělesa, brání erozi)
- izolačně asanační (snižování hlučnosti, zachytávání prašnosti, plyných exhalací)
- krajinně estetická (dotváří kompozici okolí půdorysným a prostorovým upořádáním)
- melioračně biologická (ochrana před větrnou erozí, místo pro život mnoha živočichů – zvyšuje druhovou rozmanitost krajiny, např. ptáci a bezobratlí, omezuje šíření invazních druhů rostlin (křídlatky, bolševník atd.).

Jako prvek dopravního koridoru může zeleň stínit zatáčky a křižovatky, v ojedinělých případech i clonit

dopravní značení a to hlavně v případě zanedbání běžné údržby.

Stromořadí a liniová zeleň jsou ohrožovány exhalacemi z dopravy a to hlavně prachovými částicemi atd. (Suchara et al., 1986). V období zimní údržby trpí stromy oděrky při údržbě pluhu, zavádění posypových směsí včetně solných roztoků (Horký, Soukup, Dneboský, 1980), námrazou.

Nárazově jsou stromy poškozovány a to především ovocné při jarních mrazech v době květu a při poryvech větru nad 100 km/h a lokálně i menších; mohou se i vyvracet či lámat.

Mnozí autoři doporučují přizpůsobit vegetační úpravy podél komunikace rázu krajiny, jejím biologickým a estetickým zvláštnostem, protože i silnice je součástí krajiny (Mareček 1975, Bulř, 1988); ostatně to nověji i vyplývá ze současné legislativy k ochraně krajinného rázu.

Délka silničního systému podle českého statistického úřadu je přes 55 000 Km. Údaje po jednotlivých krajích jsou v tabulce.

Tabulka „délky komunikací na území ČR“ podle kategorie významnosti komunikací, stav k roku 2007

Typ komunikace	dálnice	I. třídy	II. třídy	III. třídy	celkem
Kraj					
Jihočeský	16	661	1 663	3 820	6 130
Jihomoravský	135	448	1 478	2 438	4 499
Karlovarský	-	228	562	1 254	2 044
Královéhradecký	16	437	894	2 423	3 770
Liberecký	-	328	487	1 614	2 429
Moravskoslezský	15	716	749	1 895	3 375
Olomoucký	8	438	924	2 199	3 568
Pardubický	8	454	906	2 222	3 590
Plzeňský	109	419	1 511	3 091	5 129
Středočeský	195	780	2 368	6 260	9 602
Ústecký	52	491	898	2 740	4 181
Vysočina	93	421	1 630	2 946	5 090
Zlínský	-	341	574	1 201	2 116
suma	646	6 162	14 613	34 102	55 523

Zákon č 13/1997 Sb. zákon o pozemních komunikacích rozlišuje dálnice (§4), silnice (§5), místní komunikace (§6) a účelové komunikace (§7).

Konkrétní správci úseků komunikací na území ČR

Dálnice a silnice I. tříd

Ředitelství silnic a dálnic – www.rsd.cz

Na vybraných místech správci dálnic, silnic I., silnic II. a silnic III. tříd

Správy a údržby silnic podle jednotlivých krajů:

Hlavní město Praha

Středočeský – www.suskh.cz

Jihočeský – www.susjk.cz

Plzeňský – (např. www.suskt.cz)

Karlovarský – www.ksusk.cz

Ústecký – www.susuk.cz

Liberecký – www.ksslk.cz

Královéhradecký – www.sushk.cz

Pardubický – www.suspk.cz

Vysočina – www.ksusv.cz

Jihomoravský – www.susjmk.cz

Zlínský – www.rszk.cz

Olomoucký – www.ssok.cz

Moravskoslezský – www.ssmsk.cz

Města a obce uvnitř sídel

Státní a soukromé subjekty za účelové komunikace (ČEZ,

Lesy ČR, správci Povodí atd.)

Vymezení pojmů podle ČSN 83 9001:

Vegetační doprovod, doprovodná zeleň: porost, který doprovází přírodní prvek (potok, řeku) nebo stavbu (pozemní komunikaci, dráhu, kanál, budovu apod.)

Liniová zeleň: zeleň doprovázející liniové stavby (např. zeleň železničních tratí a nádraží, silniční zeleň, uliční zeleň) a přírodní nebo umělé vodoteče

Obecní zeleň: zeleň ve vlastnictví fyzických nebo právnických osob

Veřejná zeleň: různé druhy zeleně volně přístupné veřejnosti bez ohledu na majetkové vztahy k pozemku

Rozestup, (rozteč): vzdálenost mezi rostlinami vysázenými v řadě, (resp. vzdálenost řad).

Spon: vzájemné vzdálenosti rostlin a systém jejich uspořádání ve výsadbě (např. trojúhelníkový, čtvercový, obdélníkový)

Forma výsadeb dřevin: charakteristické rozmístění dřevin (např. solitér, řada, skupina, porost)

Stromořadí: liniová výsadba stromů, zpravidla jednoho druhu obvykle v pravidelných rozestupech: často tvoří doprovod liniového prvku nebo stavby (např. vodoteče, komunikace, oplocení nebo hranice pozemku)

Alej: dvou a víceřadé stromořadí podél pozemní komunikace. Alej je vyšší formou stromořadí, alej lemuje pozemní komunikaci oboustranně. Naproti tomu stromořadí může být i jednořadé a může tvořit doprovod i jiného liniového prvku než pozemní komunikace.

Právní a odborná východiska

- zákon č. 13/1997 Sb. zákon o pozemních komunikacích
- vyhláška č. 104/1997 Sb. k zákonu o pozemních komunikacích
- zákon č. 361/2000 Sb. o provozu na pozemních komunikacích
- zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu

ČSN 73 6101 – Projektování silnic a dálnic, ČSN 839011, ČSN 839021, ČSN 839031, ČSN 839031, ČSN 839041, ČSN 839051, ČSN 83 TP 99 včetně dodatku č. 1.

VÚKOZ má ve specifické otázce vegetačních úprav pozemních komunikací letitou tradici (viz níže), např. sledování problematiky plánování a projektování, sledování stresorů vegetace, výzkum funkcí apod. Některé relevantní publikace pracovníků VÚKOZ jsou uvedeny i v seznamu literatury.

**I.4. Systém trvalé zeleně – doprovody silnic; metody
 hodnocení, návrhy péče a opatření;
 vybrané modelové území okresu
 Rychnov n. Kněžnou**

I.4. Systém trvalé zeleně – doprovody silnic

Metoda hodnocení, návrhy péče a opatření; vybrané modelové území okresu Rychnov n. Kněžnou. (*Jech D., VUKOZ Průhonice, 1996*)

1. Silniční zeleň a krajina

Silniční zeleň představuje významnou složku funkčního systému trvalé zeleně krajiny, jehož základní skupiny funkcí jsou popsány výše. Ve vybraných územích s rozvinutou zemědělskou výrobou může být převaha trvalé zeleně lokalizována právě v blízkosti silnic a polních cest, naopak v členitějších územích není sice natolik plošně významná, ale vzhledem k charakteru porostů, roste její význam sociální a kulturní. To je důležité zvláště v územích, kde má být uchován stávající charakter krajiny formou chráněné krajinné oblasti, jako je tomu parciálně ve zpracovávaném území, jehož východní část je charakteristická dlouhověkými pravidelnými výsadbami neovocných listnatých dřevin, bohužel v

parametrech odpovídajících době svého vzniku. To vytváří značně obtížnou situaci při správě a technické údržbě komunikací.

Vzhledem k značné funkční, biologické a kulturní hodnotě jednotlivých doprovodů není možné tento stav v dohledné době radikálně změnit. Jedinou cestou k jeho zlepšení je systematická práce s jedinci i porosty a postupná rekonstrukce v odpovídající podobě. Nezbytnou součástí je i perspektivní řešení celkově se zhoršující dopravní situace s vytypováním v budoucnosti nejvíce zatížených úseků a jejich nového trasování s respektováním a podporou typických charakteristik území (tzn. vyvarovat se jednoduchých technicistních řešení, která v důsledku představují ekologickou, kulturní i ekonomickou ztrátu pro postižené území), které umožňuje provádět zakládání i rekonstrukce porostů silniční zeleně s dlouhodobou perspektivou.

Přitom je nezbytné mít na zřeteli, že zeleň není zakládána na období několika let, ale bude svou funkci plnit několik desítek v ideálním případě i stovek let, ve srovnání

např. s převahou běžných technických opatření tedy období mnohonásobně delší. Zároveň silniční zeleň představuje jeden z nejexponovanějších typů zeleně, který zásadně ovlivňuje charakter krajiny a při běžném pohybu i její vnímání člověkem, současně od dětství napomáhá utvářet jeho vztah k danému území, přírodě a krajině obecně. Vyjma této sociálně - estetické funkce plní ve své lokalitě vegetační doprovod silnic všechny ostatní soubory funkcí, obdobně dalším typům trvalé vegetace podle podmínek konkrétního stanoviště.

2. Lesní úseky

Lesní úseky představují části komunikace, kde dochází k rychlým změnám klimatických i světlostních poměrů vůči otevřené krajině. Výsadby zde trpí silným konkurenčním tlakem okolních porostů a jejich realizace bývá úspěšná pouze v období mýtních těžeb. Je možné použít dřevin snášejších v mládí zastínění, ale přesto se díky fototropické reakci obvykle nepodaří vypěstovat odpovídající tvar koruny, který by v období dospělosti stromu nepůsobil problémy s údržbou

průjezdného profilu. Účinnost takových výsadeb ve srovnání s obdobnými ve volné krajině a vlastním porostem bývá minimální. Proto, pokud k tomu nejsou zvláštní důvody, v těchto úsecích stromořadí mimo mýtní období v klasické formě neobnovujeme. Pozornost je třeba soustředit zejména na údržbu průjezdného profilu, pravidelnou kontrolu a likvidaci jedinců hrozících pádem na vozovku a tvorbu tzv. porostního pláště, který zvyšuje stabilitu okrajů i vlastního porostu (hluboké zavětvení koruny, široký spon, hlubokokořenicí dřeviny, keřové patro). Výhodná je spolupráce se zařizovatelem a majitelem (uživatel) lesa, která umožňuje zapracování zájmových prvků do LHP a její realizaci na lesní půdě uživatelem lesa.

3. Ovocná stromořadí

Aleje složené převážně z ovocných dřevin představovaly původně standardní způsob pěstování konzumního ovoce a tomu odpovídal i způsob jejich založení. Druhovým složením je zastoupena zejména slivoň švestka, jabloň domácí a hrušeň

obecná , v některých případech i ořešák vlašský. Se zvyšující se intenzitou dopravy postupně klesal podíl produkční funkce vzhledem k rapidnímu zhoršení hygienické úrovně a jakosti takto pěstovaného ovoce . Podél komunikací zůstaly porosty, které sice ztratily svoji původní funkci, neznamená to však i ztrátu jejich významu jako součásti přírodního systému a po staletí člověkem formované kulturní krajiny, se kterou jsou nerozlučně spjaty .Nelze na ně pohlížet jako na prvek přežitý, který je nezbytné z blízkosti silnic výhledově odstranit, pokud nechceme připustit zásadní změnu charakteru naší krajiny, ztráty několika typů a významné druhové ochuzení silniční zeleně. Dále je třeba vzít v úvahu zpříšňující se hygienické podmínky provozu motorových vozidel, jako je zavádění řízených katalyzátorů nebo odstraňování azbestových prvků z konstrukce silničních vozidel. Vyhneme se tak absurdní situaci, kdy s ukončením likvidace ovocných dřevin by pominuly i její důvody.

Se změnou funkce (zánik produkční funkce) se tak ovocné dřeviny dostávají na úroveň listnatých lesních dřevin a dochází tím ke změně kritérií pro umístění, prostorové uspořádání a

výběr odrůd ovocných výsadeb. Preferovány by měly být především původní vysokokmenné odrůdy, které vyžadují jen omezenou péči, vykazují vyšší odolnost i životnost (Výzkumný ústav ovocnářský Holovousy, telefon 0435/ 921 218, Ing. Blažek, Ing. Paprštejn); obecně se doporučovaly zejména odrůdy Strýmka, Panenské české, Červené tvrdé, Landsberská reneta, Croncelské, Boikovo, Gustavovo trvanlivé, Strauwaldova parména). V krajině zároveň působí přirozeněji než produkční odrůdy vysazované po druhé světové válce . Současně tak mohou porosty silniční zeleně sehrávat významnou úlohu v ochraně původního genofondu ovocných dřevin.

Konkrétní stav ovocných dřevin v zájmové oblasti okresu Rychnov je značně neutěšený a odráží i obecné váhání nad osudem ovocných výsadeb , které dnes se snahou o uchování charakteristické tváře české krajiny, jako specifické formy národního bohatství (viz. např. Program obnovy vesnice MŽP a MZe), můžeme považovat za odeznělé.

Souhrnně je nutné konstatovat , že významná část ovocných doprovodů je v závěrečném stadiu své životnosti, přičemž v některých případech dochází k odumírání jednotlivých exemplářů i skupin dřevin, obvykle doprovázeného napadením hmyzem, dřevokaznými houbami popř. pravděpodobně virovým onemocněním. Z hygienických důvodů je nutné tyto porosty urychleně probrat a odstranit odumřelé, odumírající, napadené a zjevně silně poškozené jedince. Pokud tím dojde k likvidaci převážné části doprovodu, bude nezbytné urychleně přistoupit k celkové rekonstrukci stromořadí s možností ponechat vitální jedince formou soliter na dožití v nově zakládané výsadbě.

Stejným způsobem je přípustné rekonstruovat všechna stromořadí sadovnické hodnoty 1-3. Přitom je z politicko-sociálních příčin vhodnější provádět výsadby bezprostředně po likvidaci původního porostu, přestože ze sanitárního hlediska by v jednotlivých případech byla odůvodněná prodleva pro snížení rizika přenosu původní infekce.

Dalším obecným nedostatkem je dlouhodobě zanedbaná péče o koruny, pravidelné prořezávání a průklest korun, a z toho plynoucí nedostatek asimilační hmoty spojený se snížením vitality stromu. Lokálně provedené zásahy jsou obvykle technického rázu a nezasahují do vlastní koruny.

Obdobně působí i nedostatek pocházející již z období zakládání současných stromořadí spojený se snahou o maximální produkční využití disponibilních ploch a s předpokladem následné intenzivní péče. Vzdálenosti mezi jednotlivými stromy by se podle druhu, funkce a lokality měly nejčastěji pohybovat mezi 12 - 20 m (neplatí např. pro IA fci, rychlostní komunikace aj.)

Problematickou dřevinou je slivoň švestka vzhledem k možnosti šíření šárky a nedostatku domácích rezistentních odrůd vhodných pro výsadbu do volné krajiny. Z tohoto důvodu je třeba její výsadbu omezit. Rezistentní odrůdy slivoní (Hamanova švestka, Čečanské slívy) si při napadení udržují vitalitu i plodnost, ale mohou být zdrojem šíření

infekce . Přesto by ani tato dřevina neměla v žádném případě trvale z blízkosti silnic zcela zmizet.

Péčí a shromažďováním genofondu ovocných dřevin se zabývá Výzkumný ústav ovocnářský Holovousy, kde je možné získat vhodný materiál případně sjednat jeho množení nebo získat další podrobnější informace o ovocných dřevinách.

4. Aleje neovocných listnatých dřevin

Charakteristický obraz krajiny Orlických hor a podhůří vytváří střídání až depresivních úseků tunelového efektu starých alejí mohutných vzrostlých stromů s jasnými panoramatickými rozhledy, které dodává krajíně specifický ráz a dramatičnost. V alejích převládají především javory, lípy, jasan společně s břízou, jeřábem, případně i jilmem. Aktuální stav se liší od konkrétních lokalit , ale obecně je možné konstatovat, že tyto cenné krajinné prvky jsou také v závěrečném období své životnosti. To je způsobeno celým souborem skutečností.

Mezi nejvýznamnější patří skupina spojená s bezprostředním kontaktem s dopravou t.j. poškození kořenové soustavy, chronické zraňování kořenových náběhů, kmenů i větví přivrácených k vozovce, poškození listové plochy exhaláty motorových vozidel, nedostatečný prostor pro rozvoj korun, zasolení půdy a v neposlední řadě i absence pravidelné péče.

Vzhledem k vysoké hodnotě i významu těchto alejí, je to zejména pravidelná kontrola stavu, ošetření a desinfekce poranění, instalace chráničů kmene nebo svodidel u perspektivních stromů na exponovaných místech i likvidace silně poškozených, napadených nebo nestabilních jedinců.

Důležitou součástí péče a zároveň možností optimalizovat životnost stromu je pravidelná péče o koruny . Jedná se o odborně vysoce náročnou práci, jejíž zásady se řídí především individuálním stavem stromu. Rámcově jde zejména o podporu rozvoje listové plochy a tím i celkové vitality stromu prosvětlením, odstraňování větví odumřelých, hrozících vylomením a ohrožujících bezpečnost, případně

sepnutí korun ohrožených rozlomením spojených s ošetřením a desinfekcí poranění. Současný stav vyžaduje individuální inventarizaci jednotlivých alejí spojenou s výběrem stromů, které je nutné v nejbližší době ze zdravotních a bezpečnostních důvodů odstranit .

Na základě takové podrobné inventarizace, nejlépe v úzké spolupráci s odborníkem (např. pracovník CHKO), stanovit naléhavost a způsob obnovy jednotlivých alejí. Vzájemným srovnáním pak stanovit dlouhodobý postup, který by jednak zajistil sladění potřeb bezpečné dopravy s nároky zeleně a potřebou kontinuálního zachování funkcí těchto hodnotných prvků v krajině .

V zásadě lze zvolit pět způsobů rekonstrukce a jejich kombinace. Každý vede k určitému výsledku a vzhledem ke svým vlastnostem je použitelný za určitých podmínek. Proto je důležité vybrat pro konkrétní případ odpovídající způsob.

První způsob představuje průběžné doplňování jednotlivých stromů ihned po odtěžení jejich předchůdců. Má

mimořádně dobrý vliv na mínění veřejnosti, protože vytváří dojem soustavné péče. Při kácení nebo pádu ale často dochází k poškození předchozích výsadeb. Výsledkem je pak zákonitě věkově i druhově nesourodá výsadba, která dokumentuje úroveň a kvalitu rostlinného materiálu v jednotlivých letech obnovy.

Druhého způsobu se obvykle používá v sadovnické praxi například v návaznosti na historické objekty. Představuje radikální, zásah při kterém je nejprve zcela odstraněn starý porost a následně jednorázově nahrazen novou výsadbou. Výsledkem je pak alej přesně požadovaných vlastností závislých na použitém rostlinném materiálu a schématu výsadby. Nevýhodou je dlouhodobé narušení funkce prvku a případný odpor veřejnosti vůči tak radikálnímu zásahu.

Třetí metoda představuje ponechání stromořadí na dožití s nezbytným zdravotním a bezpečnostním výběrem. V období, kdy dojde k rozpadu aleje a zůstávají pouze jednotlivé exempláře je založen nový porost. To umožňuje tvorbu působivého celku se střídáním pravidelných jednotných úseků

s mohutnými solitery z původního porostu. V období dožívání původního porostu, které může trvat i několik desítek let, vzniká často i mezi odborníky dojem nedostatku péče, protože je prováděno pouze kácení a řez, které není kompenzováno výsadbou. Proto je nezbytné vést odpovídající dokumentaci popř. pořídit projekt. Z druhé strany tato metoda umožňuje beze zbytku využít potenciálu původní výsadby a ochranu nejhodnotnějších jedinců, které lze při systematické práci využít jako zdroj kvalitního genetického materiálu.

Další způsob spočívá v založení nového prvku souběžně s původním. Nové výsadby jsou však v silném konkurenčním tlaku, to vede k častým deformacím a nezdaru. Navíc bývá výsadba často poškozena při kácení dožívajícího stromořadí. Časové období možnosti souběžné existence obou výsadeb je omezené.

Poslední metoda předpokládá prokácení dožívající výsadby a založení nové v takto vzniklých mezerách. Úspěšně ji lze použít zejména při obnově alejí s velkými intervaly.

Základními údaji pro stanovení postupu, charakteru a naléhavosti opatření je sadovnická hodnota, funkce a krajinářská charakteristika.

Sadovnická hodnota určuje především naléhavost opatření, druh opatření a význam úseku z pohledu vegetace. Hodnoty SH 1 a 2 signalizuje nezbytnost rekonstrukce, 4 a 5 nezbytnost ochrany, zvýšené pozornosti a péče. SH 3 představuje běžný úsek, který tvoří základ celého systému silniční zeleně. Je mu třeba věnovat standardní pozornost a běžnou péči. Část těchto úseků se v průběhu času přesune do skupiny 1a 2, část do skupiny 3 a 4. V některých případech k tomu může dojít i během jednoho vegetačního období (progresivní infekce, nevratné poškození chemickou látkou, bořivý vítr...). I ve skupině 3 lze v případě potřeby provádět kromě péče a údržby i rekonstrukce.

Krajinářský význam odvozený od aktuálního stavu zeleně a charakteru krajiny klesá s hodnotou SH. Naléhavost zásahů a význam ochrany klesá směrem k hodnotě 3. Charakter porostů (zejména prostorová a druhová skladba) je

určen převládající funkcí. Výsadbová schémata odpovídající funkcím jsou uvedena v příloze „Vegetační doprovody silnic“. Konkrétní opatření jsou uvedena v kartě úseku.

V této souvislosti je nezbytné zdůraznit, že z pohledu všech hodnocených hledisek (vyjma bezpečnosti) je vzrostlý strom ve srovnání s novou výsadbou schopen několikanásobně účinněji dosahovat požadovaného efektu. Nově vysazený strom dosáhne stejné funkce až po několika desítkách let. Proto je vždy efektivnější preferovat odbornou péči proti radikální obnově, pokud ji nevyžadují zvláštní důvody (historické souvislosti, rekonstrukce původních prvků, fytopatologie, zásadní změna funkce aj.).

Hodnota - obsahuje číslo sadovnické hodnoty s následujícím významem:

Porosty nevyhovující - 1

- porosty převážně složené z dřevin velmi silně poškozených, nemocných, silně napadených škůdci, zvláště takovými, kde hrozí nebezpečí jejich šíření na ostatní porosty, z dřevin

odumírajících a odumřelých nebo takových, které ohrožují bezpečnost. V této kategorii jsou porosty bez jakýchkoliv předpokladů dalšího vývoje. Při řešení koncepce je nutné tyto porosty v co nejkratší době zahrnout do rekonstrukce.

Porosty podprůměrné hodnoty - 2

- porosty s převahou dřevin značně poškozených, dřevin starých a málo vitálních, výrazně prosychajících nebo trvale poškozených nevhodnými zásahy bez předpokladu regenerace. Patří sem zejména takové porosty, u nichž nelze předpokládat zlepšení jejich kvality. Počítá se s jejich postupným odstraněním. Vyjimku tvoří pouze porosty mimořádné kulturní nebo dendrologické hodnoty .

Porosty průměrné hodnoty - 3

- porosty složené většinou ze zdravých dřevin pouze ojediněle proschlých, obvykle bez chorob a škůdců s nebezpečím dalšího šíření, dřevin částečně poškozených či deformovaných ale s předpokladem regenerace nebo možností odstranění bez narušení podstaty porostu (funkce, účinnost). Porosty bez dlouhodobé systematické péče, které lze následnými zásahy

uvést do odpovídajícího stavu a porosty mladé, před započítím plně funkčnosti. Všechny porosty mají po určitých zásazích perspektivu dalšího rozvoje, lze je ponechat nebo v případě potřeby po splnění dalších náležitostí odstranit.

Velmi hodnotné porosty – 4

- porosty složené převážně ze zdravých, výrazně nepoškozených, stanovištěm, tvarem i habitem koruny přibližně odpovídajících, dřevin v optimálním věku s perspektivou udržení odpovídající kvality po řadu dalších let nebo porosty mimořádné dendrologické, kulturní nebo jiné hodnoty, které však nesplňují předchozí kritéria. K odstranění těchto porostů lze přistoupit jen ve zcela výjimečných případech.

Porosty a dřeviny nejvyšší hodnoty - 5

- převážně zdravé a nepoškozené, složené z dřevin tvarem i celkovým habitem koruny odpovídající druhu a postavení v porostu, bez pozorovatelných poškození, velikostně již plně rozvinuté, ale s dlouhodobou perspektivou plnění sadovnicko - krajinářské funkce, popř. porosty a dřeviny, jejichž hodnota je

z funkčního, historického, dendrologického nebo jiného důvodu nenahraditelná. Tyto porosty zaslouží zvláštní pozornost a je nezbytné je chránit.

Krajinářská charakteristika

(typ cesty)

selská cesta

tradiční venkovská cesta vroubená ovocným stromořadím (převážně hrušní nebo jabloní), obvykle spojovala dvě vesnická sídla nebo sídlo s územím funkčně spojeným, doplněna bývá drobnou sakrální architekturou s lípou a místně dalšími dřevinami typu hlohů, trnky, růže šípkové atp.

přírodní cesta

přírodní koridor vzniklý převážně z planých nebo zplanělých kulturních rostlin, vzniklý původně přirozeným zmlazením s převahou keřového patra a jednotlivými stromy

historická cesta

obvykle pravidelná alej vzrostlých listnatých dřevin podél

tradiční dopravní spojnice nebo navazující na historický objekt, případně je součástí rozsáhlejšího krajinného areálu

krajinářská cesta

silnice zajišťující poznání a kontakt navazujícího území obvykle doprovázená soliterami a nepravidelnými skupinami lesních případně i ovocných stromů provázených skupinami keřů s častými volnými pasážemi a výhledy do krajiny

identická cesta

cesta doprovázená rozličnými prvky charakteristickými pro konkrétní území

Funkce doprovodných porostů vegetace podél komunikací je obvykle tvořena kombinací některých z následujících funkcí:

izolační, asanační, estetické, kulturní, naučné, rekreační, meliorační, biologické nebo produkční - viz problematika polyfunkčního systému trvalé zeleně v krajině

5. Úseky bez výsadeb

V některých případech je nezbytné ponechat úseky bez výsadeb zejména z bezpečnostních a klimatických důvodů, z důvodu technické neproveditelnosti výsadeb popř. následné údržby. Častou chybou je i vysazování průhledů, které zajišťují kontakt s okolní krajinou případně proluk, které zabraňují vzniku pocitu monotónnosti vegetačního prvku. Lze jimi zvýraznit i různé stavební, funkční i přírodní prvky. Jsou i organickou součástí skupinových výsadeb přírodního charakteru, kde je kombinace s pravidelnými liniovými prvky nevhodná.

6. Nové výsadby a nálety

Na řadě lokalit byly v minulosti provedeny nové výsadby rozdílné druhové skladby i kvality. V jednotlivých případech obvykle v blízkosti sídel nebo staveb zřejmě nejde o výsadby prováděné SÚS. Současný stav těchto výsadeb je různorodý. Obecně je nutné zdůraznit nezbytnost minimálně 3-4 leté

následné systematické péče. Důležitá je zejména zálivka ke kmeni v době přísušku, ochrana kmene, instalace kůlu sahajícího minimálně do 2/3 výšky kmene a vhodného úvazku, příprava koruny a doplňování výpadků. Nevhodná jsou jednoduchá schématická řešení, tj. několik set metrů až kilometrů dlouhé stejnověké a stejnorodé výsadby bez kontaktu s okolní krajinou, oživujících prvků a přerušení.

Plnohodnotné doprovody komunikací přirozeného charakteru lze získat i úpravou a výchovou porostů vzniklých náletem a zmlazováním okolních dřevin. Důležitou součástí výsadeb podél rychlostních komunikací, frekventovaných silnic, průmyslových areálů a v odlesněných zemědělských úsecích je pro vysokou biologickou a izolační účinnost i keřové patro.

7. Druhovú skladba

Současná druhová skladba je výsledkem dlouhodobého spolupůsobení činnosti člověka a přírodních podmínek. Vyjma dílčích přeměn v oblasti ovocných doprovodů nebyly

navrhovány změny a byly respektovány určité specifické oblasti vzniklé v minulosti. Genezi vzniku těchto oblastí nebylo možné z časových důvodů objasnit, přestože by pravděpodobně poskytla zajímavé podklady pro další vývoj. Jejich plošné rozložení je schématicky zachyceno v mapce. V některých případech se nejedná o převládající dřeviny, ale o výskyt specifické dřeviny. Také hranice oblastí nejsou ostře ohraničeny a vzájemně se prolínají. Mohou však poskytnout orientační vodítko (při respektování přírodních podmínek) pro realizaci nových výsadeb.

8. Vegetační doprovody chemicky ošetřovaných komunikací s intenzivní dopravou

Samostatný problémový okruh tvoří silniční zeleň podél silně zatížených komunikací především 1. třídy. Na zeleň jsou zde, vzhledem k vysoké frekvenci pohybu vozidel i obyvatel, negativnímu hygienickému vlivu na okolní prostředí i požadavkům na zajištění bezpečnosti provozu, kladeny vysoké funkční nároky. Současně však představují pro dřeviny extrémně nepříznivá stanoviště, zejména díky chemické

údržbě v zimních měsících, vysoké koncentraci výfukových plynů, rozptylu ropných produktů i mechanickým poškozením. To vše vytváří na těchto lokalitách zcela specifické požadavky na druhovou skladbu i prostorové uspořádání porostů silniční zeleně.

8. 1. Druhová skladba

Druhová, skladba je limitována především požadavkem tolerance vůči posypovým solím, nezbytnosti plnění izolační funkce a zajištění bezpečnosti provozu. Požadavkem na současnou biologickou funkci je druhová skladba zúžena na domácí dřeviny vhodné pro konkrétní stanoviště.

Základním předpokladem úspěchu výsadeb i jejich kvalitní funkce je především volba správné druhové skladby odpovídající všem požadavkům, stejně jako správné prostorové uspořádání. Další opatření, vedle zvýšené péče v období bezprostředně po výsadbě, jsou technického rázu a směřují kromě zvýšení bezpečnosti (instalace svodidel, dopravní značení atp.) především ke snížení negativních vlivů intenzivní dopravy na životní prostředí rostlin. Používané prostředky typu vyvýšených výsadbových mís, jejich

vodotěsné uzavření nebo instalace zábran proti rozstříku soli jsou ve volné krajině nerealizovatelná. Proto je důležité udržet rostliny v dobré kondici aby byly schopny po případném akutním poškození regenerovat. Nejpoužívanější cestou k tomuto výsledku je zlepšení jejich kritických podmínek na stanovišti aplikací hnojiva. Udává se dávka až 20 dkg na 1 cm průměru kmene rozptýlit v prostoru půdorysu koruny, při respektování místních podmínek (PHO, chráněná území aj.). Důležité je i dodržení dostatečné vzdálenosti jednotlivých stromů tak, aby mohlo dojít k plnému rozvinutí koruny a tím i zajištění dostatečného množství asimilační hmoty, (ze strany vozovky i např. orné půdy je nezbytné počítat s boční redukcí koruny) ve starším věku i prosvětlením a odlehčením koruny.

8. 2. Aktuální stav

V řešeném území jde především o úseky silnic první třídy č. 11 a č. 14. a některé další silně zatížené úseky silnic druhé třídy. V obou případech byly v nedávné době provedeny podél těchto komunikací nové výsadby listnatých lesních dřevin, část úseků zůstala v původním stavu s ovocnými doprovody v relativně dobrém zdravotním stavu.

Pro výsadbu byla zvolena druhová skladba odpovídající navazujícím komunikacím a tradičnímu druhovému složení v oblasti, nicméně lípy i javory představují dřeviny citlivé na poškození solí.

Také intervaly mezi dřevinami odpovídají tradičně zahuštěným alejím v tomto kraji, ale v blízkosti vozovek s intenzivní dopravou a vozidly pohybujícími se rychlostí kolem 90 km/h znamenají do budoucna významné ohrožení bezpečnosti silničního provozu.

Při krizovém opuštění vozovky pod úhlem 20°, rychlostí 80 km/h představuje vzdálenost stromů mezi 4 - 5 m (úsek č.46) téměř stoprocentní jistotu čelního střetu.

Důraz je nutné klást i na následnou péči o výsadby, konkrétně instalaci a pravidelnou kontrolu kůlů (minimálně 2/3 výšky kmene, lépe až pod korunku) a chráničů kmene. Deformace kmene (např. vyklonění nad vozovku způsobené špatným ukotvením a převládajícím směrem větru) je trvalé a v budoucnu způsobí správci komunikací značné problémy se zajištěním bezpečnosti provozu, nehledě na zvýšené náklady související se zkrácenou životností porostu. Obdobně je tomu i

s chráničem kmene.

U velkého počtu mladých stromů bylo zjištěno poranění paty kmene cepovou sekačkou. Taková poškození představují ideální bránu pro nákazu dřevokaznými houbami a následnému porušení stability i mladého stromu a další ohrožení bezpečnosti provozu. Správně instalovaný kůl (nejlépe směrem k vozovce) a chránič kmene svědčí nejen o dobré péči, ale ušetří i řadu vynaložené energie a finančních prostředků v budoucnosti.

Vzhledem k dlouhodobé perspektivě mladých výsadeb je žádoucí provést dodatečný zásah a vyzvednutím přesadby schopných stromů upravit intervaly. Stromy které již není možné přesadit, bude nutné v budoucnu redukovat řezem (pokud nepostačí přirozený úbytek úhynem - interval kolem 20 m lze již považovat za dostatečný). Vedle nových výsadeb jsou podél těchto úseků ponechány partie původních ovocných i neovocných stromů v relativně dobrém stavu. Ty je vzhledem k jejich současné vitalitě a stavu dalších úseků možné pouze pravidelně probírat a ponechat na dožití, omezení bezpečnosti provozu řešit dopravním značením. Závěrem je třeba

zdůraznit, že hlavní funkční složkou v těchto úsecích jsou keřové výsadby a proto je nutné jim věnovat odpovídající pozornost v budoucnosti.

Úspěch založení účinného silničního vegetačního doprovodu podél chemicky ošetřovaných silně frekventovaných komunikací závisí především na:

1. Volbě druhové skladby
2. Stanovení odpovídajícího prostorového uspořádání
3. Následné povýsadbové péči (4 roky)
4. Podpoře vitality a regenerační schopností dřevin
5. Dostatečném zastoupení keřů
6. Systematické údržbě

Příloha;
Databáze alejí a stromořadí ČR,
AOPK ČR

CISLO	KOD LOKL	NAZEV	CESKY	CHKO	POCET	DREVINA	OBVKM	STARI	VYSKA	ZDRAVST	DUVOCHR	ROK_MER
100007.x/19	4331	Stromořadí v Gagarinově ulici	Suchdol		19	<i>TILIA CORDATA</i>	116-223	80	13,0		VZR EST	1996
100030.x/6	4309	Duby u Říčanky	Uhřetěves		6	<i>QUERCUS ROBUR</i>	220-400	180	20,0		VZR VEK VZR VEK KRD GEN	2002
100056.x/12	4285	Duby na hrázi rybníka Homolka	Újezd		12	<i>QUERCUS ROBUR</i>	538		18,0-29,0	3(2002)	HMY	2004
100071.x/8	4270	Duby u hráze Podleského rybníka	Uhřetěves		8	<i>QUERCUS ROBUR</i> <i>FRAXINUS</i>	257-565	200-300	15,0-23,0	3(2001)	KRD VZR	2001
100087.x/9	5071	Jasanová alej v Chodově	Chodov		9	<i>EXCELSIOR</i>	202-254		16,5-22,0	2(2006)	KRD	2006
201037.x/x	4243	Alej v Komorním Hrádku	Chocerady		18	<i>TILIA CORDATA</i>	170		20,0	3	VZR KRD	
201040.x/10	4242	Alej v Louňovicích	Louňovice pod Bláníkem	21	10	<i>TILIA CORDATA</i>	227-598	150-350	23,0-28,0	3(1983)	KRD VZR	2007
201066.x/15	4226	Duby u Sedliště Památné stromy na	Benešov u Prahy		15	<i>QUERCUS ROBUR</i>	260-380	170	20,0		VZR KRD	9999
201074.x/90	4218	Loretě	Bolína		90	<i>TILIA CORDATA</i>	43-379				KRD	2002
202009.x/x	4198	Alej v Kotopekách	Kotopeky		41	<i>QUERCUS ROBUR</i>	175-615	250	25,0-30,0	2(1984) 3(2002) 2(1995) 2,5(1999)	KRD	2005
202018.x/16	4194	Břeková alej Kolna	Broumy	24	17	<i>SORBUS</i> <i>TORMINALIS</i> <i>AESCLUS</i>	165-268	120	15,0-20,0	3(2003) 2(1985) 3-	VZR KRD	2003
202030.x/x	4182	Skřipelská alej	Skřipel		195	<i>HIPPOCASTANUM</i> <i>AESCLUS</i>	250	140	19,0	4(2002)	KRD PAM	1985
203067.x/400	4097	Ploskovská kaštanka	Žehrovice	24	400	<i>HIPPOCASTANUM</i>	75-340		8,5-23,0	1-3(1997)	KRD DEN	1997
203079.x/34	4085	Dubová alej u Blevic	Blevice		34	<i>QUERCUS ROBUR</i>					KRD	
204059.x/106	4050	Lipová alej v Zásnukách	Zásnuky		112	<i>TILIA CORDATA</i>	350-400	300	20,0-25,0	3(1981)	KRD PAM	1981
205019.x/x	3987	Jakubská alej	Nové Dvory u Kutné Hory		27	<i>TILIA CORDATA</i>	260-353	160		3-4(2000)	KRD PAM	2000
205029.x/15	3978	Dubová alej v Bělokozlech	Sázava		15	<i>QUERCUS ROBUR</i>	260-400	200-250	25,0-30,0	2 3(1997)	VZR KRD	2003
205054.x/x	3956	Světlovská hráz	Horka u Žehušic		0	<i>QUERCUS ROBUR</i>	400	400		2 - 5(2002)	KRD	2002
205076.x/x	3935	Lipová alej ve Žlebech	Žleby		237	<i>TILIA CORDATA</i> <i>ACER</i>	60-597		20,0-22,0	1 - 3(2002)	KRD DEN	2004
206106.1/5	3852	Stromořadí ve Mšeně	Mšeno		5	<i>PSEUDOPLATANUS</i>	230	80	25,0	2(2004)	VZR	2004
206106.2/5	3852	Stromořadí ve Mšeně	Mšeno		5	<i>QUERCUS PETRAEA</i>	210	80	25,0	2(2004)	KRD DEN VZR	2004

206106.3/5	3852	Stromořadí ve Mšeně	Mšeno	5	<i>FAGUS SYLVATICA</i>	281	80	25,0	2(2004)	KRD DEN VZR	2004
206106.4/5	3852	Stromořadí ve Mšeně	Mšeno	5	<i>FRAXINUS EXCELSIOR</i>	240	80	23,0	2(2004)	KRD DEN VZR	2004
206106.5/5	3852	Stromořadí ve Mšeně	Mšeno	5	<i>QUERCUS PETRAEA GLEDITSIA</i>	240	80	25,0	2(2004)	KRD DEN VZR	2004
207051.x/7	3802	Dřezovce ve Viničné ulici	Mladá Boleslav	7	<i>TRIACANTHOS</i>	64-135		15,0-20,0	1(1996) 3(1998)	DEN VZR	1996
208010.x/58	3757	Lipová alej v Hrubém Jeseníku	Hrubý Jeseník	55	<i>TILIA CORDATA</i>	450	250	20,0	4(2000) 2(1974) 3-	KRD PAM	2000
208017.x/15	3753	Kounické lindy	Kounice	15	<i>POPULUS ALBA PLATANUS X</i>	568	80	30,0	3,5(1999)	KRD	1999
208104.x/20	3681	Platanová alej	Milovice nad Labem	20	<i>ACERIFOLIA</i>	130-320	30-80	16,0	1(2003)	DEN KRD	2003
208105.x/38	3680	Lipové stromořadí u Oskořínku	Oskořínek	38	<i>TILIA CORDATA</i>	435	250	16,0	2(2000)	VZR KRD	2000
209015.x/9	3665	Alej ve Svémyslicích	Svémyslce	27	<i>TILIA CORDATA</i>	200	130	15,0	2(1986)	KRD	1986
209018.x/9	3662	Alej v Jirnech	Jirny	22	<i>TILIA CORDATA</i>	200	120	20,0-22,0	2(1986)	VZR KRD	1986
209023.x/9	3657	Lipová alej v Toušeni	Lázně Toušeň	9	<i>TILIA CORDATA</i>	265	110	21,0	3	KRD	
209162.x/x	3603	Alej v Popovicích	Velké Popovice	0	<i>QUERCUS ROBUR</i>	300-530	260	18,0	3	KRD	
209172.x/18	3593	Lípy ve Štíříně	Štířín	17	<i>TILIA CORDATA</i>	220-475				KRD PAM	1998
209181.1/5	3585	Dřevčická alej	Dřevčice u Brandýsa nad Labem	5	<i>TILIA CORDATA</i>	250-300		24,0	2(1979)	KRD	1979
209181.1/5	3585	Dřevčická alej	Dřevčice u Brandýsa nad Labem	5	<i>TILIA CORDATA</i>	250-300		24,0	2(1979)	KRD	1979
209181.2/5	3585	Dřevčická alej	Dřevčice u Brandýsa nad Labem	5	<i>TILIA CORDATA</i>	250-300	130	24,0	2(1979)	KRD	1979
209181.2/5	3585	Dřevčická alej	Dřevčice u Brandýsa nad Labem	5	<i>TILIA CORDATA</i>	250-300	130	24,0	2(1979)	KRD	1979
209181.3/5	3585	Dřevčická alej	Dřevčice u Brandýsa nad Labem	5	<i>TILIA CORDATA</i>	250-300	130	24,0	2(1979)	KRD	1979
209181.3/5	3585	Dřevčická alej	Dřevčice u Brandýsa nad Labem	5	<i>TILIA CORDATA</i>	250-300	130	24,0	2(1979)	KRD	1979
209181.4/5	3585	Dřevčická alej	Dřevčice u Brandýsa nad Labem	5	<i>TILIA CORDATA</i>	250-300	130	24,0	2(1979)	KRD	1979
209181.4/5	3585	Dřevčická alej	Dřevčice u Brandýsa nad Labem	5	<i>TILIA CORDATA</i>	250-300	130	24,0	2(1979)	KRD	1979
209181.5/5	3585	Dřevčická alej	Dřevčice u Brandýsa nad Labem	5	<i>TILIA CORDATA</i>	250-300	130	24,0	2(1979)	KRD	1979
209181.5/5	3585	Dřevčická alej	Dřevčice u Brandýsa nad Labem	5	<i>TILIA CORDATA</i>	250-300	130	24,0	2(1979)	KRD	1979

			nad Labem									
210007.x/7	3578	Břeková alej na Závisti	Lhota u Dolních Břežan	7	<i>SORBUS TORMINALIS</i>	150	120	15,0	4	DEN	1983	
210072.x/97	4724	Alej V lipkách Lipová alej v Boru u Březnice	Mníšek pod Brdy	97	<i>TILIA CORDATA</i>	1			1-4(2006)	VZR KRD	2005	
211002.x/x	3520	Březnice	Bor u Březnice	72	<i>TILIA CORDATA</i>	150-350	350	16,0-20,0	2(1981)	KRD	1981	
211003.x/x	3519	Topolová alej u Boru	Bor u Březnice	25	<i>POPULUS ALBA</i>	150-350	180	16,0-20,0	3(1979) 1(1981)	KRD DEN	1979	
211014.x/x	3512	Lipová alej v Čelině	Čelina	33	<i>TILIA CORDATA</i>	80-343	100	18,0-20,0	2(2003)	PAM VZR	2003	
211017.x/x	3510	Lipová alej na Dobříši	Dobříš	78	<i>TILIA CORDATA</i>	22-454		3,0-38,5	3(2003)	KRD	2004	
211055.x/48	3483	Lipová alej ve Slivici	Milín	48	<i>TILIA CORDATA</i>	155-483		14,0-23,0	2-4(2005) 2(1981)	PAM	2004	
211061.x/x	3477	Nečínská maďalová alej	Nečín Rožmitál pod Třemšínem	311	<i>HIPPOCASTANUM</i>	250	120	20,0	2(2003)	KRD DEN	2003	
211089.x/x	3455	Lipová alej za zámkem	Třemšínem	34	<i>TILIA CORDATA</i> <i>AESCLUS</i>	320	160	24,0		KRD		
211099.x/x	3452	Suchodolská alej	Suchodol Vranovice pod Třemšínem	75	<i>HIPPOCASTANUM</i>	0				DEN KRD		
211108.x/x	3443	Vranovická alej	Vysoká u Kosovy Hory I	11	<i>TILIA CORDATA</i>	250	100	15,0	1	KRD		
211109.x/x	3442	Alej na Vysoké	Hory I	0	<i>TILIA CORDATA</i> <i>AESCLUS</i>	0	100		1	KRD		
212019.x/47	3412	Maďaly u Plavče	Drahouš Ruda u Nového Strašecí	47	<i>HIPPOCASTANUM</i> <i>SORBUS</i>	90-120	100	13,0-20,0	2-3(1994)	KRD	1994	
212153.x/20	3287	Břeková alej Brejl Památné stromy v Rakovnicku	Rakovník	24	20	<i>TORMINALIS</i>	220-350		2(2000)	DEN VZR KRD	1999	
212156.x/595	3284	Rakovník	Rakovník Jesenice u Rakovníka	24	583	<i>TILIA CORDATA</i>	30-382	10-130 150-	3,0-25,0	1-3(2003)	KRD VZR	2003
212165.x/36	3306	Duby u Velkého rybníka	Rakovníka Jesenice u Rakovníka	36	36	<i>QUERCUS ROBUR</i>	201-432	200	15,5-27,0	2-4(2006)	VZR VEK KRD	2006
212167.x/16	4923	Duby u Horního Fikače	Rakovníka	16	16	<i>QUERCUS ROBUR</i>	168-387		10,0-23,0	2-3(2007)	VZR KRD	2007
301040.x/20	3258	Alej Sokolí hnízdo Dubové stromořadí v Ortvinovicích	Nové Hrady	20	20	<i>FAGUS SYLVATICA</i>		150 250-	2(1987) 4(1994)	KRD VZR	1987	
301064.x/7	3240	Stromořadí dubů na hrázi Šindlov.rybníka	Zvíkov u Lišova	6	6	<i>QUERCUS ROBUR</i>	345-560	300	21,0-28,0	4(2003)	KRD VZR	2003
301072.1/5	3234	Stromořadí dubů na hrázi Šindlov.rybníka	Litvínovice	5	5	<i>QUERCUS ROBUR</i>	440			KRD VZR	1995	
301072.2/5	3234	Stromořadí dubů na hrázi Šindlov.rybníka	Litvínovice	5	5	<i>QUERCUS ROBUR</i>	440			KRD VZR	1995	
301072.3/5	3234	Stromořadí dubů na hrázi Šindlov.rybníka	Litvínovice	5	5	<i>QUERCUS ROBUR</i>	415			KRD VZR	1995	

301072.4/5	3234	Stromořadí dubů na hrázi Šindlov.rybníka	Litvínovice		5	<i>QUERCUS ROBUR</i>	375					KRD VZR	1995
301072.5/5	3234	Stromořadí dubů na hrázi Šindlov.rybníka	Litvínovice		5	<i>QUERCUS ROBUR</i>	410					KRD VZR	1995
301170.x/9	3141	Zeravy v Komařicích	Komařice		9	<i>QUERCUS ROBUR</i> <i>THUJA OCCIDENTALIS</i> <i>TILIA</i>	70-320					DEN VZR KRD	2000
302045.x/110	3077	Park v Horní Plané	Horní Planá	13	110	<i>PLATYPHYLLOS</i>	60-280	150-300	20-25	1(1977)		KRD	1977
302107.x/60	5109	Novoveská alej	Nová Ves u Brloha	31	60	<i>QUERCUS ROBUR</i>	121-422		13,0-28,0			KRD VZR	1999
302108.x/80	5108	Borovská alej	Borová u Chvalšín	31	80	<i>QUERCUS ROBUR</i>	109-338		13,0-33,0			KRD	2002
303001.x/7	3023	Lípy na hrázi v Českém Rudolci	Český Rudolec		7	<i>TILIA CORDATA</i>	275-540	250-300	18,0-20,0	3(1979)		KRD VZR VEK	1996
303057.x/76	2974	Duby na hrázi rybníka Rožmberka	Stará Hlína	32	76	<i>QUERCUS ROBUR</i>	540-580	150-400	11,0-22,0	3(1982) 2 až 3(1995)		KRD VEK VZR	1995
303058.x/9	2973	Alej u Jemčiny Lípa u nákladového nádraží	Hatín	32	9	<i>TILIA CORDATA</i>	420-570	200-400	23,0-29,0	3(1982)		KRD VEK VZR VZR VEK KRD	1982
303069.1/1	2970		Jindřichův Hradec Ratiboř u		1	<i>TILIA CORDATA</i>	508	200	22,0	1(1998)		PAM	1998
303093.1/4	2946	Lípy za humny	Jindřichova Hradce Ratiboř u		4	<i>TILIA CORDATA</i>	244	100	21,0	2(2002)		VZR KRD	2002
303093.2/4	2946	Lípy za humny	Jindřichova Hradce Ratiboř u		4	<i>TILIA CORDATA</i>	220	100	20,0	2(2002)		VZR KRD	2002
303093.3/4	2946	Lípy za humny	Jindřichova Hradce Ratiboř u		4	<i>TILIA CORDATA</i>	203	100	18,0	2(2002)		VZR KRD	2002
303093.4/4	2946	Lípy za humny	Jindřichova Hradce		4	<i>TILIA CORDATA</i>	168	100	16,0	2(2002)		VZR KRD	2002
303096.x/15	2943	Památné lípy v alejích u Červené Lhoty	Jižná		15	<i>TILIA CORDATA</i>	355-646	320	18,0-21,0	2-3(2000)		VEK KRD EST	2000
303099.1/5	2940	Kleny, dub a lípa v Otíně	Otín u Jindřichova Hradce		5	<i>ACER PSEUDOPLATANUS</i>	290	150	25,0	1(2003)		VZR KRD	2003
303099.2/5	2940	Kleny, dub a lípa v Otíně	Otín u Jindřichova Hradce		5	<i>ACER PSEUDOPLATANUS</i>	256	150	26,0	1(2003)		VZR KRD	2003
303099.3/5	2940	Kleny, dub a lípa v Otíně	Otín u Jindřichova Hradce		5	<i>QUERCUS ROBUR</i>	250	150	22,0	1(2003)		VZR KRD	2003
303099.4/5	2940	Kleny, dub a lípa v Otíně	Otín u Jindřichova Hradce		5	<i>TILIA PLATYPHYLLOS</i>	305	200	30,0	1(2003)		VZR KRD	2003
303099.5/5	2940	Kleny, dub a lípa v Otíně	Otín u Jindřichova Hradce		5	<i>ACER PSEUDOPLATANUS</i>	260	150	24,0	1(2003)		VZR KRD	2003
303108.1/3	2931	Lípy u čp. 19 v Dolní Pěně	Dolní Pěna		3	<i>TILIA CORDATA</i>	316	200	29,0	2(2003)		KRD PAM	2003
303108.2/3	2931	Lípy u čp. 19 v Dolní	Dolní Pěna		3	<i>TILIA CORDATA</i>	393	200	30,0	2(2003)		KRD PAM	2003

		Pěně										
		Lípy u čp. 19 v Dolní Pěně										
303108.3/3	2931	Pěně	Dolní Pěna		3	<i>TILIA CORDATA</i>	319	200	28,0	2(2003)	KRD PAM	2003
303143.x/6	4695	Alej v Kostelní Radouni	Kostelní Radouň		6	<i>CERASUS AVIUM</i>	146-250		7,0-10,0		VZR KRD	2005
304019.x/38	2889	Alej v Božejově	Božejov		37	<i>TILIA CORDATA</i>	122-250	150	24,0-26,0	1-3(1990)	KRD VZR PAM	1990
		Lipové stromořadí						100-				
304053.x/135	2865	Heřmaň-Dráčov	Kamenice nad Lipou		135	<i>TILIA CORDATA</i>	100-570	120	20,0-25,0	2(2004)	KRD VZR	1995
		Lípy na hrázi rybníka										
304059.x/9	2859	Valcha	Počátky		9	<i>TILIA CORDATA</i>	330-570	400	22,0		KRD VZR VEK	1997
		Alej u Dobeveského rybníka								1(1972)		
305007.x/17	2843		Stará Dobeč		15	<i>QUERCUS ROBUR</i>	200-420	230	20,0-30,0	3(1994)	KRD VZR	1994
						<i>PLATANUS X</i>						
305047.x/59	2830	Platanová alej u pivovaru	Protivín		59	<i>ACERIFOLIA</i>	160-310	123	22,0-26,0	3(1972)	KRD DEN	1972
						<i>PLATANUS X</i>				1(1984)		
306047.x/33	2764	Platanová alej	Netolice		32	<i>ACERIFOLIA</i>	150-260	100	17,0 21,0	2(2003)	DEN	2003
		Javorová alej v Horní Vltavici				<i>ACER</i>				1(1989) 2-		
306090.x/45	2724		Horní Vltavice	13	45	<i>PSEUDOPLATANUS</i>	80-490	200	13,0-29,0	3(2003)	KRD VZR	2003
										1(1989)		
306093.x/209	2722	Alej u Buku	Šumavské Hoštice	13	209	<i>TILIA CORDATA</i>	91-409	100	11,0-23,0	3(2003)	KRD	2003
						<i>VITROUSENE</i>						
306096.x/198	2719	Alej na Zlaté stezce	Volary	13	218	<i>DREVINY</i>	69-408	250	28,0	2-3(1989)	KRD	2001
										2-3(1991)		
306107.x/103	2709	Alej Kratochvíle	Netolice		103	<i>QUERCUS ROBUR</i>	130-420	250	17,0-30,0	4(2003)	KRD VZR	1991
			Bohumilice v Čechách							3(1991)		
306108.x/81	2708	Bohumilická alej	Čechách		81	<i>TILIA CORDATA</i>	157-385	200	12,0-26,0	3(2003)	KRD	2003
										2-3(2000) 2-		
306114.x/52	2702	Zdíkovská alej	Masákova Lhota	13	52	<i>TILIA CORDATA</i>	80-349	150	10,0-27,0	3(2003)	VZR KRD PAM	2003
306115.x/209	2701	Smíšená alej v Buku	Buk pod Boubínem	13	208	<i>TILIA CORDATA</i>					KRD	
								150-				
308026.x/1	2635	Klokotská alej	Tábor		123	<i>TILIA CORDATA</i>	50-360	200	21,0	1(1981)	KRD VZR	1981
		Stromořadí u školního hřiště v Chotovinách										
308095.x/14	2610		Chotoviny		14	<i>QUERCUS ROBUR</i>	206-522			3(2002§)	VEK VZR KRD	2002
401018.x/119	2589	Trhanovská alej	Trhanov		142	<i>TILIA CORDATA</i>	25-620	20-350	22,0	3-4(1994)	VEK KRD	1994
						<i>TILIA</i>				2(1985)		
401020.x/12	2587	Stromořadí na Šibenici	Kdyně		12	<i>PLATYPHYLLOS</i>	210-340	150	17,0-22,0	2(1994)	KRD PAM	1994
401029.x/48	2579	Alej ke sv. Anně	Horšovský Týn		48	<i>TILIA CORDATA</i>	48-548				KRD PAM	2003
402019.x/403	2554	Alej svobody	Mariánské Lázně	41	403	<i>QUERCUS SP.</i>				3(1984)	VZR	1984
402021.x/21	2552	Alej Doubrava	Doubrava u Lipové		20	<i>QUERCUS ROBUR</i>	150-280	300	18,0-24,0	2(1984)	VZR KRD VKP	1984
						<i>ACER</i>						
402027.x/225	2546	Alej Mostov	Mostov		225	<i>PLATANOIDES</i>	157-284				KRD	2000

402028.x/104	2545	Zámecká alej a skupina buků v Horních Lubech	Horní Luby		104	<i>FRAXINUS EXCELSIOR</i>	220-438				3(2002)	KRD EST	2002
402029.1/1	2544	Stříbrný javor u Komorní Hůrky	Slatina u Františkových Lázní		1	<i>ACER SACCHARINUM</i>	453		26,0		1(2002) 3,5(2005) 2(1984)	DEN VZR	2005
403030.x/8	2518	Duby a lípa u Panské louky	Krásný Les		8	<i>QUERCUS ROBUR</i>	240-330	300	32,0-34,0		3(2003)	VZR KRD	1984
403032.x/10	2516	Mikulášské lípy	Žlutice		8	<i>TILIA CORDATA TILIA</i>	305-510	200	14,0-22,0		3(1984)	VZR KRD	1984
403034.x/69	2514	Stromořadí princezny Marie	Hlinky	41	69	<i>PLATYPHYLLOS</i>	60-179					KRD HST	1998
403070.x/11	4756	Buková alej v ulici Pod lesem	Nejdek		11	<i>FAGUS SYLVATICA</i>	185-412					VZR KRD	2006
404073.x/6	2423	Mochovské modřiny	Mochov u Hartmanic	13	6	<i>LARIX DECIDUA TILIA</i>	393	150- 175	21,0-25,0		4(1984) 3(2000)	KRD	2000
404075.x/14	2421	Krušcká lipová alej	Dolejší Krušec		13	<i>PLATYPHYLLOS ACER</i>	320-600	500	30,0-35,0		3(1977)	VZR KRD	1977
404089.x/x	2408	Alej u hřbitova	Železná Ruda I	13	184	<i>PLATANOIDES</i>	250-350	80-100	18,0-22,0		1(1991)	KRD	1991
404148.x/14	4865	Vatěticko-mouřenecké stromy	Vatětice	13	14	<i>QUERCUS PETRAEA</i>	175-383		12,0-32,0		2-3(2006) 2(1986)	VZR KULT	2006
405005.x/278	2364	Alej Kilometrovka	Plzeň		273	<i>DIV SP</i>	420	200	8,0 - 26,0		3(2002)	KRD	1986
407014.x/168	2323	Alej vzdechů	Plasy		168	<i>TILIA CORDATA</i>	240-548	300	24,0-29,0		3(1986) 2(1984)	VZR KRD	2005
408019.x/16	2302	Alej u náhonu	Dobřív		16	<i>TILIA CORDATA</i>	140-327	300	20,0-22,0		2(2005)	KRD	2005
409025.x/84	2281	Modřínová alej u Šindelové	Šindelová		84	<i>LARIX DECIDUA TILIA</i>	210-270	190	35,0-45,0		2(1983)	VZR KRD	1983
409029.x/44	2277	Křížové stromořadí	Milešov	41	44	<i>PLATYPHYLLOS</i>	70-255				1-4(1993)	PAM KRD EST	1993
410033.x/16	2243	Dubová alej pod Broumovem	Broumov u Zadního Chodova		16	<i>QUERCUS ROBUR FRAXINUS</i>	200-390	150	25,0		3(1982)	KRD PAM	1982
410035.x/481	2241	Knížecí alej v Tachově	Tachov		481	<i>EXCELSIOR</i>	48-305	150	8,0-21,0		2(1986)	KRD	1986
410038.x/200	2238	Alej u minerálního pramene	Tachov		200	<i>AESCULUS AESCULUS</i>	64-310	200	14,0-22,0		3(1986)	VKP KRD	1986
410040.x/166	2236	Muckovská alej	Vysočany u Boru		166	<i>HIPPOCASTANUM</i>	80-240	150	18,0		2(1986)	VZR KRD	1986
410041.x/115	2235	Borská alej	Bor u Tachova		115	<i>QUERCUS ROBUR</i>	90-260	80-100	18,0		2(1986)	KRD	1986
410042.x/101	2234	Alfrédovská alej	Kostelec u Stříbra		101	<i>TILIA CORDATA AESCULUS</i>	180-360	200	14,0-21,0		3(1986)	KRD EST	1986
410043.x/192	2233	Jírovcová alej u Olešné	Olešná		192	<i>HIPPOCASTANUM</i>	70-250	120	14,0-18,0		3(1986)	KRD	1986
410056.x/125	4368	Alej ke Svaté Anně v	Planá u Mariánských		125	<i>TILIA</i>	69-484					KRD	2005

		Plané	Lázní	PLATYPHYLLOS								
501019.x/30	2211	Duby v oboře Vřísek	Šváby Hvězda pod Vlhoštěm	30	<i>QUERCUS ROBUR</i>	820	160- 600			4(2000)	VZR VEK	2000
501055.x/22	2181	Alej Hvězda	Vlhoštěm	23	22 <i>TILIA CORDATA</i>	136-315	150	6,0-29,0		2(1998)	KRD	1998
502044.1/3	2134	Platany v Podmoklech	Podmokly	51	3 <i>ACERIFOLIA</i> <i>PLATANUS X</i>	81	20			2(2000)	DEN	1995
502044.2/3	2134	Platany v Podmoklech	Podmokly	51	3 <i>ACERIFOLIA</i> <i>PLATANUS X</i>	88	20			2(2000)	DEN	1995
502044.3/3	2134	Platany v Podmoklech	Podmokly	51	3 <i>ACERIFOLIA</i>	84	20			2(2000)	DEN	1995
502072.x/x	2108	Lipové stromořadí	Lipová u Šluknova	149	<i>TILIA CORDATA</i> <i>QUERCUS ROBUR</i> <i>'PYRAMIDALIS</i>	64-512	40-280	11,0-25,0		3-4(1998)	KRD PAM	1998
504007.x/12	2013	Dubová alej v Josefově Dole	Josefův Důl u Jablonce nad Nisou	52	12 <i>AUREA'</i>	201	80-90	17,0-20,0		3(1989) 2,5(1998)	KRD DEN	1998
505059.x/6	5066	Šest lip v Osečné Stromořadí Ludvíkov-Libverda	Osečná Ludvíkov pod Smrkem	52	6 <i>TILIA CORDATA</i> <i>ACER</i>	170-390				2(2007)	VEK KRD	2007
505064.x/386	4891	Alej v Machníně	Machnín	52	386 <i>PLATANOIDES</i>	69-293					VZR KRD	1994
505069.x/78	5237	Lipové stromořadí u Oblastního muzea	Most II	78	78 <i>TILIA CORDATA</i> <i>TILIA</i>	200-600	250	18,0			KRD EST	2008
508010.x/7	5195	Jilmová alej u Duchcova	Duchcov	70	70 <i>PLATYPHYLLOS</i>	139-216					KRD	2008
509002.x/70	1823	Klenová alej Březová alej u Kysibelského dvora	Staré Ransko	75	129 <i>ULMUS LAEVIS</i> <i>ACER</i> <i>PSEUDOPLATANUS</i>	180-470	100	10,0-20,0		4(1993)	OHD	1993
601016.x/154	1728	Klenová alej u Koječína	Koječín	95	95 <i>PSEUDOPLATANUS</i>	90-270		80		1(1993)	KRD	1993
601028.x/177	1717	Klenová alej u Koječína	Polánky nad Dědinou	14	14 <i>QUERCUS ROBUR</i>	300-410	0	22,0		2(1994)	VZR KRD	1994
601045.x/95	4678	Alej do Ledců	Dědinou	14	14 <i>QUERCUS ROBUR</i>	300-410	0	22,0		2(1994)	VZR KRD	1994
602072.x/30	1652	Alej do Ledců	Dědinou	14	14 <i>QUERCUS ROBUR</i>	300-410	0	22,0		2(1994)	VZR KRD	1994
602113.1/4	1619	Lípy na Křížové cestě	Smržov u Smiřic	4	4 <i>TILIA CORDATA</i>	210	150-200			3(2000)	VZR VEK PAM	1999
602113.2/4	1619	Lípy na Křížové cestě	Smržov u Smiřic	4	4 <i>TILIA CORDATA</i>	217	150-200			3(2000)	VZR VEK PAM	1999
602113.3/4	1619	Lípy na Křížové cestě	Smržov u Smiřic	4	4 <i>TILIA CORDATA</i>	257	150-200			3(2000)	VZR VEK PAM	1999
602113.4/4	1619	Lípy na Křížové cestě	Smržov u Smiřic	4	4 <i>TILIA CORDATA</i>	283				3(2000)	VZR VEK PAM	1999
602122.x/6	4934	Kunčické duby	Kunčice u Nechanic	6	6 <i>QUERCUS ROBUR</i>	258-485					VZR KRD	2005
603036.x/10	1593	Duby v Libáni	Ochoz u Nasavrck	10	10 <i>QUERCUS ROBUR</i>	500	0	0,0		2(1993)	VZR KRD VEK	1993
603038.x/x	1591	Dubova alej na Pařezném	Ochoz u Nasavrck	32	32 <i>QUERCUS ROBUR</i>	0	0	0,0		2(1993)	VZR KRD	1993

603045.1/5	1585	Platanová alej v Luži	Luže		5	<i>PLATANUS X ACERIFOLIA</i>	300	0	0,0	1(1993)	DEN	1993
603045.2/5	1585	Platanová alej v Luži	Luže		5	<i>PLATANUS X ACERIFOLIA</i>	320	0	0,0	1(1993)	DEN	1993
603045.3/5	1585	Platanová alej v Luži	Luže		5	<i>PLATANUS X ACERIFOLIA</i>	180	0	0,0	1(1993)	DEN	1993
603045.4/5	1585	Platanová alej v Luži	Luže		5	<i>PLATANUS X ACERIFOLIA</i>	280	0	0,0	1(1993)	DEN	1993
603045.5/5	1585	Platanová alej v Luži	Luže		5	<i>PLATANUS X ACERIFOLIA</i>	320	0	0,0	1(1993)	DEN	1993
603075.x/16	1558	Duby v Libáni	Ochoz u Nasavrk		16	<i>QUERCUS ROBUR</i>	337				KRD VZR VEK	1995
605031.x/60	1491	Lipové stromořadí v Krčíně	Krčín		60	<i>TILIA CORDATA</i>	54-305	90	8,0-27,0	2(1996)	KRD	1996
606033.x/34	4772	Dubové stromořadí podél Labe	Pardubice		34	<i>QUERCUS ROBUR</i>				2(1997)	KRD VZR	
606034.x/22	4773	Duby na sídlišti Závodu Míru	Pardubice		22	<i>QUERCUS ROBUR</i>	280-420	100-200	17,0-23,0		KRD VZR	2004
607048.x/146	1424	Alej k Novému dvoru (Rynek)	Rokytnice v Orlických horách	64	146	<i>ACER PSEUDOPLATANUS</i>	140-704	0	13,0-26,0	1(1994)	KRD VZR VEK	1994
607063.x/x	1421	Duby u Ledců	Ledce		0	<i>QUERCUS ROBUR</i>	0	0	0,0		VZR	1994
607083.x/147	1401	Lipová alej v Potštejně	Potštejn		133	<i>TILIA</i>	63-526	80-300		3(2003)	VZR KRD	1998
607091.x/12	1393	Lipové stromořadí na hřbitově	Rychnov nad Kněžnou		12	<i>TILIA CORDATA PLATANUS X</i>	132-280	100-150	30,0	3(1995)	VZR PAM	1997
607098.x/16	5043	Platanová alej	Kostelec nad Orlicí		16	<i>ACERIFOLIA</i>				1(2000)	DEN VZR KRD	
607108.x/17	4992	Stromořadí kolem starého hřbitova	Vamberk		17	<i>TILIA CORDATA QUERCUS ROBUR</i>	90-270	40-200			KRD PAM	2003
608035.x/28	1373	Duby na Mariánském hřbitově	Turnov		28	<i>'FASTIGIATA'</i>	275	120	0,0	1(1995)	VZR KRD DEN	1995
608056.x/80	1353	Lipová alej v Karlovicích	Karlovice	63	73	<i>TILIA CORDATA</i>	190-390	0	0,0	3(1993)	KRD	2001
608090.x/31	1321	Jilmy v Jilemnici (pod nádražím)	Jilemnice		31	<i>ULMUS MINOR</i>	124-298	120	18,0-22,0	2(1999)	VZR DEN	1999
610041.1/4	1250	Stanovické duby	Stanovice u Kuksu		4	<i>QUERCUS ROBUR</i>	408		52,331	1(2002)	KRD VZR	2002
610041.2/4	1250	Stanovické duby	Stanovice u Kuksu		4	<i>QUERCUS ROBUR</i>	410			1(2002)		2002
610041.3/4	1250	Stanovické duby	Stanovice u Kuksu		4	<i>QUERCUS ROBUR</i>	330			1(2002)	KRD VZR	2002
610041.4/4	1250	Stanovické duby	Stanovice u Kuksu		4	<i>QUERCUS ROBUR</i>	430			1(2002)	KRD VZR	2002
611021.x/357	1214	Alej při křížové cestě	Dolní Hedeč		357	<i>ACER PSEUDOPLATANUS</i>	380	200	25,0	3,5(1994)	PAM KRD HST	1994

611037.x/38	1198	Alej pod zámkem Lipová alej na křížové cestě	Žamberk	38	<i>QUERCUS ROBUR</i>	295-440	150		2(1994)	KRD	1994	
611068.x/75	1169		Horní Čermná	75	<i>TILIA CORDATA</i>	120-300	0	12,0- 29,0	1-4(1995)	KRD PAM	1995	
611077.x/7	1160	Lipová alej v Bystřeci	Bystřec	6	<i>TILIA CORDATA</i>	175-390	60-200	15,0- 21,0	3(1995)	VZR KRD	2003	
611089.x/x	1148	Alej Maxe Švabinského	Česká Třebová	584	<i>BETULA PENDULA</i>	61-225	80-100	20,0- 30,0	1(1994)	VZR KRD PAM	1999	
611090.x/161	1147	Lipová alej do Hemže	Hemže	161	<i>TILIA CORDATA</i>	620	250	28,0	3(1993)	KRD VZR PAM	1993	
611154.x/x	4899	Lipová alej v Chocni Stromořadí Lažánky- Jedovnice	Choceň	0	<i>TILIA CORDATA</i>					KRD		
701015.x/230	1103		Lažánky u Blanska Suchdol v	230	<i>TILIA CORDATA</i>	250	230	22,0 25,0-	0	KRD		
701016.x/60	1102	Novodvorská alej Lipové stromořadí na	Moravském Krasu	72	60	<i>TILIA CORDATA</i>	150-450	100-300	30,0	1-5	KRD HST	1994
702021.x/36	1073	Bráfově ulici Stromořadí jírovců na	Žabovřesky	38	<i>TILIA CORDATA</i> <i>AESCVLUS</i>		100	20,0-	1(1986)	VZR EST	1986	
702022.x/18	1072	M.Klajdovce Lipové stromořadí v	Židenice	18	<i>HIPPOCASTANUM</i> <i>TILIA</i>		100	15,0- 20,0	3(1986)	VZR EST	1986	
703033.x/x	1056	Tišnově Lipové stromořadí v	Tišnov	28	<i>PLATYPHYLLOS</i>	200-486	50-200	17,5- 30,0	1(1977) 2- 3(2003)	VZR PAM KRD	2003	
703034.x/105	1055	Rosicích Alej u Veverských	Rosice u Brna	105	<i>TILIA CORDATA</i> <i>ACER</i>	150 - 270	50-100	15,0- 18,0	1(1977)	KRD EST	1977	
703035.x/60	1054	Knínic	Veverské Knínice	26	<i>PLATANOIDES</i>	246 - 348	110-160	20,0- 22,0	1(1977)	KRD EST DEN VZR KRD	1977	
703042.x/24	1047	Císařská alej Lipové stromořadí Na	Sivice	24	<i>TILIA CORDATA</i> <i>TILIA</i>	200-360	200	23,0	3(1998)	VEK	1998	
703052.x/24	1037	Hrádku Platanová alej u	Tišnov	24	<i>PLATYPHYLLOS</i> <i>PLATANUS X</i>	113-253	100	25,0-	2(2003)	KRD VZR	2003	
706001.x/50	979	Strážnice 1 Alej platanů, dubů a	Strážnice na Moravě	50	<i>ACERIFOLIA</i> <i>PLATANUS X</i>	165-225	130	26,0- 28,0	1(1994)	DEN EST HST	1994	
706002.x/37	978	jírovců Platanové stromořadí u	Strážnice na Moravě	37	<i>ACERIFOLIA</i> <i>PLATANUS X</i>	139-304	130	26,0- 30,0	1,3(1994)	DEN EST KRD	1994	
706003.x/18	977	Strážnice 2 Dubové stromořadí	Strážnice na Moravě	18	<i>ACERIFOLIA</i>	111-280	130	26,0- 28,0	1(1994)	DEN EST KRD	1994	
706008.x/22	972	Strážnice Žabné	Strážnice na Moravě	22	<i>QUERCUS ROBUR</i>	260-365	80-100	25,0	3(1994)	KRD EST	1994	
706012.x/74	968	Dubové stromořadí	Strážnice na Moravě	74	<i>QUERCUS ROBUR</i>	260-350	150	28,0	1(1996)	KRD EST	1996	
706021.x/32	959	Dubové stromořadí II	Strážnice na Moravě	32	<i>QUERCUS ROBUR</i>	260-350	150	28,0	1(2001)	KRD EST	1996	
707055.x/171	917	Alej k Mirošovu Lipová alej ke kapli Sv.	Mirošov u Jihlavy	171	<i>BETULA PENDULA</i>	200 350	80	15,0- 15,0-	2(1994)	KRD	1994	
707056.x/27	916	Jana Nep.	Plandry	27	<i>TILIA CORDATA</i>	480	157	23,0	1-3(1994)	KRD HST PAM	1994	

707057.x/378	915	Lipové stromořadí u rekreač. stř. Lipka	Telč	378	<i>QUERCUS ROBUR</i>	70-300	0	25,0	4(1994)	KRD	1994
707060.x/24	912	Dubové stromořadí u Jezdovic	Třešť	24	<i>QUERCUS ROBUR</i>	180	55	18,0	1(1994)	KRD	1994
707061.x/179	911	Dubová alej v Třešti	Třešť	176	<i>BETULUS</i>	180	55	18,0	1(1994)	KRD	1994
707062.x/27	910	Lipové stromořadí u Modety	Jihlava	27	<i>PLATYPHYLLOS</i>	250-410	150	20,0-25,0	1-4(1994)	EST	1994
707072.x/11	900	Douglasky u myslivny	Třešť	11	<i>MENZIESII</i>	199-361			2-3(2000)	KRD DEN	2000
707076.x/59	896	Dubové stromořadí nad obcí Jezdovice	Jezdovice	59	<i>QUERCUS ROBUR</i>	160-330			2-3(2000)	KRD	2000
707082.x/42	890	Lipová alej	Nová Říše	42	<i>TILIA CORDATA</i>	129-389	115	23,0-32,0	2(2002)	KRD	2002
707085.x/10	887	Stromořadí na Křížové cestě	Třešť	10	<i>TILIA CORDATA</i>	186-370	200	28,0-30,0	2(2003)	KRD VZR	2003
707104.x/31	4726	Stromořadí v Bedřichově	Bedřichov u Jihlavy	31	<i>QUERCUS RUBRA</i>	122 - 358				KRD EST	2005
707106.x/39	4825	Stromořadí v Horním Kosově	Horní Kosov	39	<i>EXCELSIOR</i>	120-420			3(2006)	KRD REF	2006
708050.x/342	842	Hoštické jírovcové aleje	Hoštice u Litencíc	342	<i>FRAXINUS</i>	220-300	210	16,0-23,0	2(1980)	DEN VZR KRD	1980
708052.x/30	840	Lipová alej v Komárně	Komárno	30	<i>TILIA CORDATA</i>	280-320		20,0	2(1980)	KRD VEK	1980
708054.x/137	838	Jasanová alej za statkem	Kvasice	137	<i>TILIA CORDATA</i>	270-360	100-150	16,0-22,0	1(1980)	KRD VEK	1980
708055.x/100	837	Lipo-jírovcová alej k Novému dvoru	Kvasice	100	<i>TILIA CORDATA</i>	230-360	35-200	20,0-22,0	2(1980)	KRD VEK	1980
708056.x/55	836	Lipová alej u hřiště	Kvasice	60	<i>TILIA CORDATA</i>	200	100	22,0-25,0	1(1980)	KRD	1980
709028.x/50	794	Pohorská lipová alej	Horní Štěpánov	50	<i>TILIA CORDATA</i>	200	60-80	20,0	1-3(1987)	VZR	1987
709029.x/31	793	Skřípovská lipová alej	Skřípov	31	<i>TILIA CORDATA</i>	250	100	20,0-25,0	1(1988)	VZR VEK	1988
710004.x/31	780	Lipové stromořadí v Červené Lhotě	Červená Lhota	31	<i>TILIA CORDATA</i>	138-509	130-150	16,0-22,0	1(1975)	VZR KRD	2000
710010.x/x	776	Lipové stromořadí v Polici	Police u Jemnice	31	<i>TILIA CORDATA</i>	236-434	200	11,0-19,0	3(1975)	VZR KRD	2000
710019.x/171	770	Haugwitzova alej	Kladeruby nad Oslavou	170	<i>FAGUS SYLVATICA</i>				1(1975)	VZR KRD	1975
710026.x/66	763	Alej u Anniny cesty	Březník	66	<i>FAGUS SYLVATICA</i>	90-260		10,0-23,0	3(1980)	KRD	2000
710035.x/62	754	Alej k Babí hoře	Hartvíkovice	62	<i>TILIA CORDATA</i>	1		20,0-30,0	3(1980)		1980

710039.x/34	750	Mstěnická alej	Hrotovice		34	<i>AESCLUS</i> <i>HIPPOCASTANUM</i>					KRD	2000
710061.x/184	728	Stromořadí u Dvorku	Ocmanice		183	<i>AESCLUS</i> <i>HIPPOCASTANUM</i>	80-300		15,0- 20,0		KRD	1980
710094.x/173	695	Stromořadí u silnice	Kralice nad Oslavou		172	<i>TILIA CORDATA</i> <i>AESCLUS</i>	80-180		15,0- 25,0	3(1980)	KRD	1980
710095.x/41	694	Severovýchodní alej	Kralice nad Oslavou		41	<i>HIPPOCASTANUM</i> <i>AESCLUS</i>	60-150		15,0- 20,0	3(1980)	KRD	1980
710096.x/42	693	Severní alej	Kralice nad Oslavou		42	<i>HIPPOCASTANUM</i> <i>AESCLUS</i>	60-240		15,0- 20,0	3(1980)	KRD	1980
710097.x/42	692	Alej ke mlýnu	Kralice nad Oslavou		42	<i>TILIA CORDATA</i> <i>AESCLUS</i>	60-130		15,0- 20,0	3(1980)	KRD	1980
710098.x/79	691	Jihovýchodní stromořadí	Kralice nad Oslavou		79	<i>HIPPOCASTANUM</i> <i>AESCLUS</i>	80-180		15,0- 20,0	3(1980)	KRD	1980
712003.x/9	661	Lípy za mlaty	Kozlany u Vyškova		9	<i>TILIA CORDATA</i> <i>AESCLUS</i>	296-364	200	20,0- 27,0		KRD	
712006.x/17	658	Alej u nevojské hájovny	Nevojice		17	<i>HIPPOCASTANUM</i> <i>AESCLUS</i>	142-362				KRD	1998
712013.x/64	651	Jírovcová alej na Zámecké ulici	Bučovice		64	<i>HIPPOCASTANUM</i> <i>AESCLUS</i>		120			HST EST HST VZR PAM EST KRD	2005
712016.x/22	4681	Nemochovická alej Svobody Alej ke dvoru	Nemochovice		22	<i>TILIA CORDATA</i> <i>TILIA</i>	153-245			1(2005)		
714029.x/54	617	Cinzendorf	Olešná na Moravě	75	55	<i>PLATYPHYLLOS</i> <i>ACER</i>	200-300	0	18,0- 20,0	2(1978)	KRD	1978
714030.x/41	616	Alej u Fryšavy	Fryšava pod Žákovou horou	75	38	<i>SACCHARINUM</i> <i>ACER</i>	250	0	17,0 20,0-	3(1979)	KRD DEN	1979
714031.x/146	615	Javorová alej u Herálce	Herálec na Moravě	75	108	<i>PSEUDOPLATANUS</i> <i>TILIA</i>	230-300		23,0 25,0-	2(1979)	KRD DEN	1979
714032.x/19	614	Lipové stromořadí v zámku Žďáru	Zámek Žďár	75	11	<i>PLATYPHYLLOS</i> <i>AESCLUS</i>	300-590	0	25,0- 30,0	2(1978)	VZR VEK KRD	1978
714071.1/5	581	Stromořadí jírovců	Olší u Tišnova		5	<i>HIPPOCASTANUM</i> <i>AESCLUS</i>	190				VZR	1995
714071.2/5	581	Stromořadí jírovců	Olší u Tišnova		5	<i>HIPPOCASTANUM</i> <i>AESCLUS</i>	190				VZR	1995
714071.3/5	581	Stromořadí jírovců	Olší u Tišnova		5	<i>HIPPOCASTANUM</i> <i>AESCLUS</i>	190				VZR	1995
714071.4/5	581	Stromořadí jírovců	Olší u Tišnova		5	<i>HIPPOCASTANUM</i> <i>AESCLUS</i>	190				VZR	1995
714071.5/5	581	Stromořadí jírovců	Olší u Tišnova		5	<i>HIPPOCASTANUM</i> <i>TILIA</i>	190				VZR	1995
714093.x/27	724	Stromořadí u Bažantnice	Oslavička		27	<i>PLATYPHYLLOS</i> <i>TILIA</i>	113-427		10,0- 18,0	4(1998)	KRD	1998

801101.x/336	541	Lípy na Uhlířském vrchu u Bruntálu	Bruntál-město		288	<i>TILIA PLATYPHYLLOS</i>	150-450	250	25,0	3(2003)	VKP PAM VZR	2003
802048.x/7	438	Buky pod Hukvaldským hradem	Sklenov		7	<i>FAGUS SYLVATICA</i>	290-365	140	25,0-30,0	1(1999)	VZR	1999
803028.1/2	372	Alej v ulici E. Krásnohorské	Bludovice		2	<i>FRAXINUS EXCELSIOR</i>	200			2(1993)	VZR KRD HST	1999
803028.2/2	372	Alej v ulici E. Krásnohorské	Bludovice		2	<i>AESCULUS HIPPOCASTANUM</i>	290			2(1993)	VZR KRD HST	1999
803029.2/3	371	Alej v ulici E. Krásnohorské 2	Bludovice		2	<i>TILIA CORDATA</i>	435			3(1993)	VZR KRD	1999
803029.3/3	371	Alej v ulici E. Krásnohorské 2	Bludovice		2	<i>TILIA X EUROPAEA FRAXINUS</i>	320			3(1993)	VZR KRD	1999
803030.1/3	370	Alej v ulici E. Krásnohorské 3	Bludovice		3	<i>EXCELSIOR FRAXINUS</i>	195			3(1993)	VZR KRD	1999
803030.2/3	370	Alej v ulici E. Krásnohorské 3	Bludovice		3	<i>EXCELSIOR</i>	205			3(1993)	VZR KRD	1999
803030.3/3	370	Alej v ulici E. Krásnohorské 3	Bludovice		3	<i>TILIA PLATYPHYLLOS</i>	185			3(1993)	VZR KRD	1999
804034.1/1	317	Spálovský klen	Spálov		1	<i>ACER PSEUDOPLATANUS</i>	451	300	28,0	3,5(2003)	VZR	2003
805018.x/70	261	Lipové stromořadí Příkazy - Náklo	Příkazy		70	<i>TILIA CORDATA</i>		150	16,0-20,0	2(1996)	KRD	1996
805019.x/328	260	Lipová alej v Náměšti na Hané	Náměšť na Hané		328	<i>TILIA CORDATA</i>		150-200		2(1995)	EST KRD	1995
806002.x/6	215	Alej dubů v Raduni	Raduň		6	<i>QUERCUS ROBUR</i>	417-570	300	17,0	0	VKP	1999
809090.x/8	94	Alej v Kopřivné Památná alej k hrobce	Kopřivná		8	<i>TILIA CORDATA</i>	340-520	300	26,0-30,0		KRD	1984
809103.x/x	83	Kleinů	Filipová	83	61	<i>TILIA CORDATA</i>	300-360	100-150	30,0	2(2002)	KRD VZR	2002

Bibliografie
Grafické přílohy

Bibliografie, zdroje

Ústava ČR.

Zákon č.183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).

Zákon o Státní památkové péči č. 20/1987 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č 13/1997 Sb. zákon o pozemních komunikacích

Zákon č. 361/2000 Sb. o provozu na pozemních komunikacích

Vyhláška č. 104/1997 Sb. k zákonu o pozemních komunikacích

Zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Florentská charta Mezinárodního výboru pro historické zahrady a historické lokality (ICOMOS – IFLA), 1981.

Evropská úmluva o krajině, z r. 2000.

Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy, 2000.

ČSN 73 6101 – Projektování silnic a dálnic, ČSN 839011, ČSN 839021, ČSN 839031, ČSN 839031,

ČSN 839041, ČSN 839051, ČSN 83 TP 99 vč. dodatku 1.

Ortofoto výřezy map: geodis@seznam.cz

Bulíř, P. et al. (1985): Koncepce řešení vegetačních úprav podél silnic. Závěrečná zpráva. VŠÚOZ Průhonice, s. 1-80

Bulíř, P. (1988): Vegetační doprovody silnic. Aktuality VŠÚOZ Průhonice. VŠÚOZ Průhonice 1986, s. 1-198

Hendrych J. (2007): Historické zahrady, parky a krajina, současný stav a vize. In: Strom a květina – součást života. Sborn. vědec. konf., 4.–5. 9. 2007, str. 41 – 45. VÚKOZ, v.v.i., Průhonice. ISBN 978-80-85116-52-6

Hendrych J. (2007): The Prussian gardens in Europe, chapter on the Influence of German landscape design on parks in Bohemia. Str. 118-124. SPSG Potsdam. Edition Leipzig, 2007. ISBN 978-3-316-00631-7.

Hendrych J.,(2005): Tvorba krajiny a zahrad III., str. 1 – 200. Nakladatelství CVUT Praha, 2005.

Hendrych Jan. Památková péče a ochrana kulturní krajiny v České republice. Materiál Státního ústavu památkové péče, Praha, 1998.

Hendrych, J., Vorel, I., Hronovská K., (2008). Územní studie kulturně historických a estetických hodnot a dotvoření prostorové struktury krajiny Křemežské kotliny. AOPK ČR.

Hentschel, W., (1967): Die Sächsische Baukunst des 18 Jhts. In Polen, vol. I., pp. 397-98, Berlin, 1967

Jech, D., Vávrová, V. & Dlouhá, E. (2007): Strom v barokní krajině Františka Antonína Šporka. – In: Strom a květina – součást života. Sborn. vědec. konf., 4.–5. 9. 2007, Průhonice. VÚKOZ, v.v.i., Průhonice, s.81–84. ISBN 987-80-85116-56-4.

Jech, D. & Dlouhá, E. (2007): Zpracování databáze historické kulturní krajiny bývalého nadačního panství Choustníkovo Hradiště. – In: Tvorba měst a péče o městskou zeleň. Sborn. příspěv. z odborn. semin., 4. 9. 2007, Průhonice. VÚKOZ, v.v.i., Průhonice, s. 22–26, ISBN 987-80-85116-56-4.

Lehmann I., Rohde M.; (2006): Alleen in Deutschland. In: Edition Leipzig 2006. ISBN – 13: 978-3-361- 00613-3; ISBN – 10: 3-361-00613-9

Oleńska, Anna: The Branickis' Gardens in Bialystok, str. 44-76 In: Studia i Materialy, Ogrody 4 (10).

Výsledky studie mezinár. grantového projektu „Kuks World Monument Heritage Site Management Plan“ Výzkumného ústavu Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví v Průhonících, v.v.i., r. 2006-7. Archiv Oddělení kulturní krajiny a sídel VUKOZ Průhonice v.v.i., Knihovna VUKOZ Průhonice v.v.i.

Strategia d'azione ambientale per lo sviluppo sostenibile in Italia, 2002. Dostupné na: www.a21italy.it
www.defra.gov.uk

www.sustainable-development.gov.uk

Emödi, R. (1967): Historický vývoj silniční zeleně jako cílevědomý a tvůrčí zásah člověka do krajiny. Acta Pruhoniana, č. 15:1-8, VÚOZ Průhonice

Mareček, J. et al. (1975): Vegetační doprovod komunikací jako součást soustavy zeleně v zemědělské krajině.

Závěrečná zpráva. VÚOZ Průhonice

Mareček, J. (1965) Vztah vegetačního doprovodu komunikací k plánování krajiny. Rostlinná výroba, č.1

Horký, J.; Soukup, J.; Dneboský, L. (1980): Problematika zimního solení komunikací ve vztahu k zeleni a technologie

zimní údržby komunikací. Stud. Inf. ÚVTIZ, ř. Ochrana a tvorba ŽP v zemědělství a lesnictví, č.2

Stibral, K. (2005): Proč je příroda krásná; estetické vnímání přírody v novověku. Str. 1 – 199. In: Nakl. Dokořán, Praha 2005. ISBN 80-7363-008-7

Grafické přílohy

(v původním měřítku jako součást CD v příloze):

*Studie návrhů obnovných dosadeb alejí a stromořadí v rámci dotvoření prostorové struktury krajiny, Křemežská kotlina (Hendrych J., 2008); byla zpracována z dílčí (analytické) části na základě výzkumného projektu 002707301/I/06 VÚKOZ Průhonice a jako podklad studie GIS „**General revitalizace krajiny Křemežské kotliny**“ na území CHKO Blanský les. Celkové schéma na podkladu základní mapy, zmenšeno.*

*Na následující stránce příklad řešení historické
rekonstrukce významné aleje, poster studie obnovy
historické lipové aleje v Jičíně – Valdicích, VUKOZ
Průhonice (Borský J., Hendrych J., 2006 -07).*

ALEJ V JIČÍNĚ

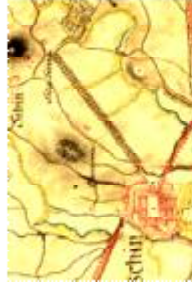
VÝBĚR HISTORICKÉ MÍRY NA JEJÍ OBNOVU

Více než sto let se ke výsadbným akcím v obnovení bývalých řadištních lesů v centru Jičína v prostředí vlnitých prosovců, jahody křivčákovy a dřevěných pastevků, postihových. Samotné stromy jsou všechny stejného stáří, mají stejnou korunu, pod nimi pak je tráva a květiny ...

Elektřinová společnost z řadištního Kálovství česky. 1879

Stromy v obnovených řadištních lesích v Jičíně jsou z velké části stejného stáří, mají stejnou korunu, postihových. Samotné stromy jsou všechny stejného stáří, mají stejnou korunu, pod nimi pak je tráva a květiny ...

Stromy v obnovených řadištních lesích v Jičíně jsou z velké části stejného stáří, mají stejnou korunu, postihových. Samotné stromy jsou všechny stejného stáří, mají stejnou korunu, pod nimi pak je tráva a květiny ...

Stromy v obnovených řadištních lesích v Jičíně jsou z velké části stejného stáří, mají stejnou korunu, postihových. Samotné stromy jsou všechny stejného stáří, mají stejnou korunu, pod nimi pak je tráva a květiny ...

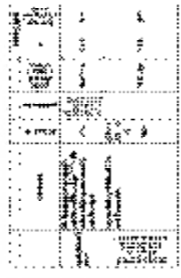
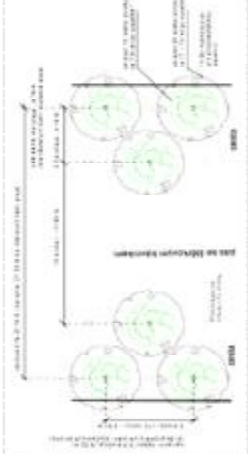
Výběr historické míry pro obnovu řadištních lesů v Jičíně je založen na výzkumu dřevěných pastevků z řadištního Kálovství česky. 1879. Výběr historické míry je založen na výzkumu dřevěných pastevků z řadištního Kálovství česky. 1879.

Strom	Stáří (let)	Průměr (cm)	Objem (m³)
1	100	100	100
2	100	100	100
3	100	100	100
4	100	100	100
5	100	100	100

Stromy v obnovených řadištních lesích v Jičíně jsou z velké části stejného stáří, mají stejnou korunu, postihových. Samotné stromy jsou všechny stejného stáří, mají stejnou korunu, pod nimi pak je tráva a květiny ...

VÝZKUMNÝ ÚSTAV SILVA TARQUIS PRO HLEDÁNÍ A OCHRANU ZEMĚDĚLSTVÍ A VÝVOJ HISTORICKÝCH MÍRY NA JEJÍ OBNOVU
pedagogická lektura z lesa, autor přednášek a projektování: Ing. Jan Štábl, lesník Ing. Iveta Štáblová

